

รายงานการติดตาม การคัดเลือก อสม.ดีเด่น สาขาทันตสุขภาพ ระดับเขต/ภาค ปี2561 ภาคเหนือ

โดย นางสาวเชมณัฐ เชื้อชัยทัศน์
นางสาวเดือนเพ็ญ สาคร
สำนักทันตสาธารณสุข

**การสร้างเสริมทันตสุขภาพ ผ่าน เวทีการคัดเลือก อสม.ดีเด่น สาขาทันตสุขภาพ
ระดับ เขต/ภาคเหนือ ประจำปี 2561**

คณะผู้วิจัย ติดตามการคัดเลือกอสม.ดีเด่น สาขาทันตสุขภาพระดับ เขต/ภาคเหนือ ประจำปี 2561 ผ่านเวทีการนำเสนอของ อสม. สอบถามและสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบงานทันตสาธารณสุขในระดับจังหวัด เพื่อสรุปปฐมนิเทศในการสร้างเสริมทันตสุขภาพโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านการดำเนินงาน ของ อสม. พบว่า

เขต 1 เชียงใหม่ มีจำนวนอำเภอทั้งสิ้น 103 อำเภอ มี 18 อำเภอ ที่ส่ง อสม.เข้ารับการคัดเลือกในระดับจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 17.48 จาก 8 จังหวัด มี 6 จังหวัด ที่ส่ง อสม.คัดเลือกในระดับเขต/ภาค คิดเป็นร้อยละ 75.00 จังหวัดที่ไม่ได้ส่ง คือจังหวัด เชียงราย (เนื่องจากสามปีเกิดอุบัติเหตุ) และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

เขต 2 พิษณุโลก มีจำนวนอำเภอทั้งสิ้น 47 อำเภอ มี 12 อำเภอ ที่ส่ง อสม.เข้ารับการคัดเลือกในระดับจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 25.53 จาก 5 จังหวัด มี 3 จังหวัด ที่ส่ง อสม.คัดเลือกในระดับเขต/ภาค คิดเป็นร้อยละ 60.00 จังหวัดที่ไม่ได้ส่ง คือจังหวัด เพชรบูรณ์และอุตรดิตถ์

เขต 3 นครสวรรค์ มีจำนวนอำเภอทั้งสิ้น 54 อำเภอ มี 15 อำเภอ ที่ส่ง อสม.เข้ารับการคัดเลือกในระดับจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 27.78 เขตนี้ส่ง อสม.คัดเลือกในระดับเขต/ภาค ครบทั้ง 5 จังหวัด คิดเป็นร้อยละ 60.00

คณะกรรมการคัดเลือกระดับเขต/ภาค ประกอบด้วย

- 1.ทพญ.พรรณิภา เลหาเพ็ญแสง ศูนย์อนามัยที่ 1
- 2.ทพ.ยศธร เรือนมากแก้ว ศูนย์อนามัยที่ 2
- 3.ทพญ.รุจิรา ธีระรังสิกุล ศูนย์อนามัยที่ 3
- 4.นางยุพิน สีตะสาร อสม.ดีเด่นระดับชาติ จ.น่าน
- 5.น.ส.อรพินท์ ครุฑจับนาค กรมสนับสนุนบริการสุขภาพเขต 3

ภาพรวมของการคัดเลือก

วันเตรียมการ	1. ประชุมชี้แจงหลักเกณฑ์การคัดเลือก อสม.ดีเด่น ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ปี 2561 2. คณะกรรมการสาขาประชุมพิจารณารายละเอียดหลักเกณฑ์/แบบประเมินการคัดเลือก อสม.ดีเด่น
วันประกวด	1. พิธีเปิด และนิทรรศการของจังหวัดที่ร่วมงาน 2. กระบวนการคัดเลือก 2.1ชี้แจงเกณฑ์ กติกาการประกวด การจับเวลาไม่เกิน 20 นาที 2.2จับฉลาก เรียงลำดับการนำเสนอ 2.3ทำข้อสอบ ภาคเหนือและภาคใต้ ทำพร้อมกันและจับเวลา ส่วนภาคอีสาน เรียกมาทำที่ละคนก่อนจะนำเสนอ 2.4นำเสนอ 20 นาที คณะกรรมการซักถาม 10 นาที ใช้เวลารวม 30 นาทีต่อคน 2.5ไม่จำกัดรูปแบบการนำเสนอ Power point หรือ กระดาษ โพสต์เตอร์ อื่นๆ

หมายเหตุ : คณะกรรมการ ได้รับเอกสารรูปเล่ม /ไฟล์ ของ อสม. ที่นำเสนอในวันคัดเลือกพร้อมกันทุกคน ไม่มีเวลาอ่านข้อมูลล่วงหน้าเนื่องจากเวลาจำกัด

การตัดสิน

ผู้ชนะระดับเขต 1 และระดับภาคเหนือ คือ นางพะยอม วงศ์ไชยา จังหวัดพะเยา**

ผู้ชนะระดับเขต 2 คือ นางอุดม ทองอยู่ จังหวัดสุโขทัย*

ผู้ชนะระดับเขต 3 คือ นางดวงเดือน สำลี จังหวัดกำแพงเพชร*

ตาราง จำนวนอำเภอ จังหวัดในระดับเขต 1-3 ส่ง อสม.คัดเลือกในระดับจังหวัด เขต /ภาค

เขต	จังหวัด	อำเภอ	จำนวน อำเภอส่ง ระดับ จังหวัด	จำนวน อสม.ระดับ จังหวัด	ร้อยละ อำเภอส่ง ระดับ จังหวัด	อสม.ระดับจังหวัด ระดับ เขต/ภาค	คัดเลือก	ร้อยละ จังหวัดที่ ส่งระดับ เขต/ ภาค
1	เชียงใหม่	25	2	2	8	นางศศิธร สมนึก		
		18	1	1	5.56	-		
		9	1	1	11.11	นางพะยอม วงศ์ไชยา **		
		7	0	0	0.00	-		
		13	1	1	7.69	น.ส.พรรณี ปกแก้ว		
		8	3	3	37.50	นางเพ็ญศรี วงศ์คม		
		8	3	3	37.50	นางศิริกานต์ แก้วคำ		
		15	7	8	46.67	นางปริศนา หาญยุทธ		
		รวม	103	18	19	17.48		75.00
2	พิษณุโลก	9	2	2	22.22	นางไกรวัลย์ มาอินทร์		
		9	6	6	66.67	นายสมมาตร แก้วกันยา		
		11	0	0	0.00	-		
		9	4	4	44.44	นางอุดม ทองอยู่*		
		9	0	0	0.00	-		
		รวม	47	12	12	25.53		60.00
3	นครสวรรค์	15	4	4	26.67	น.ส.เยาวลักษณ์ ชำนาญรักษา		
		11	1	1	9.09	นางดวงเดือน สำลี*		
		8	4	4	50.00	น.ส.บังอร ปานสมบุญ		
		12	5	5	41.67	นางแสวง วงศ์สุวรรณ		
		8	1	1	12.50	นางวิไล ไม้สนธิ์		
		รวม	54	15	15	27.78		100.0

ข้อมูลทั่วไปของ อสม. ระดับเขต/ภาคเหนือ

อสม.ที่เข้ารับการศึกษาคัดเลือก ในเขต 1-3 จำนวน 14 คน พบว่าเป็นเพศหญิงเกือบทั้งหมด (หญิง 13 คน ชาย 1 คน) อายุเฉลี่ย 45.16 ปี เป็น อสม. มานานตั้งแต่ 9-36ปี อายุเฉลี่ยในการเป็น อสม. 16.16 ปี ส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนและเกษตรกรรม สถานภาพส่วนใหญ่สมรส

เขต1

จังหวัดเชียงใหม่

นางศศิธร สมนึก

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน บ้านพระธาตุเจดีย์ ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ประวัติ อายุ58 ปี เป็น อสม. มา 12 ปี จบการศึกษา ปวช. สาขาบัญชีและผู้ช่วยแพทย์แผนไทย อาชีพ แม่บ้าน สถานภาพ. สมรส

รับผิดชอบหญิงตั้งครรภ์ 5 คน เยี่ยมบ้าน 100 %

- 0-2 ปี 18 คน พบรอยโรค 3 คนเยี่ยมบ้าน 100 % แนะนำผู้ปกครองทำความสะอาดโดยใช้ผ้าสะอาดชุบน้ำอุ่นต้มสุกทำความสะอาดเหงือก กระพุ้งแก้ม วันละ 2 ครั้งเข้าเย็น เด็กที่มีฟันแนะนำเรื่องการแปรง ยาสีฟัน สอนการแปรงฟันทำจับเด็กนอน
- 3-5 ปี ดูแล 2 ศูนย์ ครบทั้ง 2 ศูนย์ 100 %

วัยเรียน

ส่งเสริมทันตยวรักรัษ ทั้ง 2 โรงเรียน

วัยทำงาน

ติดตามยากในกลุ่มนี้ จะต้องไปเยี่ยมในวันหยุด เสาร์อาทิตย์ ดูแลโดยแนะนำสูตร 222 โดยเข้าโรงงานอุตสาหกรรมร่วมกับทันตา

ผู้สูงอายุ

ผู้ป่วย จำนวน 113 คน เยี่ยมครบทุกคนส่วนใหญ่มีปัญหา

ผู้พิการ หมู่ 13 มี 15 คน เยี่ยมครบทุกคน

โรคเรื้อรังหมู่ 13 มี17 คน เยี่ยมครบทุกคน มีฟันขุนมัว 10 คน

ใช้ระบบ 2 ส ไม่สูบ ไม่ดื่มสุรา มีต้นแบบผู้ใหญ่บ้านจับบัดดี้อสม เริ่มคู่แรกปี 59 เพื่อเทิดไถ่องค์ราชัน จัดกิจกรรมในโรงเรียน

นวัตกรรม

1.นักร้องฟันสวย เป็นกลอนักสืบฟันสวย ขยายไป14 หมู่บ้าน ประกอบด้วย ไม้ไอติม โมเดล mask ไม้จิ้มฟัน ไหมขัดฟัน สมุดนับฟันลงเยี่ยมบ้าน

2.สูตรลับฟันสวย 222 แปรง 2 ครั้ง หลังแปรงไม่กินอะไร 2 ชม.และแปรงนาน 2นาที บางคนใช้ยาสีฟันสมุนไพรจะแนะนำให้ใช้ยาสีฟันผสมฟลูออไรด์

3. จับจ่ายใช้สะดวก เป็นแปรงสีฟันด้ามจับใช้กระป๋องแป้งเสียบกับด้ามจับแปรง ใช้กับผู้ป่วยมืออ่อน ล้า 5 คนใช้จริง 3 คน

4. หวานได้ไม่พึ่งน้ำตาล ใช้หญ้าหวานแทน 1-2ใบมีความหวานเท่ากับ 1ช้อนชาหรือมีความหวานเทียบเท่า200 เท่าของความหวานของน้ำตาล ใช้โมเดลเรื่องความหวานจากกระป๋องโค้ก นม ให้ผู้ป่วยดูว่ามีความหวานเป็นอันตราย ใช้กับผู้ป่วยเบาหวาน 17คนมีการติดตามเยี่ยมบ้าน

5.ทางด่วนฟันดี สำหรับผู้พิการ ในหมู่บ้านมีจำนวน 15 คน โดยให้หมอฟันในโรงพยาบาลมาพร้อมกับทีมหมอครอบครัว มาตรวจสุขภาพช่องปากให้กับผู้พิการ

ทุกนวัตกรรมกลายเป็นนักสืบฟันสวย ที่มีอยู่ในโรงเรียน แกนนำและกลุ่มผู้สูงอายุ

เขต 1

จังหวัดพะเยา

นางพยอม วงศ์ไชยา

อสม. อ.สันป่าม่วง อ.เมืองพะเยา จ. พะเยา

ประวัติ อายุ 44 ปี ระยะเวลาเป็น อสม 24 ปี อาชีพ ทำนา การศึกษา ม.6 สถานภาพสมรส มีบุตร 2 คน รางวัลหรือผลงานที่ภาคภูมิใจ

- ปี 2560 นักวิจัยชุมชนดีเด่นของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยภาคเหนือ
- ปี 2560 อสมดีเด่นระดับจังหวัดสาขาทันตสุขภาพปี 2560 อสมดีเด่นระดับเขตโครงการ 3 ล้าน 3 ปี เลิกบุหรี่ทั่วไทยเทิดไถ่องค์ราชันย์
- ปี 2555 อสมดีเด่นระดับเขตสาขาส่งเสริมสุขภาพ
- ปี 2554 อสมดีเด่นระดับจังหวัดปี 2553 รายการโทรทัศน์ช่อง 5 มาถ่ายทำสารคดีการแก้ไขปัญหาฟลูออไรด์ในหมู่บ้าน
- ปี 2553 รายการโทรทัศน์ช่อง 11 ถ่ายทำรายการสถานีสุขภาพภาพเรื่องสุขภาพช่อง 3 ชุมชน
- ปี 2552 อสมดีเด่นระดับตำบล
- ปี 2550 อสมดีเด่นระดับตำบลปี 2550 รางวัลชนะเลิศการตอบปัญหาด้านสุขภาพอำเภอเมืองพะเยา ชนะเลิศการประกวดชมรมแอรโอบิคชนะเลิศชมรมสร้างสุขภาพดีเด่นระดับตำบล
- ปี 2548 อสมดีเด่นระดับตำบล

ข้อมูลทั่วไป

บ้านสันป่าม่วงหมู่ที่ 6 มี 98 หลังคาเรือนประชากร 325 คนแยกเป็นชาย 162 คนหญิง 163 คน กลุ่มเป้าหมายที่สำคัญกลุ่มสตรีและเด็กปฐมวัย 0-5 ปีจำนวน 15 คนเด็กกลุ่มวัยเรียน 5-14 ปีจำนวน 21 คนเด็กกลุ่มวัยรุ่น 15-21 ปีจำนวน 26 คนกลุ่มวัยทำงาน 15-59 ปีจำนวน 187 คนกลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 76 คน อสม.จำนวน 20 คนผู้พิการจำนวน 13 คนหญิงตั้งครรภ์จำนวน 1 คนผู้ป่วยความดันโลหิตสูงจำนวน 8 คนผู้ป่วยเบาหวานจำนวน 7 คนผู้ป่วยความดันและเบาหวานจำนวน 5 คน สถานการณ์ปัญหาทันตสุขภาพ

ผลกระทบฟลูออไรด์เกินมาตรฐานทำให้ฟันตกกระปี 2559 ปกติร้อยละ 57.99 เพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2553

กิจกรรมและกระบวนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหา

- ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมข้อมูลเสนอต่อชุมชนแจ้งผลการตรวจตัวอย่างน้ำเพื่อตรวจสอบออนไลน์จากการเก็บตัวอย่างน้ำประปาถึงน้ำดื่มน้ำใช้ในหมู่บ้านคืนข้อมูลให้กับชุมชนในเวทีประชาคมหมู่บ้านและนำเสนอโดยสรุปเกี่ยวกับพิษของฟลูออไรด์ในเวทีประชาคม
- ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาศักยภาพของแกนนำในชุมชนโดยการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับฟลูออไรด์ในเรื่องของพิษที่มีต่อร่างกายสถานการณ์ออนไลน์ในประเทศจังหวัดพะเยาแบบพื้นที่ตำบลสันป่าม่วงฝักการหาพิภักจุดของปูออนไลน์ลงในพื้นที่จริงเพื่อให้คนในชุมชนได้รับรู้สถานการณ์ในพื้นที่ของตนเองจะได้มีความตระหนักฝึกตรวจฟลูออไรด์จากตัวอย่าง น้ำที่แกนนำเก็บมาจากบ้าน
- ขั้นตอนที่ 3 กระบวนการแก้ปัญหาในชุมชนของแกนนำแบ่งเป็น 4 ระยะดังนี้
 - ระยะที่ 1 แก้ปัญหากันเองไปก่อนจากข้อสรุปของแกนนำตัวแทนแต่ละหมู่บ้านมีมติให้หมู่บ้านที่มีปริมาณฟลูออไรด์สูงเกินมาตรฐานแต่ละหลังคาเรือนแก้ปัญหากันเองให้ไปใช้บ่อน้ำตื้นหลังคาเรือนใกล้เคียงที่ปริมาณฟลูออไรด์ต่ำ
 - ระยะที่ 2 หาทางเลือกที่หลากหลายซึ่งต้องมืองค์กรใดๆ หลากๆฝ่ายเข้าร่วมการพัฒนาบ่อน้ำตื้นที่มีฟลูออไรด์ต่ำเพื่อการบริโภค
 - ระยะที่ 3 จัดหางบประมาณเป็นกระบวนการทำงานที่จะต้องใช้เวลาและหลายฝ่ายหลายระดับร่วมกันแก้ปัญหาซึ่งยังไม่มีวิธีใดที่จะยึดเป็นอาชีพสากลภายใต้ขีดจำกัดทางสังคมเงินทุนสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีของชุมชนได้ซึ่งจะต้องใช้ระยะยาวในการดำเนินงาน
 - ระยะที่ 4 เสนอเป็นนโยบายสาธารณะของตำบลกำหนดอยู่ในธรรมนูญสุขภาพตำบล
- ขั้นตอนที่ 4 สรุปและประเมินผลจากตัวแทนแกนนำชุมชน

ผลการดำเนินงานปี 2560

ปี 2560 ผลักดันการแก้ไขปัญหาฟลูออไรด์ในน้ำดื่มสูงเกินค่ามาตรฐานส่วนนโยบายสาธารณะได้รับงบประมาณจากกองทุนประชารัฐตำบลละ 5 ล้านผ่านเวทีประชาคมจัดสร้างแท่นน้ำขนาดใหญ่เก็บกักน้ำดิบโดยเทศบาลตำบลสันป่าม่วงจัดสรรงบประมาณทำระบบท่อประปาภูเขาสูงบ้านเกิดผลลัพธ์กับประชาชนคือชุมชนมีน้ำบริโภคที่ปลอดภัยฟลูออไรด์และยังสามารถขยายผลสืบสานไปตำบลข้างเคียงได้

จุดเด่นการดำเนินงานการทำงานต่อยอดในชุมชนโดยคนในชุมชนสามารถเรียนรู้โดยใช้ฐานข้อมูล

กระบวนการวิจัยเพื่อหาคำตอบหรือแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำปนเปื้อนฟลูออไรด์เกินมาตรฐาน เพื่อทบทวนสถานการณ์ปัญหาสาเหตุและผลกระทบจากปัญหาคุณภาพน้ำปนเปื้อนโดยศึกษาองค์ความรู้และวิธีการของชุมชนในการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำปนเปื้อนฟลูออไรด์เกินมาตรฐานและค้นหาทางเลือกและแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำกรดเพื่อนที่ส่งผลต่อสุขภาพของคนในชุมชนเองและนำไปสู่การจัดการปัญหาอื่นๆในชุมชน

นวัตกรรมทางสุขภาพที่เกิดขึ้น

เกิดนวัตกรรมกระบวนการคือ

1. ชุดความรู้ใหม่การแก้ปัญหาคุณภาพน้ำปนเปื้อนฟลูออไรด์เกินมาตรฐานบ้านสันป่าม่วงหมู่ที่ 6 ตำบลสันป่าม่วงอำเภอเมืองจังหวัดพะเยา
2. เกิดศูนย์ให้คำปรึกษาสุขภาพช่องปากประชาชนสามารถเข้าถึงบริการในหมู่บ้านทุกเวลามีระบบนัด

และการเชื่อมโยงส่งต่อผู้ป่วยระหว่างศูนย์ให้คำปรึกษาสุขภาพช่องปากและลบ senado ทำให้เกิดนวัตกรรม อสม หมอพื้นถิ่นทำได้ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับเขต 1 และได้รับการถ่ายทอดรายการโทรทัศน์สถานีสุขภาพช่อง 11

3.ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้เกิดทักษะในการแก้ปัญหาที่มองเห็นเป็นงานส่วนร่วมชุมชนเกิดการ ยอมรับและสามารถนำผลการวิจัยไปใช้รวมทั้งขยายผลไปยังชุมชนต้นแบบในเรื่องของการจัดหาน้ำสะอาดและ งานทันตสาธารณสุขที่มีผลกระทบจากฟลูออไรด์เกินมาตรฐานเกิดนักวิจัยในชุมชนในบ้าน

แนวทางการขยายผลหรือความละเอียดของการดำเนินงาน

- ถอดบทเรียนขยายกระบวนการทำงานทันตสุขภาพครบทุกหมู่บ้านมีศูนย์ให้คำปรึกษาสุขภาพช่อง ปากทุกหมู่บ้านในตำบลพร้อมโมเดลสื่อสารการสอนทันตสุขภาพ
- ผลการวิจัยทำให้ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ใช้ข้อมูลจากการวิจัยเป็นฐานในการพัฒนาซึ่งเป็นที่ ยอมรับ ว่าเกิดจากกระบวนการที่แก้ปัญหาย่อยอย่างเป็นระบบและชุมชนใช้อ้างอิงผลการวิจัยในเชิง ผลลัพธ์ของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น
- ผลการวิจัยนำไปสู่กระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะของตำบล

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- เข้าใจ เข้าใจกระบวนการเรียนรู้เข้าใจตนเองชุมชนสังคมการเปลี่ยนแปลง
- เข้าถึงเข้าถึงกระบวนการมีส่วนร่วมเข้าถึงชุมชนได้ความไว้วางใจ
- พัฒนา บลศักยภาพและต้นทุนคนเก่งขึ้นคิดวิเคราะห์เรียนรู้ขยายผล

โครงการวิจัยเรื่องแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาคุณภาพน้ำปนเปื้อนฟลูออไรด์เกินมาตรฐานที่ส่งผล กระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชนบ้านสันป่าม่วงหมู่ที่ 6 ตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ผลการศึกษาพบว่าแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา 4 แนวทางหลักคือ 1 การหาแหล่งน้ำใหม่ 2 การทำน้ำบรรจุขวด 3 น้ำฝนโดยคำนึงถึงความสะอาดและวิธีการเก็บน้ำฝน 4 น้ำประปาการปรับสภาพน้ำ ปะปาที่มีฟลูออไรด์สูงให้ได้ค่ามาตรฐานเพื่อใช้ในการบริโภค

บทเรียนที่ได้จากงานวิจัย

เป็นกระบวนการเพื่อพัฒนาศักยภาพของทีมในด้านการคิดการพูดการฟังการเขียนการอ่านผ่าน กระบวนการประชุมกลุ่มชุมชนได้เรียนรู้และเข้าใจกระบวนการวิจัยว่าเป็นกระบวนการในการแก้ไขปัญหาชุมชน ร่วมกันและมีความเหมาะสมในการนำมาใช้จริงในชุมชนโดยทุกคนมีส่วนร่วมในการค้นหาแนวทางการแก้ไข ปัญหาพร้อมกันมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นบนพื้นฐานข้อมูลทางวิชาการหรือความรู้ทางวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน

บทสรุป

- 1 การดำเนินงานเป็นไปตามแผนการวิจัยอย่างครบถ้วน
- 2 ผลการวิจัยเกิดขึ้นครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ว่าเป็นรูปประธรรม
- 3 ชุมชนเกิดการยอมรับและสามารถนำผลการวิจัยไปใช้รวมทั้งขยายผลไปยังชุมชนอื่น
- 4 ผลการวิจัยนำไปสู่กระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะของตำบล

เขต 1 จังหวัดลำปาง นางสาวพรรณิ ปกแก้ว

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ชุมชนกาดเมฆ ตำบลชมพู อำเภอเมืองจังหวัดลำปาง
ประวัติ อายุ 50 ปี ระยะเวลาเป็นอสสม 7 ปี อาชีพ ลูกจ้างพกส. ตำแหน่งผู้ช่วยบริการ การศึกษา
มัธยมศึกษาปีที่ 6 สถานภาพ โสด

ตำแหน่งอื่นในหมู่บ้าน

- สมาชิกแม่บ้านชุมชนกาดเมฆ
- สมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนกาดเมฆ

ตำแหน่งอื่นในชุมชน

- หัวหน้าทีมอาสาสมัครสาธารณสุขด้านทันตสุขภาพโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านศรีหมวดเกล้า
- หัวหน้าทีมผู้ดูแลสมจิตว์โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านศรีหมวดเกล้า

ระดับตำบล

- หัวหน้าทีมอาสาสมัครสาธารณสุขด้านทันตสุขภาพตำบลชมพู

ระดับอำเภอ

- วิทยากรพี่เลี้ยงนักจัดการสุขภาพพื้นที่ด้านทันตสุขภาพอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง
- วิทยากรผู้ช่วยทีมทันตสาธารณสุขอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง

การเป็นคณะกรรมการชมรมอาสาสมัครสาธารณสุข

- กรรมการชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขรพ. สดบ้านศรีหมวดเกล้าที่ปรึกษางานทันตสาธารณสุข

ข้อมูลของชุมชน

ประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน 12 ชุมชนมีอาสาสมัครทั้งสิ้น 256 คน

จำนวนหลังคาเรือน 3275 หลังโรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่งศูนย์เด็กเล็ก 3 แห่งจำนวนประชากร 11125 คน

เพศชาย 5201 คน เพศหญิง 5924 คน แบ่งตามกลุ่มวัย

- เด็ก 0-5 ปี 420 คน
- หญิงมีครรภ์ 11คน
- วัยเรียนหรือวัยรุ่น 2144 คน
- วัยทำงาน 6216 คน
- ผู้พิการ 226 คน เป็นผู้พิการที่ต้องได้รับความช่วยเหลือ 45 คน
- ผู้สูงอายุ 2167 คน ประเภท 3 21 คน ประเภท 2 118 คนและประเภท 1 2028 คน

พื้นที่ระดับชุมชน

ชุมชนกาดเมฆเป็นชุมชนเมืองที่มีหลังคาเรือนหนาแน่นจำนวน 695 หลังคาเรือนประชากร 2092 คน
ชาย 965 คนหญิง 1127 คนอสสม 40 คนรับผิดชอบหลังคาเรือนเฉลี่ย 14 หลังต่อคน มีโรงเรียน 1 แห่งจำนวน
นักเรียน 74 คน

การจัดการทันตสุขภาพชุมชน

เริ่มมีการให้บริการด้านทันตสุขภาพโดยมีทันตภิบาลตั้งแต่ปี 2555 พบว่าสถานการณ์ด้านทันตสุขภาพของพื้นที่เขตรับพ้อบ้านศรีหวมดเกล้าและชุมชนกาดเมฆมีดังนี้

1 ปัญหาฟันผุในศูนย์เด็กเล็กและนักเรียนระดับชั้นอนุบาล ปี 2555 จำนวนเด็ก 89 คนพบอัตราฟันน้ำนมผุร้อยละ 90 เหงือกอักเสบร้อยละ 52 ไม่ได้แปรงฟันมา 01 ร้อยละ 49 มีการนำขวดนมและขนมมาศูนย์แล้วไม่มีกิจกรรมการแปรงฟันส่งผลให้นักเรียนที่เข้าเรียนระดับอนุบาลมีอัตราฟันน้ำนมผุสูงร้อยละ 75.23 เหงือกอักเสบร้อยละ 49

2 ปัญหาฟันผุในโรงเรียนประถมศึกษา จากจำนวนเด็กทั้งหมด 153 คนปี 2555 พบว่าอัตราฟันแท้ผู้ถึงร้อยละ 59.95 เหงือกอักเสบร้อยละ 80 5.22 ในโรงเรียนประถมศึกษารวมทั้งโรงเรียนไม่มีกิจกรรมการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันในโรงเรียนมีการจำหน่ายขนมและน้ำอัดลมในโรงเรียน

3 ปัญหาสุขภาพช่องปากวัยรุ่นและวัยทำงาน

อ่านจากการสุ่มสำรวจวัยรุ่นและวัยทำงานที่มาใช้บริการรพ. สต. จำนวน 350 คนพบอัตราฟันผุร้อยละ 50 เหงือกอักเสบมีหินปูนร้อยละ 80 5.23 จากการสอบถามพบว่าไม่มีความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปาก จากการสอบถามพบว่าไม่มีความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากจะ จากการศึกษาพบว่าไม่มีความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากจะไปพบหมอฟันเมื่อมีอาการปวดเท่านั้นรวมทั้งมีความเชื่อผิดๆเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก

4 ปัญหาสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ

จากการสำรวจสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุในพื้นที่ปี 2555 จำนวน 1966 คนพบว่าผู้สูงอายุมีฟันใช้งาน 20 ซี่เพียงร้อยละ 30.2 5 ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากที่ถูกวิธีและไม่ให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพช่องปากโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อยู่ติดบ้านและติดเตียงญาติไม่มีความรู้ในการดูแล

จากปัญหาสุขภาพช่องปากในพื้นที่ชุมชนกาดเมฆทำให้เกิดความตั้งใจที่จะช่วยงานด้านทันตสุขภาพเพราะได้เรียนรู้งานโดยตรง

กลยุทธ์หรือกิจกรรมและกระบวนการทำงานในสาขาอสม.ดีเด่นสาขาทันตสุขภาพ

กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากในชุมชนตามกลุ่มวัย

1 กลุ่มหญิงตั้งครรภ์

การเยี่ยมบ้านหญิงตั้งครรภ์โดยสอนเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากอาหารที่ช่วยเสริมสร้างกระดูกและฟันการแปรงฟันที่ถูกวิธีการเช็ดเหงือกทารกเน้นให้หญิงตั้งครรภ์ใส่ใจถึงสุขภาพฟันของลูกตั้งแต่ฟันยังไม่ขึ้นรวมทั้งตรวจสุขภาพช่องปากเบื้องต้นแนะนำการมารับบริการทันตกรรมเพราะส่วนใหญ่จะไปฝากคลินิกเอกชน

2 กลุ่มวัยก่อนวัยเรียน

เยี่ยมบ้านเด็ก 0-5 ปีตรวจสุขภาพช่องปากและให้คำแนะนำกับผู้ปกครองที่บ้านสอนการทำ ความสะอาดช่องปากการเช็ดเหงือกและการแปรงฟัน เยี่ยมบ้านเด็กกลุ่มเสี่ยงต่อโรคฟันผุมี WHITE SPORT และอาศัยกับปู่ย่าตายายไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ ช่วยพี่เลี้ยงศูนย์เด็กในกิจกรรมการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันร่วมกับเจ้าหน้าที่รพ. สตออกตรวจศูนย์เด็กเล็กและตรวจสุขภาพฟันสอนผู้ปกครองแปรงฟันแบบ hAND ON

3 กลุ่มวัยเรียน

เยี่ยมบ้านกลุ่มวัยเรียนที่เรียนอยู่โรงเรียนนอกเขตในช่วงปิดเทอมและตรวจสุขภาพช่องปากให้คำแนะนำผู้ปกครองเบื้องต้นการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากในโรงเรียน ดูแลการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันและการรับประทานอาหารหรือขนม ร่วมกับโรงเรียนประกวดเครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดีปี 2558 จัดหาของสนับสนุนกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน

4 กลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน

จัดทำแผนพับให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและทักษะการดูแลสุขภาพช่องปากเหงือกและฟันที่ถูกต้อง

5 กลุ่มวัยสูงอายุ

กลุ่ม 1 ติดสังคม

สำรวจสุขภาพช่องปากให้ประชาชนได้รับการตรวจดูแลสุขภาพช่องปากและแนะนำบริการทางทันตกรรมที่จำเป็น เป็นที่ปรึกษาเรื่องสุขภาพช่องปากให้กับผู้สูงอายุ เฝ้าระวังการใส่ฟันปลอมเถื่อนในชุมชน

กลุ่ม 2 ติดบ้าน

เยี่ยมบ้านให้คำแนะนำผู้สูงอายุติดบ้านในการดูแลสุขภาพช่องปากที่ถูกต้องสำรวจสุขภาพช่องปากร่วมกับเจ้าหน้าที่รพ. สต. บ้านศรีหมวดเกล้าให้ประชาชนได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากและแนะนำการรักษาทางทันตกรรมที่จำเป็น เป็นพี่เลี้ยงอสม.ทันตสุขภาพในการดูแลผู้สูงอายุติดบ้านในการทำความสะอาดช่องปากที่ถูกต้องรวมทั้งส่งต่อในกรณีที่ต้องรับการรักษา

กลุ่ม 3 ติดเตียง

เยี่ยมบ้านตรวจสุขภาพช่องปากดูแลสุขภาพช่องปากผู้ป่วยติดเตียงตรงต่อกรณีที่ต้องได้รับการรักษา แนะนำญาติเรื่องความสำคัญของการดูแลสุขภาพช่องปากผู้ป่วยสอนญาติทำความสะอาดช่องปากดูแลสุขภาพช่องปากการแปรงฟันและอาหาร มีการจัดทีมติดตามผู้ป่วยติดเตียงเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้งต่อราย มีการจัดทีมศวจัวจงเยี่ยมพร้อมกับอสม.เพื่อปลูกฝังการดูแลสุขภาพช่องปากพูดคุยกับผู้ป่วยและญาติให้เกิดความผ่อนคลายและมีกำลังใจให้ดูแลผู้ป่วยต่อไป การประสานกับกองทุนแพมเพ็สมอาหารแปรงสีฟันของรพ.สต. บ้านศรีหมวดเกล้าเพื่อผู้ป่วยติดเตียงในกรณีผู้ป่วยมีฐานะยากจน

ผลการดำเนินงานและความสำเร็จที่เกิดขึ้น

1 ปัญหาสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียน

จากผลการสำรวจสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียนอายุ 0-5 ปีในเขตรพ. สต. บ้านศรีหมวดเกล้าปี 2560 พบปัญหาฟันผุร้อยละ 33

2 ปัญหาสุขภาพช่องปากของนักเรียนลดลง

- 1 กิจกรรมการแปรงฟันในโรงเรียนหลังอาหารกลางวันทุกวัน
- 2 มี อสม.ทันตสุขภาพจำเป็นแกนนำดูแลสุขภาพสะอาดภายหลังการแปรงฟันโดยมีอสม.ด้านทันตสุขภาพเปลี่ยนการช่วยกันดูแลนักเรียนในโรงเรียน
- 3 ผู้บริหารโรงเรียนและผู้นำชุมชนจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมโดยไม่มีการจำหน่ายขนมในโรงเรียนและรอบโรงเรียน

3 ปัญหาสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุได้รับการดูแลสุขภาพช่องปากทุกกลุ่ม

จากการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่รพ. สต. บ้านศรีหมวดเกล้าและอสม.ทันตสุขภาพในพื้นที่ทำให้การส่งเสริมสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุได้รับการดูแลสุขภาพช่องปากที่ถูกต้องผู้สูงอายุได้รับคำแนะนำในเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากที่ถูกต้องผู้ดูแลผู้ป่วยติดบ้านและติดเตียงมีความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากที่ถูกต้อง การลักลอบการทำฟันปลอมเถื่อนในชุมชนลดลงร้อยละ 95 รวมทั้งอสม.จิตช่วยสร้างกำลังใจให้แก่ผู้สูงอายุและญาติมีกำลังใจในการดูแลผู้ป่วยต่อไป

4 ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้สำเร็จ

- 1 เทศบาลเมืองเขลางค์นครมีงบประมาณสนับสนุนการจัดโครงการทันตสุขภาพ
- 2 มีเจ้าหน้าที่รพ. สต. บ้านศรีหมวดเกล้าเป็นพี่เลี้ยงหนุนเสริมกิจกรรม
- 3 เครือข่ายภาคีสุขภาพรพ. สต. บ้านศรีหมวดเกล้าสนับสนุนการจัดกิจกรรมทันตสุขภาพผ่านโครงการของชุมชน

5 เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

นวัตกรรมทันตสุขภาพ

นวัตกรรม อสม.จิว พิชิต ฟ.ฟันสวย

จัดตั้งครั้งแรกปี 2557 จากปัญหาทันตสุขภาพในโรงเรียนจึงมีแนวคิดคัดเลือกนักเรียนในเขตโรงเรียนที่รับผิดชอบโรงเรียนละ 10 คนชั้นป.4 ถึงป.6เพื่อเป็นตัวแทนในการดูแลน้องๆในโรงเรียนก่อนซึ่งจะช่วยดูแลกิจกรรมดังนี้

- 1 การแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน
- 2 การตรวจความสะอาดฟันหลังการแปรงฟัน
- 3 การดูแลการจำหน่ายนมในโรงเรียน
- 4 การตรวจสุขภาพฟันและร่างกายทุกวันศุกร์
- 5 จัดกลุ่มอสม.เข้าไปดูแลอาทิตย์ละ 3 วัน

จัดกิจกรรมอสม.จิวพิชิตฟ.ฟันสวย ทำให้สุขภาพฟันของนักเรียนในโรงเรียนดีขึ้น จึงได้มีการขยายนวัตกรรมต่อยอดเป็น อสม.จิวดูแลสุขภาพประชาชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุนอกจากสุขภาพกายและสุขภาพใจเป็นสิ่งสำคัญในการดูแล ซึ่งสังคมเมืองผู้สูงอายุมักอยู่คนเดียวเพียงลำพัง การสร้างคุณค่าและพลังจากเยาวชนจะทำให้เกิดความเชื่อใจโดยเฉพาะในเรื่องของสุขภาพช่องปาก ยังมีความคิดที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก อสม.จิวจึงเป็นตัวช่วยในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุอีกทางโดยเฉพาะการนำทีมอสม.จิวลงเยี่ยมผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดเตียง ช่วยเสริมกำลังใจให้ผู้สูงอายุ และผู้ป่วยติดเตียงและญาติเกิดความผ่อนคลายและมีกำลังใจให้สู้ต่อไป

แนวทางการขยายผลหรือความยั่งยืนของการดำเนินงาน

- 1 นวัตกรรม อสม.จิวพิชิต ฟ.ฟันสวย ต่อยอดเป็น อสม.จิวดูแลสุขภาพในชุมชน เป็นการนำเด็กนำผู้ใหญ่หนุนเพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนในชุมชน
- 2 สร้างอสม.จิวขับเคลื่อนงานในชุมชน
- 3 ภาคีเครือข่ายเห็นความสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณ
- 4 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากต้องอาศัยความคุ้นเคยของคนในพื้นที่เนื่องจากประชาชนอายุหรือกลัวที่จะไปพบเจ้าหน้าที่สาธารณสุขพ.ศ การส่งเสริมสุขภาพช่องปากต้องอาศัยความคุ้นเคยของคนในพื้นที่เนื่องจากประชาชนอายุหรือกลัวที่จะไปพบเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอสม.ในพื้นที่เป็นผู้ใกล้ชิดและสนิทสนม จึงต้องให้อสม.ทุกคนมีความรู้ที่ถูกต้องในการดูแลสุขภาพช่องปาก ร่วมทางแนะนำประชาชนในเขตได้ และที่สำคัญที่สุดอสม.ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องสุขภาพและสุขภาพฟันด้วย

ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่เกิดขึ้น

- 1 แร่งสนับสนุนในครอบครัวที่ส่งเสริมให้เป็นผู้มีจิตอาสาและส่งเสริมให้ทำงานอาสาเป็นอสมในชุมชน
- 2 มีเจ้าหน้าที่รพ. สต.บ้านศรีหวมวดเกล้า โรงพยาบาลลำปางและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปางถนนเสริมการทำงานได้เป็นอย่างดี
- 3 มีเครือข่ายอสมรพ. สต.บ้านศรีหวมวดเกล้าเป็นผู้ช่วยสนับสนุนการดำเนินงาน
- 4 เทศบาลเมืองเขลางค์นครสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน
- 5 ภาควิชาเครือข่ายของรพ. สต. บ้านศรีหวมวดเกล้าช่วยสนับสนุนอุปกรณ์การแปรงฟันสิ่งของจำเป็นในการเยี่ยมบ้าน

เขต 1

จังหวัดลำพูน

นางเพ็ญศรี วงศ์คม

หมู่ 2 บ้านห้วยยาบ ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

ประวัติ อายุ 51 ปี ระยะเวลาเป็น อสม. 24 ปี อาชีพ เกษตรกร การศึกษามัธยมศึกษา 3

สถานภาพสมรส

อำนาจหน้าที่ในหมู่บ้าน

- อสมประจำหมู่บ้าน
- เป็นแกนนำออกกำลังกายประจำหมู่บ้าน
- เป็นจิตอาสาสมุทรภาพบำบัดประจำหมู่บ้าน
- เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน
- เป็นควายประชาสัมพันธ์กลุ่มสตรีแม่บ้านของหมู่บ้าน

ประสบการณ์และผลงานที่ได้รับ

- ได้รับการคัดเลือกเป็นอสมดีเด่นระดับอำเภอสาขาการออกกำลังกายปี 2549
- ได้รับการอบรมพัฒนาศักยภาพอสมประจำหมู่บ้านรุ่นที่ 2 ปี 2550
- ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้ปฏิบัติตนด้านสุขภาพได้เป็นแม่ตัวอย่างปี 2550
- ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดอสมดีเด่นระดับตำบลสาขาส่งเสริมสุขภาพปี 2552 ได้รับการคัดเลือกเป็นสตรีดีเด่นที่ทำคุณประโยชน์แก่สังคมปี 2552
- ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดอสมดีเด่นระดับตำบลสาขาส่งเสริมสุขภาพปี 2553
- ได้รับการยกย่องให้เป็นคุณแม่ดีเด่นในงานวันแม่แห่งชาติปี 2553
- ผ่านการอบรมพัฒนาศักยภาพแกนนำอสมประจำหมู่บ้านหมู่ที่ 4 ปี 2555
- ได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการร่วมดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคองและดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายอย่างมีศักดิ์ศรีปี 2556
- ผ่านการอบรมพัฒนาศักยภาพชมรมเครือข่ายการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพปี 2557
- ได้ผ่านการอบรมหลักสูตรการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 2558

ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน

บ้านห้วยยาบตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยยาบอำเภอบ้านธิจังหวัดลำพูนประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจำนวนครัวเรือน 89 ครัวเรือนประชากร 226 คนชาย 122 คนหญิง 144 คนกลุ่มเด็ก 0-5 ปี 16 คนเด็ก 6-18 ปี 33 คนวัยทำงาน 153 คนผู้สูงอายุ 64 คนศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน 1 แห่งลักษณะทางวัฒนธรรมมีวรรณกรรมหนึ่งแห่ง

สถานการณ์สุขภาพด้านทันตสุขภาพ

ปัญหาด้านทันตสุขภาพที่พบในหมู่บ้านฟันผุในเด็กหिनปูนและเหงือกอักเสบฟันตกรรณะน้ำดื่มที่มีฟลูออไรด์

ปัญหาที่พบ

- ฟันผุในเด็กเล็ก 0 ถึง 5 ปี ทั้งหมด 3 คนจาก 16 คน
- หญิงตั้งครรภ์ที่มีปัญหาเรื่องเหงือกอักเสบคันหา 3 คนจากทั้งหมด 3 คน
- ผู้สูงอายุที่ไม่มีการใช้งานพบมีปท 10 คนจากทั้งหมด 64 คน

กิจกรรมและกระบวนการทำงานด้านทันตสุขภาพ

รพ. สต. ร่วมกับฝ่ายทันตกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก ตามกฎหมายออกตรวจสุขภาพช่องปากและให้ความรู้แก่ประชาชนในหมู่บ้านนอกจากเจ้าหน้าที่รพ. สตตามกลุ่มวัย

● กลุ่มหญิงตั้งครรภ์

หญิงตั้งครรภ์ 3 ราย ปัญหาที่พบการดูแลสุขภาพช่องปากไม่ถูกต้องเนื่องอากเสบนิยมการบริโภคน้ำหนึ่งที่มีฟลูออไรด์

แนวทางการแก้ปัญหาให้ความรู้แนะนำให้ตรวจสุขภาพช่องปากโดยทันตแพทย์

● กลุ่มเด็กเล็ก

จำนวนเด็กเล็ก 16 คน ปัญหาที่พบฟันผุในเด็กไม่ชอบแปรงฟันหรือผู้ปกครองแปรงฟันไม่ถูกวิธีชอบกินขนมขบเคี้ยวขนมหวานการนอนหลับคาขวดนมการบริโภคนมหวานนมเปรี้ยวการบริโภคน้ำดื่มที่ อ่อนปัญหาที่พบฟันผุในเด็กไม่ชอบแปรงฟันหรือผู้ปกครองแปรงฟันไม่ถูกวิธีชอบกินขนมขบเคี้ยวขนมหวานการนอนหลับคาขวดนมการบริโภคนมหวานนมเปรี้ยวการบริโภคน้ำดื่ม ที่มีฟลูออไรด์สูงทำให้ฟันตกรรณะ

แนวทางแก้ปัญหาทุกๆ 3 เดือนให้ความรู้สุขภาพในช่องปากสำหรับเด็กแก่ผู้ปกครองสอนการแปรงฟันให้ถูกวิธีเด็กที่ได้รับการเฝ้าระวังและพบเจอทันตแพทย์เพื่อประเมินความรุนแรงห้ามดูดขวดนมและหลับคาขวดนมลดการกินขนมหวานหรือรับประทานอาหารเย็นแนะนำให้ดื่มน้ำตามควรแปรงฟันแนะนำการใช้น้ำซู่ในการซุ่มและไม่ควรใช้น้ำประปาในการบริโภค

● กลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 64 คน

ปัญหาไม่ชอบแปรงฟันหรือแปรงฟันไม่ถูกวิธี ไม่ยอมให้เจ้าหน้าที่ตรวจสุขภาพช่องปากทำให้เป็นผิถลักษณะฟันคุดเหงือกอักเสบและมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อ การขูดหินปูนแนวทางแก้ปัญหาและนำไปตรวจสุขภาพช่องปากให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลฟันปลอมให้ถูกวิธีทำให้ขูดหินปูนเปลี่ยนทัศนคติที่ดีต่อการขูดหินปูน

- กลุ่มผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง จำนวน 5 คน
 - ปัญหาไม่แปรงฟันหรือแปรงฟันไม่ถูกวิธีแนวทางแก้ปัญหาให้ความรู้ทั้งตัวผู้ป่วยและผู้ดูแล แนะนำให้ตรวจสอบสภาพช่องปากสอนการแปรงฟันให้ถูกวิธี
- ออกให้ความรู้และเยี่ยมบ้านแบบบูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่าย 4 จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของตนเองรวมถึงการดูแลสุขภาพช่องปาก
- จัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็นข้อตกลงร่วมกันในการกำหนดแนวทางพัฒนางานทันตสาธารณสุขในชุมชน
- มีข้อกำหนดการขับเคลื่อนมาตรการทางสังคมเกิดขึ้นในชุมชน จากการระดมความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสุขภาพทั้งหมด 5 ข้อที่สามารถทำร่วมกันได้ในชุมชนเพื่อที่จะทำให้สุขภาพช่องปากที่ดี และสุขภาพร่างกายของประชาชนบ้านห้วยยาบแข็งแรง

ผลการดำเนินการและความสำเร็จที่เกิดขึ้น

เกิดข้อกำหนดการขับเคลื่อนมาตรการทางสังคมขึ้นในชุมชน 5 ข้อที่สามารถทำร่วมกันได้

- 1 การลดอาหารหวานมันเค็ม
- 2 จัดเบรคหรืออาหารอ่อนหวานในงานประชุม
- 3 งดเลี้ยงน้ำอัดลมในงานเลี้ยงต่างๆ
- 4 ปลูกพืชผักสวนครัวและผลไม้ตามฤดูกาลเพื่อลดการใช้เป็นอาหารว่างในศูนย์เด็ก 5 แกนนำชุมชน เป็นตัวอย่างที่ดีในการออกกำลังกายและรักษาสุขภาพช่องปาก

นวัตกรรมเบรคอ่อนหวาน

ปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่มีการใช้น้ำตาลเพิ่มมากขึ้น ทางอาหารหลักและทำให้ผู้คนและเกิดโรคต่างๆตามมา จึงได้จัดทำนวัตกรรมเบรคอ่อนหวานขึ้นมาเพื่อลดโรคและปรับรสนิยมการบริโภคหวานในอาหารและเครื่องดื่มที่ไม่จำเป็นมีประโยชน์เนื่องจากการประชุมในหน่วยงานและขยายต่อยอดไปกิจกรรมการพัฒนา

- 1 ศึกษาค้นคว้าอาหารว่างและวิธีการทำ
- 2 ทำงานร่วมกับภาคีการทำให้การเปลี่ยนแปลง จากโครงสร้างในการดูแลจัดการและพัฒนาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคหวานของกลุ่มเป้าหมายในชุมชน
- 3 ดำเนินงานตามแผน

ผลลัพธ์

สามารถคำนึงถึงคุณค่าทางโภชนาการให้พลังงานไม่เกินร้อยละ 10 ของพลังงานที่ร่างกายต้องการ ในร้านอาหารว่างที่ดีควรจำกัดปริมาณน้ำมันน้ำตาลและเกลือไม่ให้สูงเกินไป ผลไม้สดเป็นอาหารว่างที่มีประโยชน์ เครื่องดื่มที่เหมาะสมไม่ควรมีน้ำตาลเกินร้อยละ 5 ของว่างจำพวกในกระหรี่ควรเลือกขนมปังบางชนิดที่ทำจากแป้งโฮลวีท

บทเรียนที่ได้รับ

ผู้ที่เข้าร่วมมีการปฏิบัติตนให้เหมาะสม ลดการเกิดโรคฟันผุโรคอ้วนโรคเบาหวานได้มากขึ้นกว่าเดิมในระยะยาวได้ใช้การนำสมุนไพรที่มีในพื้นที่บ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์ประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อน้ำตาล

จุดเด่นของการดำเนินงาน

มีการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจในกลุ่มประชาชนในหมู่บ้านผู้นำอาสาสมัครสาธารณสุข เพื่อให้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงเป็นการทำงาน ร่วมกันทุกฝ่ายในหมู่บ้านและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

โอกาสและการพัฒนา

กิจกรรมขยายนวัตกรรมไปยังที่ประชุมหน่วยงานราชการหมู่บ้านภายในชุมชนศึกษาพัฒนาและหาแนวทางในการพัฒนางานในด้านทันตสาธารณสุขยั่งยืนและต่อเนื่อง

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

มีองค์กรที่เข้มแข็งการมีส่วนร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่รพ.สต. และประชาชนในหมู่บ้านในการแก้ไขปัญหาได้รับการสนับสนุนจากท้องถิ่น

เขต 1

จังหวัดแพร่

นางศิริกานต์ แก้วดำ

อาสาสมัครสาธารณสุขดีเด่นสาขาทันตสุขภาพ

อสม. หมู่ 6 บ้านปากปง ตำบล ปากกาง อำเภอลอง
ประวัติ อายุ 48 ปี ระยะเวลาเป็น อสม. 16 ปี อาชีพ ทอผ้า เย็บผ้า และเกษตรกรรม การศึกษา
มัธยมศึกษาตอนปลาย สถานภาพ สมรส

คติประจำใจ “ทำงานอย่างมีความสุข แล้วงานจะประสบความสำเร็จ”

การฝึกอบรมและพัฒนาตนเอง

ปี	ชื่อหลักสูตร	หน่วยงานผู้จัด
2551	การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	สาธารณสุขอำเภอลอง
2557	เชิงปฏิบัติการผู้ช่วยเหลือคนพิการตามหลักสูตรผู้ช่วยคนพิการระดับพื้นฐาน พ.ศ.2555ภาคทฤษฎี ประจำปี 2557 รุ่นที่ 5	สำนักงานส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ
2558	การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครพัฒนาสังคมฯ ช่วยเหลือคนพิการ (อพมก.)	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
2559	การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพคนพิการ	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

	อบรมการดูแลผู้สูงอายุ หลักสูตร 70 ชั่วโมง	กรมอนามัย
	อสม. นักจัดการสุขภาพชุมชนในตำบลจัดการสุขภาพแบบบูรณาการ	โรงพยาบาลลอง
	อาสาสมัครสาธารณสุขเชี่ยวชาญทันตสุขภาพประจำหมู่บ้าน	รพ.สต.ปากกาง
	อบรมเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ร่างรัฐธรรมนูญและประเด็นคำถามเพิ่มเติมในการออกเสียงประชามติ	คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
2560	อาสาสมัครสาธารณสุขเชี่ยวชาญทันตสุขภาพ	สาธารณสุขอำเภอลองและโรงพยาบาลลอง

1. กรรมการกองทุนแม่ของแผ่นดิน
2. กรรมการกองทุนพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ
3. เลขาธิการกลุ่มอาชีพทำหมอนและหม้อไม้อัดبيبหมู่บ้าน
4. สมาชิกนักปราชญ์สัมมาอาชีพด้านการเกษตรในหมู่บ้าน

การทำงานในบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

ในปี พ.ศ.2544 ได้รับสมัครเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) รวมระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 16 ปี การที่ได้ย่างก้าวเข้ามาในฐานะเป็นผู้นำทางด้านสาธารณสุข เพราะตัวเองมีใจรักงานในจิตอาสา และมองเห็นความเดือดร้อนของประชาชน โดยเฉพาะเรื่องการเจ็บป่วยด้วยโรคต่าง ๆ ประกอบกับอยากช่วยเหลือประชาชนในหมู่บ้านที่ได้รับความเดือดร้อน โดยเฉพาะระบบสุขภาพของชุมชน จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีผู้นำที่มีความจริงใจทุ่มเท เสียสละ ลูกขี้นมานำพี่น้องประชาชน ออกมาแสดงบทบาทของเราเอง ภายใต้แนวคิดที่ว่า ร่วมคิด ร่วมทำ **“โดยประชาชน เพื่อประชาชน”** โดยมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. การให้สุศึกษา และเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่เพื่อนบ้าน
 - เรื่อง โรคติดต่อ เช่น ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ไข้ ฉี่หนู ไข้เลือดออก โรคอุจจาระร่วง
 - เรื่อง โรคไม่ติดต่อ เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน และการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ และการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ
 - เรื่อง การดูแลสุขภาพในช่องปากของเด็กในหมู่บ้าน
2. การโภชนาการ ชั่งน้ำหนักและแปรผลการชั่งน้ำหนักเด็ก 0 – 5 ปีและเด็ก 6-18 ปี
 - ติดตามเด็กในหมู่บ้านให้มาชั่งน้ำหนักตามกำหนดนัดทุกครั้ง
 - สามารถชั่งน้ำหนักวัดส่วนสูง และแปรผลภาวะโภชนาการแก่เด็ก 0 -5ปี และเด็ก 6-18ปี
 - ให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองเด็กที่มีภาวะโภชนาการต่ำกว่าเกณฑ์
3. การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค และส่งเสริมพัฒนาการ
 - ติดตามและกระตุ้นเด็กในหมู่บ้านให้ไปรับวัคซีนที่ รพ.สต.ปากกาง
 - ติดตามเด็กที่ขาดรับวัคซีนให้มารับวัคซีนตามกำหนด

4. การควบคุมโรคติดต่อในท้องถิ่น

- เป็นผู้ดำเนินการรณรงค์กำจัดลูกน้ำยุงลายในหมู่บ้าน
- แจกจ่ายทรายอะเบท
- สํารวจลูกน้ำยุงลาย

5. การส่งเสริมสุขภาพจิต

- ส่งเสริมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ ในหมู่บ้าน
- เยี่ยมบ้านและให้กำลังใจแก่ผู้เจ็บป่วยในหมู่บ้าน
- ให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิตแก่ประชาชน

6. งานคุ้มครองผู้บริโภค

- ตรวจร้าน/แผงลอย/ร้านชำ เฝ้าระวังผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการในพื้นที่ตรวจสอบเป็นประจำและเป็นในยาและอาหาร
- ตรวจสอบการเก็บรักษาของผู้ป่วยโรคเรื้อรังว่าเก็บถูกต้องหรือไม่
- เฝ้าระวังการใช้ยาและผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในผู้ป่วยโรคเรื้อรัง
- ให้ความรู้และตรวจสอบสารสเตียรอยด์ในยาหรือผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ผู้ป่วย รับประทาน

7. งานดูแลผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง และคนพิการ

- ติดตามเยี่ยมบ้าน ดูแลทุกข์สุขของผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง และคนพิการอย่างใกล้ชิด
- ให้คำแนะนำและคำปรึกษาด้านดูแลผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง และคนพิการ แก่สมาชิกภายในครอบครัว
- ให้คำปรึกษาแก่ผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง และคนพิการเมื่อเกิดปัญหาต่างๆ
- พาผู้สูงอายุและคนพิการไปติดต่อทำกิจกรรมหรือทำการแทนผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง และคนพิการ
- ช่วยปรับสภาพที่อยู่ในบ้านของผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง และคนพิการให้เหมาะสม
- ประสานหน่วยงานให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง และคนพิการ

8. งานส่งเสริมทันตสุขภาพ

- ดูแลสุขภาพช่องปากของประชาชนทุกกลุ่มวัยทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน
- ค้นหา ติดตาม และให้คำแนะนำหญิงตั้งครรภ์ให้ไปรับบริการตรวจสุขภาพช่องปากและรักษาสุขภาพช่องตามนัด
- การตรวจสุขภาพช่องปากเด็ก 0 - 5 ปี และรายงานให้รพ.สต.ทุก ๆ ไตรมาส
- เยี่ยมบ้าน ให้ความรู้ และคำแนะนำผู้ปกครอง การแปรงฟันให้กับเด็ก การเลือกรับประทานอาหารที่ถูกต้อง และการตรวจช่องปากช่องปากได้ด้วยตนเอง
- การแปรงฟันที่ถูกวิธีแก่ผู้ปกครอง เด็ก และผู้สูงอายุ
- ติดตามการเปลี่ยน “ธงสีเด็กปากกางฟันดี” ตามโครงการตำบลฟันดี ทุก ๆ เดือน
- แนะนำให้เด็กมีกิจกรรมการแปรงฟันหลังรับประทานอาหารของกลุ่มเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลปากกาง
- ติดตามพฤติกรรมที่ดีมนม การเลิกขวดนม และอาหารว่างของเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลปากกาง
- เยี่ยมบ้าน ติดตามการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง

- ประยุกต์วิธีการแปรงฟันให้ผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียงและคนพิการ ให้เข้ากับคนแต่ละคน
- ให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองเด็ก ผู้สูงอายุ และคนพิการที่มีปัญหาสุขภาพช่องปาก

ส่วนที่ 1 คุณสมบัติเฉพาะตัว

การครองตน

1. **การเป็นผู้มีสุขภาพดี** มีการดูแลสุขภาพตนเองและครอบครัวให้มีสุขภาพดี แข็งแรงทั้งร่างกาย และจิตใจ โดยการใช้หลักการในการปฏิบัติตน 3อ. 2ส. 1พ. คือ การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การออกกำลังกายสม่ำเสมอ ดูแลสุขภาพช่องปากแปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุรา การดูแลรักษา อารมณ์ให้สดชื่นแจ่มใส สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง

2. **การเป็นแบบอย่างที่ดี** เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านการดูแลสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็นการออกกำลังกาย เช่น ปั่นจักรยานออกกำลังกายในตอนเย็นและการปั่นจักรยานไปปฏิบัติงาน อสม. การปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข

3. **การพัฒนาตนเอง** จากการศึกษาหน้าที่มาเป็นเวลาหลายปี ทำให้เกิดแนวคิดที่ว่า “ความรู้ไม่จำเป็นต้องอยู่ในห้องเรียน” การรู้จักเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

4. **มนุษยสัมพันธ์และสัมพันธภาพที่ดี** มีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน คนรอบข้าง เพื่อที่จะได้เรียนรู้ บุคคล รู้จุดเด่น และจุดด้อย รู้และเข้าใจถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งเรียนรู้ความเป็นจริงของโลก และการมีสุขภาพจิตที่ดีและสามารถพัฒนาตนให้ไปถึงศักยภาพสูงสุดของตนได้

การครองคน

1. เป็นแกนนำจัดกิจกรรมสุขภาพและแก้ไขปัญหาสาธารณสุขของชุมชน การจัดกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพ ร่วมกับชุมชน

2. กระบวนการในการสร้างศรัทธาชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสาธารณสุข โดยการร่วมคิด ร่วมทำกับชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ ความกระตือรือร้นและการเสียสละ ผ่านการพูดคุย และการให้กำลังใจ จนเกิดเป็นความรู้สึกที่ดีและเอื้ออาทรต่อกัน

3. ความเป็นประชาธิปไตย จากการที่ทำงานร่วมกับชุมชน มากมายหลายหน่วยงาน หลักการทำงานที่ต้องเป็นประชาธิปไตยจำเป็นอย่างมาก โดยจะต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการจัดกิจกรรม เพราะการทำงานกับคนจำนวนมากปัญหาก็จะตามมามากเช่นกัน

4. การประสานงาน ทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายหลากหลายหน่วยงาน โดยการประสานงานกับองค์กรต่างๆ ทั้งใน และนอกชุมชน เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล ชมรมสุขภาพต่างๆ และชุมชนเครือข่าย

การครองงาน

งานทุกงาน ปัญหาทุกปัญหา ย่อมมีทางออกทางแก้ เพียงแต่ต้องใช้สติ ความรู้ และปัญญา จัดการกับเรื่องนั้นๆ “เสียสละ พัฒนา เงินตรามาทีหลัง” ซึ่งเหตุนี้เองที่ทำให้มีพลังในการขับเคลื่อนงานทุกอย่างที่เกิดขึ้นกับชุมชน จนทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านเกิดความเชื่อถือไว้วางใจและเป็นที่ยอมรับ จึงได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งสำคัญระดับหมู่บ้านดังนี้

1. กรรมการกองทุนแม่ของแผ่นดิน
2. กรรมการกองทุนพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ
3. เลขาธิการกลุ่มอาชีพทำหมอนและหมอนไม้อัดปั๊มหมู่บ้าน
4. สมาชิกนักรบราชัญญ์สมาอาชีพด้านการเกษตรในหมู่บ้าน

ส่วนที่ 2 ความรู้ ความสามารถ ความสำเร็จเฉพาะสาขา (ทันตสุขภาพ)

ข้อมูลทั่วไปของชุมชน บ้านปากบง หมู่ที่ 6 ตำบลปากกาง อำเภอลอง จังหวัดแพร่

ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน

จำนวนหลังคาเรือน	170	หลังคาเรือน
ประชากร ทั้งหมด	548	คน
ชาย	273	คน
หญิง	275	คน
อสม.	10	คน

ข้อมูลด้านสาธารณสุข

- อสม. ตำบลปากกาง 103 คน
- อสม. ทันตสุขภาพหมู่บ้าน 2 คน
- เด็ก 0-2 ปี ในหมู่บ้าน 62 คน
- เด็ก 3-5 ปี ในหมู่บ้าน 63 คน
- ผู้สูงอายุในหมู่บ้าน 106 คน

สถานการณ์ทันตสุขภาพของชุมชน

การสำรวจสภาวะทันตสุขภาพและพฤติกรรมย้อนหลังตั้งแต่ปี 2557-2560 ในระดับอำเภอของจังหวัดแพร่ โดยมีการสุ่มสำรวจ ตามกลุ่มอายุที่เป็นตัวแทนของสภาวะช่องปากในแต่ละวัย ได้แก่ กลุ่ม 9-12 เดือน, 18 เดือน, 3 ปี, 12 ปี และ 60-74 ปี ดังนี้

สภาวะทันตสุขภาพและพฤติกรรมทันตสุขภาพกลุ่มอายุ 9 - 12 เดือน ย้อนหลัง 4 ปี พบว่า กลุ่มอายุ 9 - 12 เดือน มีเด็กใช้ขวดนมและยังมีเด็กที่ไม่รับการแปรงฟันจากผู้ปกครองทุกวันเป็นจำนวนมาก

สภาวะทันตสุขภาพและพฤติกรรมทันตสุขภาพกลุ่มอายุ 18 เดือน ย้อนหลัง 4 ปี พบว่า อายุ 18 เดือน เริ่มมีฟันผุและคราบจุลินทรีย์ 4 ซี่ หนับบน ส่วนการบริโภคนมหวาน/นมเปรี้ยวและใช้ขวดนมที่เพิ่มขึ้น แต่การแปรงฟันเด็กโดยผู้ปกครองทุกวันเริ่มเพิ่มขึ้น

สภาวะทันตสุขภาพและพฤติกรรมทันตสุขภาพกลุ่มอายุ 3 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ย้อนหลัง 4 ปี พบว่า ร้อยละเด็กฟันผุลดลง ส่วนร้อยละเด็กที่แปรงฟันตอนเช้าทุกวันและร้อยละเด็กที่แปรงฟันหลังรับประทานอาหารกลางวันทุกวันเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ร้อยละฟันเด็กฟันสะอาดเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

สภาวะทันตสุขภาพและพฤติกรรมทันตสุขภาพกลุ่มอายุ 12 ปี ย้อนหลัง 4 ปี พบว่า ร้อยละนักเรียนฟันผุและเหงือกอักเสบลดลงในปี 2558 2559 2560 ตามลำดับ ส่วนร้อยละนักเรียนแปรงฟันอาหารกลางวันก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน

สภาวะทันตสุขภาพและพฤติกรรมทันตสุขภาพกลุ่มอายุ 60 - 74 ปี ย้อนหลัง 4 ปี พบว่า ร้อยละผู้ที่มีฟันแท้ในช่องปากใช้งานได้ตั้งแต่ 20 ซี่ ขึ้นไป มีจำนวนเพิ่มขึ้น ส่วนร้อยละผู้สูงอายุแปรงฟันก่อนนอนทุกวันด้วยตนเองหรือผู้ดูแลและดูแลซอกก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน

กลยุทธ์/กิจกรรม และกระบวนการทำงาน

กลยุทธ์กิจกรรมที่ดำเนินการในชุมชนในด้านสาขาทันตสุขภาพ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การส่งเสริมสุขภาพ การเฝ้าระวังป้องกันโรค และการจัดบริการรักษา นับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินงานในชุมชน และปัจจุบันมี อสม.จำนวนมากที่ทำงานด้านพัฒนาสุขภาพอนามัยของประชาชนในชุมชน ซึ่ง อสม.เหล่านี้เป็นผู้ที่มีความสำคัญและเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสุขภาพ รวมทั้งเป็นแกนนำในการพัฒนางานสาธารณสุขและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ถ้า อสม.เหล่านี้ได้เข้ามามีส่วนร่วมใน

การดูแลสุขภาพช่องปากในชุมชนและนำข่าวสารไปสื่อสารเพื่อเผยแพร่ ถ่ายทอดความรู้ และกระตุ้นเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากในชุมชน ก็สามารถส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากที่ดีขึ้น

ดังนั้น ทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปากกาง จึงได้สนับสนุนให้มีการดำเนินงานส่งเสริมและป้องกันโรคในชุมชน ร่วมกับการพัฒนาศักยภาพของ อสม.ในการดูแลสุขภาพช่องปากอย่างมีส่วนร่วม โดยการดำเนินงานแบบผสมผสานตามบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เกิดการดูแลและส่งเสริมสุขภาพช่องปากในชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

การดำเนินงาน อสม.เชี่ยวชาญ ด้านทันตสุขภาพ

- กลุ่มเด็ก 0 – 3 ปี

จากการสำรวจภาวะทันตสุขภาพของอำเภอเมืองปี 2555 และปี 2556 พบร้อยละเด็ก 0-3 ปี ปราศจากฟันผุในฟันน้ำนม 67.1 และ 65.1 ตามลำดับ ร้อยละเด็ก 12 ปี ปราศจากฟันผุในฟันแท้ 68.9 และ 64.2 ตามลำดับ ร้อยละเด็กอายุ 12 ปี มีเหงือกอักเสบ 16.9 และ 35.8 ตามลำดับ จากการสำรวจ พบว่า ปัญหาทันตสุขภาพในพื้นที่มีตั้งแต่เด็ก 0-3 ปี และ 12 ปี มีฟันผุเพิ่มขึ้นประชากรในพื้นที่แปรงฟันก่อนนอนน้อย เด็กกินขนมกรุบกรอบมากขึ้นแต่กินอาหารมีเส้นใยลดลง

การแก้ปัญหาภาวะสุขภาพช่องปากในพื้นที่ควรเน้นการส่งเสริมป้องกันโรคช่องปาก ซึ่งการดำเนินงานในระดับชุมชนจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพ หากรอจนกว่าเกิดรอยโรค หรือจนมีอาการปวดฟันก็เป็นอุปสรรคต่อการบดเคี้ยวอาหารทำให้เด็กมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งด้านสุขภาพอนามัยของเด็ก และค่าใช้จ่ายสูงจากการรักษาปัจจัยเสี่ยงในการเกิดโรคฟันผุมีทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ มารดา ตัวเด็กเอง พฤติกรรมการเลี้ยงดู การใช้ขวดนม การบริโภคขนม เครื่องดื่มรสหวาน และขาดการเข้าถึงบริการทันตสุขภาพ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดสภาวะช่องปากและพฤติกรรมเสี่ยงในช่องปาก มาจากผู้ปกครองไม่ได้ใส่ใจในการดูแลสุขภาพช่องปากของลูก อีกทั้งผู้ปกครองยังขาดทักษะในการแปรงฟัน เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ย้าย ยาย หรือป้า และมีอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ปลูกข้าวโพด และผลไม้ต่างๆ ด้วยอาชีพที่ต้องใช้แรงงานในการทำงานเป็นอย่างมาก ทำให้เห็นดเหนื่อยจากการทำงานจึงไม่ได้แปรงฟันให้เด็กหรือดูแลพฤติกรรมเสี่ยงในช่องปากให้กับเด็ก

ดังนั้น การส่งเสริมงานทันตสุขภาพในพื้นที่ โดยมุ่งเน้นบริการส่งเสริมป้องกันทันตสุขภาพที่มีคุณภาพและครอบคลุม โดยการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุข ที่สามารถค้นหาและศึกษาปัญหาของแต่ละชุมชน ทำให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้เห็นปัญหาอย่างลึกซึ้งของแต่ละครอบครัว อีกทั้งสามารถเชื่อมโยงและเติมเต็มครอบครัว ชุมชนของตนเองได้อย่างลงตัว ทำให้เกิดการออกแบบกิจกรรมการส่งเสริมงานทันตสุขภาพขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

- กิจกรรมการอบรมผู้ปกครองเด็กและอสม.

การพัฒนาศักยภาพของผู้ปกครองและพฤติกรรมของผู้ปกครองในการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กจำเป็นต้องทำอย่างยั่งยืน จะทำให้เด็กมีสุขภาพช่องปากดีขึ้น โดยผู้ปกครองเด็กและอสม.การมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กและอสม. และ อสม.เชี่ยวชาญด้านทันตสุขภาพ เป็นผู้ช่วยสอนการฝึกปฏิบัติการแปรงฟันที่ถูกวิธี เพราะสามารถเชื่อมโยงและเติมเต็มความรู้และทักษะ และนำข่าวสารไปสื่อสารเพื่อเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ในชุมชนได้เป็นอย่างดี ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กของผู้ปกครองในชุมชน

- กิจกรรมเยี่ยมบ้านและติดตามการส่งเสริมทันตสุขภาพช่องปากเด็ก 0-3 ปี

การติดตามเด็กและผู้ปกครองจากที่ได้อบรมให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติไปแล้วนั้น แต่ละครอบครัวสามารถนำไปปฏิบัติกับเด็กได้หรือไม่ หรือให้ได้เห็นปัญหาที่ลึกซึ้งของแต่ละครอบครัวและทำให้เกิดเชื่อมโยงและเติมเต็มครอบครัว

- การเยี่ยมบ้านและ “ปักธงสี เด็กปากกางฟันดี”

การทำงานในชุมชนในระยะเวลาหนึ่ง ทำให้ได้เห็นบริบทของแต่ละครอบครัวในการติดตามดูแลสุขภาพช่องปาก ถึงความเสี่ยงและความต้องการในการดูแลสุขภาพช่องปากมากหรือน้อย ทำให้เกิดความคิดที่อยากจะแบ่งเด็กในหมู่บ้าน ให้เป็นกลุ่มความเสี่ยงการเกิดโรคฟันขึ้น เพื่อให้การติดตามเยี่ยมบ้านได้ง่ายและรวดเร็ว จึงมีการเสนอและทำข้อตกลงร่วมกับผู้ปกครอง ทีม อสม. และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งทุกคนเห็นด้วยกับกิจกรรมนี้ ไม่มีใครขัดแย้ง จากนั้นจึงทำการแบ่งบ้านเด็กเป็น 3 กลุ่ม ความเสี่ยงให้เกิดโรคฟันผุ คือ บ้านเด็กที่ไม่มีความเสี่ยง บ้านเด็กที่มีความเสี่ยงต้องติดตามอย่างใกล้ชิด และบ้านเด็กที่ต้องได้รับการรักษา ติดตามอย่างใกล้ชิด โดยจะแบ่งบ้านเด็กที่รับผิดชอบให้อสม. คนละ 4-5 หลังคา เพื่อให้เด็กได้รับการดูแล ติดตามจากอสม. อย่างใกล้ชิด ดังนี้

1. บ้านเด็กธงเขียว

บ้านเด็กฟันไม่ผุและฟันยังไม่ขึ้น ซึ่งยังไม่มีความเสี่ยงการเกิดโรคฟันผุ และอสม. จะเข้าไปติดตามเยี่ยมบ้านทุกๆ 2 เดือน และให้คำแนะนำดังนี้

- ระยะที่ฟันเด็กยังไม่ขึ้น

1. แนะนำผู้ปกครองให้เด็กกินนมแม่อย่างเดียว อย่างน้อย 6 เดือน
2. สอนผู้ปกครองใช้ผ้าที่สะอาดชุบน้ำเปียกพอหมาดๆ เช็ดช่องปากอย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง

- ระยะมีฟันขึ้น

1. แนะนำไม่ใช้ช้อน/ถ้วยน้ำร่วมกับเด็กหรือเคี้ยวอาหารป้อนเด็ก
2. ตรวจฟันให้เด็กและแนะนำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแล การเจริญเติบโตของลูก (ตามแบบบันทึกในสมุดสีชมพู) ร่วมกับการหยอดธาตุเหล็กทุกวันเสาร์
3. แนะนำผู้ปกครองให้ลูกดื่มนมจืดเมื่อเลิกนมแม่ และควรฝึกให้ดื่มนมจากแก้วแทนใช้ขวดนม
4. ให้เลือกอาหารว่างที่มีประโยชน์ เช่น ผลไม้ ถั่วต้ม แทนขนมหวานหรือแนะนำให้เด็กกินขนมหลังอาหารมื้อหลักเพื่อลดการกินจุบจิบ

2. บ้านเด็กธงเหลือง

บ้านเด็กเริ่มมีฟันผุระยะแรกเริ่ม ซึ่งเด็กกลุ่มนี้มีความเสี่ยงเกิดโรคฟันผุและ อสม. จะเข้าไปติดตามเยี่ยมบ้านทุกๆ 2 สัปดาห์ ให้คำแนะนำในการแปรงฟันด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ วันละ 2-3 ครั้ง/วัน ส่วนเด็กที่ไม่เลิกขวดนมก็แนะนำให้เลิกขวดนม และเด็กที่ดื่มนมรสหวาน นมเปรี้ยว หรือเครื่องดื่มรสหวาน ลูกอม จะแนะนำให้เลิกพฤติกรรมเหล่านั้น จากนั้นจะพูดคุยถึงโทษของโรคฟันผุและพฤติกรรมที่จะให้เกิดโรคฟันผุแก่ผู้ปกครองเด็ก

3. บ้านเด็กธงแดง

บ้านเด็กฟันผุ ซึ่งเด็กกลุ่มนี้มีฟันผุแล้ว ทาง อสม. จะให้คำแนะนำให้ไปพบเจ้าหน้าที่ทันตสาธารณสุข เพื่อรับการรักษา และจะต้องดูแลสุขภาพช่องปากเป็นอย่างดี เนื่องจากเด็กจะมีความเสี่ยงเกิดโรคฟันผุเพิ่มขึ้น

- การตรวจสุขภาพช่องปากเด็ก 0-5 ปี ในวันเดียวกับชั่งน้ำหนัก – วัดส่วนสูง ในหมู่บ้าน และ รายงานให้รพ.สต.ทุกๆไตรมาส เพื่อให้เด็ก 0-5 ปี ได้รับการส่งเสริม ป้องกัน และรักษาสุขภาพช่องปากได้ทันเวลา

- กลุ่มเด็ก 3 – 5 ปี

- **การทำงานเชื่อมประสานกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)**

การเห็นปัญหาจากการทำงานส่งเสริมทันตสุขภาพในเด็ก 0-3 ปี จากในชุมชน ทำให้อยากจะพัฒนาต่อยอดการทำงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทำให้เกิดการมองหาคนที่สามารถสนับสนุนการทำงาน ซึ่งการมีต้นทุนการทำงาน อสม. มาหลายปี และรู้จักของคนในชุมชน ทำให้เกิดการพูดคุยกับเพื่อน (ครูพี่เลี้ยงเด็กใน ศพด.), ญาติ (สมาชิกสภาเทศบาลตำบล) และ นักพัฒนาชุมชนซึ่งเคยร่วมทำงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุมาก่อนแบบไม่เป็นทางการ ในการส่งเสริมสุขภาพช่องปากในเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลปากกวาง ทำให้เกิดการเสนอเรื่องถึง นายกเทศมนตรีตำบลปากกวางและนายกเทศมนตรีก็เห็นความสำคัญการส่งเสริมสุขภาพเด็กอยู่แล้ว จึงส่งผลให้ทางเทศบาลตำบลปากกวาง บรรจุการอบรมผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในแผนสุขภาพตำบล โดยให้งบกองทุนหลักประกันสุขภาพในการจัดโครงการส่งเสริมสุขภาพช่องปากในเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลปากกวาง ทุก ๆ ปี

- **การติดตามกลุ่มเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลปากกวาง** การทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ทันตภิบาล รพ.สต.ปากกวาง ภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยติดตามกลุ่มเด็ก 0-3 ปี ในชุมชนมาแล้วเป็นเวลา 3 ปี ก็ได้เข้าไปติดตามเด็กในกลุ่มเดิมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพบปัญหาว่า เด็กยอมแปรงฟันอย่างสม่ำเสมอแปรงฟันหลังรับประทานอาหารกลางวันทุกวัน เนื่องจากขาดแรงจูงใจในการแปรงฟันหลังรับประทานอาหารกลางวันและเมื่อแปรงฟันก็จะทำให้เอะอะเสื่อผ้าทำให้ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องบังคับและช่วยแปรงฟันให้กับเด็ก จึงร่วมกันคิดหาแนวทางการแก้ไขปัญหานั้น จึงเกิดการสร้างนวัตกรรม “ซูดเอี่ยม ชวนน้องแปรงฟัน” เพื่อสร้างแรงจูงใจในการแปรงฟันของเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งแนะนำเด็กที่มีอายุ 3 – 5 ปี ที่ไปเข้าโรงเรียนนอกเขต ให้ดูแลรักษาสุขภาพช่องปากที่ถูกวิธี และยังแนะนำให้มารับบริการทาฟลูออไรด์วานิช ที่ รพ.สต.ปากกวาง

- การติดตามพฤติกรรมการดื่มนมและขนม โดยแนะนำให้เลือกอาหารว่างที่มีประโยชน์ เช่น ผลไม้ แทนขนมหวาน ของเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลปากกวางและเด็กที่อยู่ในพื้นที่

- กลุ่มผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง และคนพิการ

กิจกรรมเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง ร่วมกับผู้ดูแล (Care Giver) อสม.ทันตสุขภาพ โดยการให้บริการมาจากข้างในและเริ่มที่ใจ จนทำให้เกิดจิตอาสาขึ้นในสังคม โดยการติดตาม ผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง ทุกๆ สัปดาห์ หรือตามเหตุจำเป็น คนละ 5 หลังคา โดยการดูแลอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่การรับประทานอาหาร การไปพบแพทย์ตามนัด การกินยา การดูแลความสะอาดทั้งร่างกายและสิ่งแวดล้อมในบ้าน การดูแลสุขภาพช่องปาก เช่น การสอนการแปรงฟันที่ถูกวิธีและออกแบบแปรงสีฟันที่ผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียงสามารถ

แปรงฟันด้วยตนเองหรือผู้ดูแลแปรงให้และตรวจสุขภาพช่องปาก อีกทั้งช่วยการดำเนินกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ ของผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง รวมถึงการดูแลสภาพจิตใจและพูดคุยถึงความเป็นอยู่ ทำให้เกิดความไว้วางใจ เชื่อใจ เหมือนเป็นญาติสนิทอีกคนในครอบครัว

สรุปผลการดำเนินงาน

โรคฟันผุของเด็ก 3 ปี ก่อน-หลังทำกิจกรรม พบว่า จำนวนเด็กก่อนทำกิจกรรม ปี 2557 มี 25 คน มีฟันผุ 12 คน คิดเป็นร้อยละ 48 ส่วนจำนวนเด็กหลังทำกิจกรรม ปี 2559 มี 19 คน มีฟันผุ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 21.1 จะเห็นได้ว่าจากการทำกิจกรรมส่งผลให้ฟันผุในเด็กลดลง

สภาวะช่องปากเด็กรายบุคคล เด็ก 0-3 ปี ในหมู่บ้านปากปง ปี 2560 พบว่า เด็กจำนวน 8 คน ที่อยู่ในความดูแลของ อสม. เชี่ยวชาญทันตสุขภาพ มีการแปรงฟันทุกวัน และทุกคนไม่มีฟันผุ ไม่มีคราบจุลินทรีย์ ไม่มีรอยผุแรกเริ่มในช่องปาก แต่มียังมีเด็กที่ยังไม่เลิกขวดนมจำนวน 2 คน

เด็ก 0-5 ปี ที่ได้รับการตรวจฟันในหมู่บ้านปากปง โดย อสม.เชี่ยวชาญทันตสุขภาพ ทุกๆไตรมาส พบว่าเด็กส่วนใหญ่ได้รับการตรวจฟันจากอสม. เชี่ยวชาญทันตสุขภาพ ส่วนเด็กที่มีฟันน้ำนมผุได้รับคำแนะนำในการดูแลสุขภาพช่องปากทุกคนและการรับการส่งต่อเพื่อรับการรักษา

สภาวะช่องปากผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง และคนพิการหมู่บ้านปากปง ปี 2560 พบว่า ทุกคนได้รับการตรวจสุขภาพจาก อสม. เชี่ยวชาญทันตสุขภาพ

ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหา

- การลงเยี่ยมบ้านเด็กในโครงการตำบลฟันดี พบว่าผู้ปกครองเด็กบางคนยังขาดการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพ ได้แนะนำให้ผู้ปกครองเสียสละเวลาในการแปรงฟันให้กับบุตรหลานอย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง

- พบว่าผู้ปกครองเด็กบางคน ถ้าเด็กไม่ยอมทำอะไร ผู้ใหญ่ก็จะจ้ำจี้จ้ำไชเด็กด้วยการซื้อขนม ลูกอม น้ำอัดลม น้ำหวาน หรือไอศกรีมให้กับเด็ก อสม.ได้แนะนำให้ผู้ปกครองยื่นข้อเสนอให้กับเป็นอย่างอื่น เช่น จะพาไปเที่ยวสวนสัตว์ ไปออกกำลังกาย หรือพาไปเล่นเครื่องเล่นเด็ก เป็นต้น

- ผู้ปกครองบางส่วนรู้และเข้าใจในการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กเป็นอย่างดี แต่จะญาติ พี่น้อง ที่ซื้อขนม ลูกอม น้ำอัดลม น้ำหวาน หรือไอศกรีมให้กับเด็ก ทำให้เด็กติดรสชาติแบบนั้นและอยากกินอีก อสม.ก็ได้สอนเด็กๆว่า “ถ้ากินขนม ลูกอมเยอะๆ ฟันก็จะดำ ฟันหลอและก็จะผุไม่ซัดด้วย”

- ผู้ปกครองบางคนกลัวการพาเด็กไปทำฟัน เพราะกลัวบุตร-หลานร้องไห้ ยิ่งถ้าบอกว่าต้องถอนฟัน ผู้ปกครองก็กลัวว่าการถอนฟันที่จะเป็นผลกระทบต่อเส้นประสาท จึงไม่ค่อยอยากพาบุตร-หลานไปทำฟัน ซึ่งอสม.ก็ได้สร้างความเข้าใจให้ใหม่่ว่า การถอนฟันน้ำนมที่ผุเป็นการลดความเจ็บปวดเมื่อกินอาหารหรือตอนกลางคืนที่มีอากาศเย็นๆ และลดความเสี่ยงการติดเชื้อในช่องปาก ส่วนฟันน้ำนมที่ถอนไปแล้วเมื่อถึงช่วงอายุก็จะมีฟันแท้ขึ้นมาแทนที่

แนวทางการพัฒนาต่อไป

1. สร้างความเข้าใจและความตระหนักให้กับผู้ปกครองในการดูแลสุขภาพช่องปากบุตร-หลาน
2. เพิ่มการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการช่วยให้เด็กมีสุขภาพที่ดี

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

1. การทำงานเป็นทีมของอสม. เจ้าหน้าที่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก ผู้นำชุมชน และอปท.ในดำเนินงาน ส่งเสริมป้องกันโรคฟันผุในเด็กเล็กต้องใช้ความร่วมมือของผู้ปกครอง อสม.มีหน้าที่ติดตามและดูแลเด็กและ

ผู้ปกครองและครอบครัวที่อยู่ในการดูแลของตนเอง มีการตรวจเฝ้าระวังและส่งต่อให้ได้รับการรักษา และสามารถดูแลสุขภาพของตนเองได้

2. ความเอาใจใส่และมองปัญหาภาพรวมของชาวบ้าน ไม่ใช่เฉพาะปัญหาในช่องปากและหาช่องทางในการแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน

3. การอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานาน ทำให้เกิดความคุ้นเคย ใกล้ชิดของอสม.และคนในชุมชน ส่งผลให้การทำงานได้ง่ายและสะดวก

ผลงานเด่น

นวัตกรรม “ชุดเอี่ยมชวนน้องแปรงฟัน”

หลักการและเหตุผลการทำนวัตกรรม

ฟันและอวัยวะในช่องปากเป็นด่านแรกของระบบย่อยอาหารและมีความสำคัญสำหรับการติดต่อสื่อสาร หากเรามีสุขภาพช่องปากที่ดีจะทำให้ร่างกายเจริญเติบโตตามพัฒนาการของร่างกาย โดยเฉพาะในเด็กก่อนวัยเรียนที่ทุกส่วนของร่างกายกำลังจะพัฒนา และหากสุขภาพช่องปากผิดปกติหรือสูญเสียหน้าที่จะทำให้เกิดโรคในช่องปากและเกิดความทุกข์ทรมาน ซึ่งปัญหาที่พบบ่อยในเด็กก่อนวัยเรียน คือ โรคฟันผุ ซึ่งมีสาเหตุสำคัญเกิดจากเด็กไม่ได้แปรงฟันอย่างสม่ำเสมอทุกวัน และเด็กรับประทานขนมขบเคี้ยวหรือของหวานมากเกินไป รวมทั้งขาดความเอาใจใส่และแรงจูงใจจากผู้ปกครองในการดูแลสุขภาพช่องปากบุตรหลานของตนเอง ส่งผลกระทบต่อภาวะโภชนาการ พัฒนาการเรียนรู้ และพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพในเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก

ดังนั้น การจัดทำนวัตกรรมชุดเอี่ยม ชวนน้องแปรงฟัน เพื่อช่วยเสริมแรงจูงใจให้กับเด็กอยากแปรงฟันและเป็นสิ่งกระตุ้นเตือน หากได้ใส่เสื้อตัวนี้แล้วจะต้องไปแปรงฟัน เพื่อให้เด็กเกิดแรงจูงใจในการแปรงฟันอย่างสม่ำเสมอทุกวัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เด็กอยากแปรงฟันอย่างสม่ำเสมอทุกวัน
2. เพื่อลดชุดนักเรียนเปียกขณะที่แปรงฟัน
3. เพื่อลดภาระงานของครูผู้ดูแลเด็ก ที่ช่วยเด็กแปรงฟัน

วัสดุ-อุปกรณ์

1. ถูงแอมเพิส
2. เช็ม-ด้าย
3. กรรไกร
4. กาวสองหน้า
5. อุปกรณ์ตกแต่ง

วิธีทำ

1. แยกขนาดถูงแอมเพิสขนาดต่างๆ
2. ตัดตัดถูงแอมเพิสตามแบบเสื้อที่ออกแบบไว้
3. พับเก็บชายถูงให้เรียบร้อย
4. ตกแต่งให้สวยงามน่าใส่

วิธีใช้นวัตกรรม

1. ให้เด็กที่เก่งใส่ “ชุดเอี่ยมชวนน้องแปรงฟัน” ให้เพื่อนๆดู

2. บอกกับเด็กว่า “ชุดสวยตัวนี้ใส่แล้วต้องไปแปรงฟัน แล้วฟันจะสวยไม่ผุ ไม่มีกลิ่นปาก และจะทำให้เพื่อนนักเรียนไม่เลอะหรือเปียกน้ำด้วย”
3. ทำให้เกิดกระตุ้นความสนใจในการแปรงฟันของเด็กคนอื่น
4. ทุกๆ เดือน จะมีการสำรวจสุขภาพช่องปากเด็ก เพื่อดูผลกาเปลี่ยนแปลง

ผลการดำเนินงานการใช้นวัตกรรม

จากการสังเกต พบว่า เด็กมีความสนใจต่อการสวม “ชุดเอี๊ยม ชวนน้องแปรงฟัน” ช่วยสร้างแรงจูงใจให้เด็กส่วนใหญ่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลปากกาง แปรงฟันอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งผู้ปกครองเด็กและครูผู้ดูแลเด็กเกิดประทับใจที่สามารถช่วยลดชุดนักเรียนเปียกขณะที่แปรงฟัน และช่วยลดภาระงานของครูผู้ดูแลเด็กที่ช่วยเด็กแปรงฟัน และการใช้ถุงผ้าอ้อมที่แทบทุกบ้านจะทิ้งลงขยะ แต่หากนำมาดัดแปรงสร้างเป็นนวัตกรรม “ชุดเอี๊ยม ชวนน้องแปรงฟัน” ก็ยังเป็นการช่วยลดปริมาณขยะอีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการพัฒนา

1. ควรเพิ่มความน่าสนใจและความทนทานของนวัตกรรม
2. ควรนำไปประยุกต์ใช้ในกลุ่มอื่นๆ เช่น ผู้ป่วยติดบ้าน ติดเตียง หรือคนพิการ เป็นต้น

เขต 1
จังหวัดน่าน
นางปริศนา หาญยุทธ
อสม.สาขาทันตสุขภาพ

ข้อมูลทั่วไปบ้านหัวน้ำ

- จำนวน 145 หลังคาเรือน
- ครอบครัว 205 ครอบครัว
- ประชากร 569 คน
- เด็ก 0-5 ปี 24 คน

สถานการณ์ปัญหา

- 1 เด็ก 0-5 ปีในบ้านหัวน้ำมีฟันผุจำนวน 4 คนจาก 24 คน
- 2 เด็กอายุ 3 ปีในตำบลศิลาแลงมีฟันไม่ผุจำนวน 21 คนจาก 28 คน

แรงบันดาลใจการพัฒนาตนเอง

- การครองตน การครองคน การครองงาน

กระบวนการทำงานและระยะเวลา

ทำงานอย่างมีส่วนร่วม มีการประชาสัมพันธ์เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากผ่านกำนันและผู้ใหญ่บ้าน นำเสนอข้อมูลสุขภาพหรือช่องปากในเวทียุทธศาสตร์ แบ่งงานระดับหมู่บ้านมีทีม 5 คนดูแลเด็กเป็นหมวด หมวดตรวจฟันซึ่งนำหนักเยี่ยมหลังคลอดเยี่ยมเด็กส่งต่อเด็กที่มีความเสี่ยง มีการคัดแยกขยะระดับครัวเรือน มีการเปรียบเทียบปริมาณขยะและสรุปประจำปี

การขยายผล

ขยายไปทุกๆหมู่บ้าน

ภาคีเครือข่าย

- กองทุนสุขภาพตำบล สนับสนุนงบประมาณ
- ชมรมอสม เยี่ยมบ้านหลังคลอดและเยี่ยมเด็ก ตรวจคัดกรองสุขภาพ ตรวจช่องปาก สังเกตสิ่งแวดล้อม ส่งต่อกรณีพบปัญหา
- ชมรมผู้สูงอายุ ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การทำขนมพื้นบ้าน ทำน้ำสมุนไพร การเล่นิทาน ประเพณีสู่ขวัญ
- ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน ประชาสัมพันธ์และประสานงาน มาตรการของตำบล การคัดกรองสุขภาพประจำปี

- ครูผู้ดูแลเด็ก ตรวจสอบคัดกรองช่องปาก ผลิตส์นวัตกรรมทางทันตสาธารณสุข ติดป้ายประกาศ ศูนย์ปลอดขวดนม จัดกิจกรรมแปรงฟันหรือจัดอาหารว่าง
- เจ้าหน้าที่สาธารณสุข สนับสนุนวิชาการและให้คำปรึกษา

ผลการดำเนินงาน

- ผลด้านสิ่งแวดล้อม รู้จักคัดแยกขยะ ปริมาณขยะลดลง
- ผลด้านโภชนาการ เด็กแรกเกิดถึง 5 ปีได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากปี 2560 จำนวน 24 คน เด็กแรกเกิดถึง 5 ปีได้รับการเยี่ยมบ้านปี 2560 จำนวน 24 คน เด็กแรกเกิดถึง 5 ปีได้รับการส่งต่อรพ. สต. ศีลาแลงปี 2560 จำนวน 17 คน เด็กอายุ 3-5 ปีในปี 2560 ไม่มีฟันผุ จำนวน 14 คน เด็กบริโภคอาหารเสี่ยงลดลง เด็กมีน้ำหนักอยู่ในเกณฑ์ปกติ

จุดเด่นหรือนวัตกรรม

- นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพในช่องปาก
- ชุมชนเข้มแข็ง
- มีเครือข่ายการดูแลสุขภาพ

ปัจจัยความสำเร็จ

- ชุมชนมีส่วนร่วม
- อสมมีความตั้งใจสูง
- มีแหล่งที่มา

งานทันตสาธารณสุขในตำบลศีลาแลง

1 ข้อมูลพื้นฐานตำบลศีลาแลง

หลังคาเรือน 1119 หลังคา

ครอบครัว 1464 ครอบครัว

ประชากร 1913 คน

2 สถานการณ์สุขภาพของตำบลศีลาแลง

- 1 เด็กกลุ่มอายุ 0 ถึง 2 ปีพบปัญหาโรคฟันผุ
- 2 เด็ก 6-12 ปีพบปัญหาฟันผุและโรคเหงือกอักเสบ
- 3 กลุ่มประชาชนทั่วไปพบปัญหาโรคเหงือกอักเสบ
- 4 กลุ่มผู้สูงอายุพบปัญหาโรคเหงือกอักเสบ กลุ่มผู้สูงอายุพบปัญหาโรคเหงือกอักเสบปัญหา

3 อสมกับงานทันตสุขภาพตามกลุ่มวัย

- 1 ตรวจสอบคัดกรองช่องปากหญิงตั้งครรภ์และหญิงหลังคลอด
- 2 ตรวจสอบคัดกรองช่องปากเยี่ยมบ้านกลุ่มเด็ก 0-5 ปี
- 3 กลุ่มเด็กปฐมวัยศึกษาร่วมจัดกิจกรรมในวันเด็ก
- 4 กลุ่มประชาชนทั่วไปคัดกรองสุขภาพช่องปากประจำปี

5 กลุ่มผู้สูงอายุได้มีการดำเนินงานในรูปของศูนย์รวมใจสายใยศิลาแลงตรวจคัดกรองเยี่ยมบ้าน ผู้สูงอายุผู้ป่วยติดบ้านติดเตียงและติดสังคม

ผลการดำเนินงานด้านทันตสาธารณสุขปี 2558 ถึง 2560

- เด็ก 0-2 ปีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านได้รับการตรวจช่องปาก ในปี 2558 ได้รับการตรวจช่องปาก 68 คนจากทั้งหมด 94 คน ปี 2559 ได้รับการตรวจช่องปาก 57 คนจากจำนวนทั้งหมด 73 คน ปี 2560 ได้รับการตรวจช่องปาก 55 คนจากจำนวนทั้งหมด 65 คน
- เด็ก 0-2 ปีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านได้รับการเยี่ยมบ้าน ปี 2558 จำนวน 68 คน มี 2559 จำนวน 57 คน ปี 2560 จำนวน 58 คน
- เด็กอายุ 3 ปีมีฟันน้ำนมไม่ผุ ปี 2558 จำนวน 18 คน ปี 2559 จำนวน 18 คน ปี 2560 จำนวน 21 คน
- ผู้สูงอายุได้รับการตรวจช่องปาก ปี 2558 ได้รับการตรวจ 432 คน ปี 2559 ได้รับการตรวจ ช่องปาก 594 คน ปี 2560 ได้รับการตรวจช่องปาก 257 คน
- ผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียงได้รับการเยี่ยมบ้าน ปี 2558 ได้รับการเยี่ยมบ้าน 46 คน ปี 2559 ได้รับการเยี่ยมบ้าน 56 คนปี 2560 ได้รับการเยี่ยมบ้าน 46 คน

กิจกรรมตามโครงการลูกหลานฟันดีที่ศิลาแลง

1 อบรมอสมแกนนำทันตเพื่อออกตรวจหรือเยี่ยมบ้าน

2 อบรมผู้ปกครองเด็ก

3 กิจกรรมในชุมชน โดยอสมแกนนำทันตและเครือข่ายในชุมชน

- อสมเยี่ยมบ้านหญิงตั้งครรภ์และหญิงหลังคลอด
- อสมเยี่ยมบ้านเด็ก 0-5 ปีจัดฟันดูแลสุขภาพแวดล้อมและส่งต่อ
- ครูผู้ดูแลเด็กจัดกิจกรรมทางทันตสุขภาพในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่นเด็กใช้สื่อทางทันตกรรม
- จัดประกวดหนูน้อยฟันสวยและมอบประกาศนียบัตร
- ผู้สูงอายุจัดกิจกรรมในสพรเช่นทำขนมพื้นบ้านและน้ำกระเจี๊ยบเป็นต้น
- รณรงค์คัดแยกขยะในหมู่บ้าน

ผลงานเด่น

การดำเนินงานดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก 0-5 ปีโดยมีส่วนร่วมและบูรณาการกับงานโภชนาการและสิ่งแวดล้อมบ้านหัวน้ำ ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว จังหวัดน่าน

ที่มา

1 จากงานเยี่ยมบ้านหญิงหลังคลอดและการซึ้นน้ำหนักรเด็ก พบปัญหาเด็กอายุ 2 ถึง 5 ปีจำนวน 17 คนมีฟันน้ำนมผุ และเด็กอายุ 1 ปีจำนวน 3 คนมีน้ำหนักรค่อนข้างน้อย

2 รายงานคัดกรองของหมู่บ้าน ผมว่าทุกครัวเรือนมีขยะประเภทถุงขนมกรุบกรอบ เปลือกลูกอม

กล่องขนมหวาน ขวดน้ำหวาน

จึงมีการร่วมกันคิดหาวิธีแก้ไขปัญหา เกิดกระบวนการแก้ไขปัญหามีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงปัญหาโรคฟันผุ โรคโกลชันการ และปัญหาสิ่งแวดล้อม ระยะเวลาตั้งแต่ปี 2556 ถึงปี 2560 โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ในตำบลศิลาแลง

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1 อสมและทีมผู้ใหญ่บ้านรวบรวมข้อมูลด้านสุขภาพและข้อมูลการตรวจสุขภาพช่องปากเด็กใน หมู่บ้านและปัญหาขยะปรีกษาหรือในเวทีประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านและนำข้อมูลนำปรีกษาเจ้าหน้าที่อนามัยแม่และเด็กและเจ้าหน้าที่ทันตสาธารณสุขรพ. สต.ศิลาแลง

2 นำเสนอปัญหาด้านสุขภาพและข้อมูลการตรวจสุขภาพช่องปากเด็กรวมถึงปัญหาขยะในหมู่บ้านใน เวทีชี้ตสาดปี 2556 และได้อนุมัติในแผนพัฒนาสุขภาพตำบลและได้จัดทำโครงการ ลูกหลานฟันดีที่ศิลาแลง

กรอบแนวทางการดำเนินงาน

- กระบวนการเยี่ยมบ้านการสังเกตและค้นหาปัญหาสุขภาพในชุมชน
- ปัญหาฟันผุ เด็กน้ำหนักร้อยต่ำกว่าเกณฑ์และปัญหาขยะ
- โครงการลูกหลานฟันดีที่ศิลาแลง
- ประสานงานการดำเนินงานโครงการ

เขต 2

จังหวัดพิษณุโลก

นางไกรวัลย์ มาอินทร์

บ้านม่วงหอม ตำบลแก่งโสภา อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

ระยะเวลาเป็น อสม ๓๒ ปี อายุ ๖๒ ปี การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๖ สถานภาพ สมรส
ตำแหน่งที่ได้รับจากชุมชน

- เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
- เภรัญญิกชมรม อสม.ตำบลแก่งโสภา
- ประธานชมรมจิตอาสาอาสาสมัครตำบลแก่งโสภา
- เภรัญญิกชมรมผู้สูงอายุตำบลแก่งโสภา
- กรรมการชมรมทันตสุขภาพตำบลแก่งโสภา
- ประชาสัมพันธ์ชมรมคุ้มครองผู้บริโภคตำบลแก่งโสภา
- ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้าน หมู่ที่ ๕ บ้านม่วงหอม
- คณะกรรมการใกล้เคียงข้อพิพาทชุมชน
- คณะอนุกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านม่วงหอม

ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

เนื้อที่ประมาณ ๘๙๐๐๐ ไร่ ๑๓ หมู่บ้าน ประชากรรวม ๑๑๓๓๑ คน ชาย ๕๖๓๓ หญิง ๕๖๙๘ คน
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแก่งโสภารับผิดชอบจำนวน ๑๑ หมู่บ้าน ประชาชนร้อยละ ๘๕ ทำนาเป็น
อาชีพหลักปลูกพืชผักและเลี้ยงสัตว์บ้างเล็กน้อย อสม.จำนวน ๑๗๔ คน สัดส่วนอสม ๑ คนต่อประชากร ๕๘
คน ครอบคลุมอสม ๑ คนต่อ ๑๙.๖๘ หลังคาเรือน

สถานการณ์สุขภาพของชุมชน

การสำรวจสุขภาพช่องปากเด็กอายุ ๐-๒ปีตำบลแก่งโสภา ในคลินิกเด็กดีของโรงพยาบาลส่งเสริม
สุขภาพตำบลแก่งโสภา และการสำรวจสุขภาพช่องปากเด็กอายุ ๓-๔ ปี ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน ๕ แห่งใน
ตำบลแก่งโสภา ของโครงการลูกรักฟันสวย ด้วยคุณแม่คนเก่งตำบลแก่งโสภาปีงบประมาณ ๒๕๕๗ และ
โครงการเครือข่ายการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียนตำบลแก่งโสภาปีงบประมาณ ๒๕๕๘ ๒๕๕๙
๒๕๖๐

เด็กอายุ ๐-๒ ปีพบฟันผุ ร้อยละ ๗.๒๔

เด็กอายุ ๓-๔ ปี พบสภาวะฟันผุ ๗๔.๒๗

คลินิกเด็กดีสอบถามผู้ปกครองแปรงฟันให้ลูกทุกวัน ร้อยละ ๘๖.๙๖

จากแบบสอบถามผู้ปกครองในคลินิกเด็กดี และในศพดทุกแห่ง ส่วนใหญ่จะแปรงฟันเฉพาะเวลาเช้า
เด็กหลับพร้อมขวดนม นิยมบริโภคอาหารที่เสี่ยงต่อฟันผุ และส่วนหนึ่งรับประทานอาหารก่อนนอนโดยไม่มี
การแปรงฟัน ซึ่งเด็กในวัย ๐- ๓ ปี ไม่สามารถดูแลตนเองได้ดี แปรงฟันเองไม่เป็น จำเป็นต้องให้ความรู้และ
สร้างทัศนคติใหม่ในสังคม เพื่อให้ผู้ปกครองใส่ใจสุขภาพช่องปากเด็ก

การสำรวจสุขภาพช่องปาก ๖ กลุ่มวัยของหมู่ที่ ๕ บ้านม่วงหอม จากการดำเนินกิจกรรม
ปีงบประมาณ ๒๕๕๗-๒๕๕๙ พบสภาวะฟันผุลดลง โดยเฉพาะเด็กปฐมวัย ระยะเวลา ๓ ปีลดลงร้อยละ ๓.๑๘
และกลุ่มผู้สูงอายุ มีฟันใช้งานอย่างเหมาะสม ๔ คู่สบขึ้นไป มีจำนวนมากขึ้นทุกปี
กลวิธี กิจกรรม และกระบวนการขับเคลื่อนงานเพื่อแก้ไขปัญหาในสาขาทันตสุขภาพ

1. กลุ่มหญิงตั้งครรภ์ ในโรงพยาบาลมีการช่วยชักประวัติ ชั่งน้ำหนักและวัดความดัน แนะนำหญิงตั้งครรภ์ให้เข้ารับบริการทันตกรรม อสม.ติดตามหญิงตั้งครรภ์รายใหม่ให้มาฝากครรภ์ ส่วนรายเก่าฝากครรภ์ตามนัด ในหญิงหลังคลอดเยี่ยมบ้านเด็กเพื่อติดตามให้ผ่านเกณฑ์ แนะนำให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แนะนำไม่ให้หลับคาขวดนม เมื่อฟันเริ่มขึ้นมาให้ใช้ผ้านุ่มเช็ดช่องปากให้ลูกทุกวัน
2. กลุ่มเด็กปฐมวัย โครงการรักลูกฟันสวย ด้วยคุณแม่คนเก่ง ตำบลแก่งโสภา และโครงการเครือข่ายการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียนตำบลแก่งโสภา เพื่อเฝ้าระวังสุขภาพช่องปากเด็กตั้งแต่ ๖ เดือนถึง ๓ปี เพื่อให้ความรู้ฝึกทักษะการแปรงฟัน และสร้างทัศนคติที่ถูกต้อง เพื่อลดอัตราการเกิดโรคฟันผุในเด็กช่วงอายุ ๓ ปี เพื่อให้เครือข่ายการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียน ส่งเสริมป้องกันและแก้ไขการเกิดโรคฟันผุในชุมชน
 - จัดทำโครงการรักฟันสวยด้วยคุณแม่คนเก่ง เน้นเด็กอายุ ๖ เดือน - ๓ ปี มีการอบรมเชิงปฏิบัติการในการทาฟลูออไรด์วานิชเด็กให้กับทีมทันตสุขภาพ หมู่ละ ๒ คน
 - จัดทำโครงการเครือข่ายการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียน กิจกรรมตรวจฟันและทาฟลูออไรด์วานิช
3. กลุ่มเด็กวัยเรียน ช่วยชักประวัติ ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง ใช้ปรอทวัดไข้ เจ้าหน้าที่ออกตรวจสุขภาพช่องปากนักเรียน
4. กลุ่มวัยทำงาน ช่วยชักประวัติ ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง ใช้ปรอทวัดไข้ แนะนำการรับประทานยาแล้วให้ไปหาทันตบุคลากร
5. กลุ่มโรคเรื้อรัง(โรคเบาหวาน) วันจันทร์มีการให้ทันตสุขศึกษา สอนแปรงฟัน ดูแลสุขภาพช่องปาก
6. กลุ่มผู้สูงอายุ คัดกรองผู้สูงอายุ วัดความดันโลหิต ตรวจระดับค่าน้ำตาล เมื่อพบกลุ่มเสี่ยง แจ้งอสม.ประจำแต่ละหมู่ ช่วยตรวจสุขภาพช่องปากเบื้องต้น และแนะนำการพบบุคลากรทันตกรรมการทำฟันปลอม

ผลการดำเนินงาน และผลสำเร็จที่เกิดขึ้น

โครงการลูกรักฟันสวย ด้วยคุณแม่คนเก่ง เด็กอายุ ๖ เดือน - ๓ปี จำนวน ๑๐๐ คน พบผู้ปกครองแปรงฟันให้เด็ก จำนวน ๘๕ คน ร้อยละ ๘๕ เด็กอายุ ๖ เดือน - ๓ปี ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากและแปรงฟันทุกคน ได้รับการทาฟลูออไรด์วานิช ร้อยละ ๑๐๐

เครือข่ายการดูแลสุขภาพช่องปาก ได้รับความรู้และได้รับการฝึกทักษะการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก อัตราการเกิดโรคฟันผุในเด็กอายุ ๓ ปีลดลง

มีเครือข่ายการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียนร่วมกับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล

จุดเด่นการดำเนินงาน

ชมรมทันตสุขภาพตำบลแก่งโสภา ก่อตั้ง ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘ เพื่อดำเนินงานส่งเสริมป้องกันและแก้ไข ปัญหาการเกิดโรคฟันผุ

เครือข่ายชมรมทันตสุขภาพตำบลแก่งโสภา

- อสม. ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมจิตอาสา ชมรมคุ้มครองผู้บริโภค รพ.สต. อบต.โรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บ้าน วัด

มาตรการ ข้อตกลง แนวทางการปฏิบัติของชุมชนที่เกิดขึ้น

1. ครูผู้ดูแลเด็กทุกแห่ง เมื่อเด็กซื้อขนมมา จะเก็บใส่กระเป่าแล้วรับประทานหลังจากรับประทานอาหารพร้อมกันแล้ว
2. ร้านค้าไม่นำขนมกรูบกรอบมาวางขายใน ศพด.

แนวทางการขยายผลหรือความยั่งยืนของการดำเนินงาน

ชมรมทันตสุขภาพได้จัดทำแผนการดำเนินโครงการเครือข่ายการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียน ประกวดแม่ลูกฟันดี เด็กอายุ ๓ปี จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับแม่ลูก ชมรมสามารถขยายกลุ่มในการดูแลสุขภาพช่องปาก ในกลุ่มผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง

ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่เกิดขึ้น

การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

1. เด็กในศพด.ได้รับการสนับสนุนอาหารกลางวันจากวัดต่อเนื่อง ๔ ปี ผู้ปกครองบริจาคซองซื้อแปรงสีฟัน เมื่อบริจาคเปลี่ยนแปรงใหม่ทุก ๓ เดือน
2. เด็กวัยเรียน ผู้ปกครองบริจาคซื้อแปรงสีฟัน
3. หญิงตั้งครรภ์ โรงพยาบาลวังทองสนับสนุนชุดแปรงสีฟันพร้อมกระเป่าเพื่อผูกทักษะการแปรงฟัน
4. วิทยากรโรงพยาบาลวังทองสนับสนุนชุดแบบจำลองฟันแท้ฟันน้ำนมเพื่อให้ความรู้ผู้มารับบริการ อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน
5. โรคเรื้อรัง สนับสนุนบุคลากรในการตรวจตา เท้า ฟัน เคลื่อนที่
6. ผู้สูงอายุ มีการตรวจสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุทุกหมู่บ้าน

ผลงานที่ภาคภูมิใจ

1. ศูนย์อนามัยที่ ๙ พิษณุโลก มอบโล่รางวัล PCU แก่งโสภา อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ได้รับรางวัลลำดับที่ ๓ ในการประกวดสถานพยาบาลดีเด่นระดับเขต ด้านการส่งเสริมสุขภาพช่องปากแม่และเด็กปฐมวัย วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๘
2. โครงการเครือข่ายการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียนตำบลแก่งโสภา มีความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมตรวจสุขภาพช่องปากและทาฟลูออไรด์วานิช การประกวดแม่ลูกฟันดี เด็กอายุ ๓ ปี ตำบลแก่งโสภา ทำให้ผู้ปกครองเด็ก ครูผู้ดูแลเด็กและสังคมให้การยอมรับตนเองและชมรมทันตสุขภาพตำบลแก่งโสภา
3. เป็นตัวแทน มาเล่าเรื่องการทำงาน ของอสม.ดีเด่นสาขาทันตสุขภาพ จังหวัดพิษณุโลก

เขต 2
จังหวัดตาก
นายสมมาตร แก้วกันยา
หมู่ที่ 11 ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

อายุ 64 ปี ระยะเวลาการเป็นอสม 31 ปี
อาชีพ เกษตรกรรม การศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 สถานภาพ สมรส

ตำแหน่งอื่นในหมู่บ้าน

- 1 เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ 11 เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2548 ถึง 255 6
- 2 เป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิปี 2543
- 3 เป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาททำหน้าที่เป็นกรรมการ
- 4 เป็นคณะกรรมการกองทุนเงินแสนกลุ่มเกษตรเป็นหัวหน้ากลุ่มลูกค้าเกษตร
- 5 เป็นประธานสภาบ้านโพธิ์ทองหมู่ที่ 11 ตำบลแม่กาษา
- 6 เป็นคณะกรรมการฝ่ายกิจการ
- 7 เป็นรองประธานสหกรณ์นิคมแม่สอดจำกัดพ.ศ 2538 ถึง 2539
- 8 เป็นรองประธานชมรมผู้สูงอายุแม่กาษารวมใจปี 2556 ถึง 2559
- 9 เป็นคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านแม่กาษา
- 10 เป็นประธานชมรมผู้สูงอายุแม่กาษารวมใจ ตั้งแต่ปี 2559 ถึงปัจจุบัน
- 11 เป็นประธานชมรมสร้างสุขภาพบ้านโพธิ์ทองหมู่ที่ 11

การเป็นคณะกรรมการชมรมอสม

- 1 ตำแหน่งประธานอสมหมู่ที่ 11 เมื่อปี 2546 ถึงปัจจุบัน
- 2 เป็นรองประธานชมรมอสมระดับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านแม่กาษา รวม 5 หมู่บ้าน

ผลงานเด่นหรือรางวัลที่เคยได้รับ

- 1 ได้รับเข็มเชิดชูเกียรติสำหรับอสมทำงานครบ 10 ปีเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2540
- 2 ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดระดับอำเภอในการประกวดอสมดีเด่น
- 3 ได้รับรางวัลอสมดีเด่นสาขาควบคุมโรคติดต่อระดับอำเภอในปี 2552
- 4 ได้รับรางวัลกรรมการดีเด่นระดับตำบล
- 5 ได้รับรางวัลอสมดีเด่นระดับเขตสาขาสุขภาพจิตในชุมชนประจำปี 2553
- 6 ได้รับรางวัลอสมดีเด่นระดับ จังหวัด สาขาสุขภาพจิตในชุมชนประจำปี 2555
- 7 ได้รับรางวัลชมรมผู้สูงอายุดีเด่นระดับเขตสุขภาพประจำปี 2560

เป็นหมู่บ้านที่บรรลุเกณฑ์จปฐ

หมู่บ้านภูเงินหมู่ที่ 11 ตำบลแม่กาษาเป็นหมู่บ้านที่บรรลุเกณฑ์จปฐ

ข้อมูลทั่วไป

จำนวนหลังคาเรือน 227 หลังคาเรือน ทราบ 489 คน หญิง 467 คน เด็กอายุแรกเกิดถึง 5 ปีจำนวน 32 คน อายุ 6-14 ปีจำนวน 113 คน อายุ 15 ถึง 24 ปีจำนวน 138 คน อายุ 25 ถึง 59 ปีจำนวน 509 คน ผู้สูงอายุจำนวน 164 คน ผู้พิการจำนวน 5 ราย จำนวนประชากรต่างด้าว 68 หลังคาเรือนประชากร 324 คน มีอาสาสมัครสาธารณสุขจำนวน 22 คน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 1 แห่ง วัดหนึ่ง 1 แห่ง

ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน 1 แห่ง

สถานการณ์ด้านสุขภาพช่องปากของคนในชุมชน

ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีเด็กทั้งหมด 52 คน

ในโรงเรียนบ้านแม่กาษา

- ระดับชั้นอนุบาลมีเด็ก 64 คนมีฟันผุ 35 คน
- ระดับชั้นประถมศึกษามีเด็ก 163 คนมีฟันผุ 130 คน
- ระดับชั้นมัธยมศึกษามีเด็ก 96 คนมีฟันผุ 28 คน
- ผู้สูงอายุ 556 คนได้รับการตรวจ 479 คนพบว่า มีฟัน 20 ซี่และ 4 คู่สบขึ้นไป 245 คน

ผลการดำเนินงานทันตสุขภาพในชุมชน

1 การปฏิบัติตัวเพื่อส่งเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับตนเอง

อสมตรวจสุขภาพช่องปากที่รพสต. โดยทันตภิบาลปีละ 2 ครั้ง แปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้งคือ หลังตื่นนอนตอนเช้าและก่อนนอนใช้เวลาแปรงฟันอย่างน้อย 2 นาทีและไม่กินอาหารหลังแปรง 2 ชั่วโมง ใช้ไหมขัดฟันหลังจากแปรงฟันก่อนนอนทุกวัน อสมไม่ดื่มเหล้าหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ไม่สูบบุหรี่และไม่กินหมาก อสมมีอนามัยช่องปากที่ดีฟันสะอาดไม่มีคราบหินปูนไม่มีฟันผุหรือเหงือกอักเสบ

2 กิจกรรมในครอบครัวเพื่อส่งเสริมสุขภาพช่องปาก

แนะนำการแปรงฟันที่ถูกวิธีให้ภรรยาและบุตร เริ่มทำโครงการปูสอนฟันหลานที่บ้านโดยสอนเรื่องอาหารและการแปรงฟันที่ถูกวิธี ริเริ่มโครงการต้มน้ำสมุนไพรทดแทนสุราในงานสวดและได้ชวนคนในชุมชนที่ติดสุราสามารถเลิกสุราได้ทำให้ได้รับใบประกาศเกียรติคุณจากกลุ่มงานจิตเวชโรง

3 ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เชิงเทคนิคและการบริหารจัดการของอสม

ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ข้อมูลข่าวสารและการสาธิตวิธีการแปรงฟันที่ถูกวิธีแก่ครูและนักเรียนชั้นอนุบาลรวมทั้งให้เด็กๆสาธิตการแปรงฟันที่ถูกวิธีให้เพื่อนๆ

ประสิทธิภาพในการดำเนินกิจกรรมถ่ายทอดที่นำไปสู่ผลดีต่อสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรม

4 ความสามารถในการบริหารจัดการอย่างบูรณาการ

การแนะนำประชาชนแปรงฟันที่ถูกวิธีและให้ความรู้เรื่องการรับประทานอาหารที่ช่วยให้ฟันแข็งแรงในทุกกลุ่มวัยดังนี้

1 หญิงตั้งครรภ์

แนะนำหญิงตั้งครรภ์ไปฝากครรภ์ก่อน 12 สัปดาห์ ในระหว่างตั้งครรภ์แนะนำให้ดูแลฟันและเหงือกเป็นพิเศษ มั่นดูแลสุขภาพรักษาฟันของตนเองให้สะอาดอยู่เสมอ แนะนำหญิงตั้งครรภ์รับประทานแคลเซียมเพิ่มขึ้นเนื่องจากช่วงตั้งครรภ์คุณแม่ถูกลูกน้อยดึงแคลเซียมไปใช้เป็นจำนวนมาก

2 เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี

ส่งเสริมสุขภาพเด็กทั้งร่างกายและจิตใจแนะนำให้ผู้ปกครองนำบุตรหลานของตนไปรับการตรวจสุขภาพช่องปากที่โรงพยาบาล ในเด็กแรกเกิดช่วงแรกเกิดที่ลูกยางฟันไม่ขึ้นสามารถทำความสะอาดได้โดยการใช้ผ้าสะอาดนุ่มๆเช็ดทำความสะอาดเหงือกลูกเบาเบาๆหลังดูดนมโดยเช็ดบริเวณกระพุ้งแก้มและลิ้นด้วย และต้องมั่นใจว่าผ้าที่ใช้สะอาดพอที่จะใช้กับช่องปากลูก ในเด็ก 6 เดือน ก่อนฟันน้ำนมจะเริ่มขึ้นควรพาลูกไปพบทันตแพทย์

3 วัยรุ่นหรือวัยเรียน

ทำโครงการและกิจกรรมที่เฝ้าระวังเรื่องทันตสุขภาพในโรงเรียนแม่กาษาเช่นโรงเรียนปลอดน้ำอัดลม

รายงานการติดตามการประกวดคัดเลือก อสม.ดีเด่น สาขาทันตสุขภาพ ระดับภาคเหนือ ปี 2561

ลูกอมและขนมกรุบกรอบทุกชนิด มีการออกตรวจฟันเด็กนักเรียนและสอนวิธีสาธารณสุขการแปรงฟันที่ถูกวิธีให้เด็กนักเรียนโรงเรียนบ้านแม่กาษาร่วมกับทันตภิบาลจากแม่ข่ายรพ. สต. แม่ก็ดหลวง การออกตรวจให้คำแนะนำ สหกรณ์โรงเรียนให้เป็นโรงเรียนปลอดน้ำอัดลมและขนมกรุบกรอบ

4 วัยทำงาน

อสม.ให้คำแนะนำเรื่องการแปรงฟันที่ถูกวิธีและอาหารเพื่อสุขภาพรวมถึงสุขภาพช่องปาก แนะนำให้ไปตรวจสุขภาพช่องปากกับทันตบุคลากรอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ครั้งเช้า ครั้งสำหรับผู้ที่ปัญหาฟันผุหรือ ครั้งสำหรับผู้ที่ปัญหาฟันผุหรือมีคราบหินปูนและ ครั้งสำหรับผู้ที่ปัญหาฟันผุหรือมีคราบหินปูนแนะนำให้ไปรับบริการที่คลินิกทันตกรรมซึ่งมีทันตแพทย์และทีมงานมาให้บริการเดือนละ 2 ครั้ง

5 วัยสูงอายุ

ส่งเสริมสุขภาพฟันในผู้สูงอายุโดยให้ความรู้วิธีการแปรงฟันที่ถูกวิธีแก่ผู้สูงอายุและให้ผู้สูงอายุแปรงฟันหลังอาหารกลางวันในวันประชุมประจำเดือนของผู้สูงอายุทุกเดือน สํารวจผู้สูงอายุที่ฟันเหลือน้อยพร้อมให้คำแนะนำให้ได้รับการใส่ฟันเทียมพระราชทาน ฟันปลอมมีปัญหาท้องถิ่นในผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มคุณค่าให้ผู้สูงอายุ และถ่ายทอดความรู้สู่ลูกหลานทำให้เกิดความรักและความผูกพันของคนในชุมชนเกิดเป็นความภาคภูมิใจรักบ้านเกิดส่งผลให้คนในชุมชนมีสุขภาพดีทั้งร่างกายจิตวิญญาณและสังคม

ผลงานเด่น

การบูรณาการงานทันตสุขภาพในชมรมผู้สูงอายุ

ชมรมผู้สูงอายุบ้านแม่กาษารวมใจประกอบด้วยสมาชิกจาก 5 หมู่บ้านและจากผลการตรวจฟันพบว่าผู้สูงอายุมีปัญหาเป็นจำนวนมากจึงคิดว่าน่าจะมีการดำเนินการเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุอย่างจริงจังเพื่อผู้สูงอายุจะได้มีฟันเคี้ยวอาหารซึ่งจะทำให้มีสุขภาพแข็งแรงและคุณภาพชีวิตที่ดี

รูปแบบการดำเนินงานวิธีการหรือกิจกรรมงานทันตสุขภาพ

ผลการตรวจฟันผู้สูงอายุอายุ 80 ปีขึ้นไปทั้งหมด 51 คนในปี 2556 พบว่าจำนวนผู้สูงอายุที่มีฟันแท้ อย่างน้อย 20 ซี่และมีฟัน 4 คู่สบจำนวน 7 คนผู้สูงอายุที่มีฟันแท้และฟันเทียมอย่างน้อย 24 และมีฟัน 4 คู่สบจำนวน 14 คนซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานจากปัญหาดังกล่าวคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุซึ่งนำทีมโดยอสม.สมมาตรร่วมกับรพ. สต. แม่กาษาซึ่งได้ทำแผนงานโครงการทันตสุขภาพเสนอผ่านโรงพยาบาล เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณและได้รับการอนุมัติจึงดำเนินงานตามโครงการ

โครงการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ

กิจกรรมที่ทำมีดังนี้

- 1 จัดอบรมให้ความรู้แก่แกนนำผู้สูงอายุ
 - 2 ให้ความรู้ทันตสุขภาพแก่แกนนำชมรมผู้สูงอายุ
 - 3 แจกอุปกรณ์การแปรงฟันให้ผู้สูงอายุ
 - 4 ประกวดผู้สูงอายุสุขภาพดีฟันสวยและมอบรางวัลผู้สูงอายุยิ้มสวยสุขภาพดีโดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มอายุ 60 ถึง 70 ปีแยกชายและหญิง และอายุ 80 ปีขึ้นไปแยกชายและหญิง
- จากการอบรมดังกล่าวทำให้ชมรมผู้สูงอายุตำบลแม่กาษารวมใจแม่ต้นแบบผู้สูงอายุสุขภาพดีฟันสวยจำนวน 5 คนใน 2 กลุ่ม

โครงการกองทุนแปรงสีฟัน

โดยได้รับสนุกๆแปลงและยาสีฟันจากโรงพยาบาลแม่สอดจำนวน 100 ชุดและจากผู้บริจาคอีก 100 ชุด ขายให้ผู้สูงอายุได้ราคาชุดละ 20 บาท

โครงการแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน

ในวันประชุมผู้สูงอายุทุกเดือนมีการจัดทำสถานที่แปรงฟันหลังอาหารกลางวันจำนวน 2 จุดพร้อมทั้งทำที่สำหรับเก็บแปรงสีฟันให้ผู้สูงอายุ

โครงการพ่อกับแม่เลี้ยงเดี่ยว

คณะกรรมการผู้สูงอายุร่วมกับรพ. สต. แม่กาษาพร้อมกับทันตบุคลากรให้บริการตรวจสุขภาพช่องปากให้กับประชาชนอายุ 60 ปีขึ้นไปทั้งในชมรมผู้สูงอายุและในชุมชนโดยนัดรวมตัวกันตามจุดต่างๆเช่นวัด ห้องประชุมและศาลาหมู่บ้าน

นวัตกรรมทางทันตสุขภาพจำนวน 2 นวัตกรรมได้แก่

- 1 นวัตกรรมสีสหายสบายช่องปาก
- 2 นวัตกรรมไม้ไธ่ฟันสะอาด

ปี 2560 ชมรมผู้สูงอายุแม่กาษาสนใจได้รับการคัดเลือกเป็นชมรมต้นแบบในการดำเนินงานทันตสุขภาพแบบบูรณาการในผู้สูงอายุระดับเขตไปนำเสนอผลงานและนวัตกรรมทันตสุขภาพระดับภาคเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ระหว่างวันที่ 26 ถึง 27 มกราคม 2560

ผลลัพธ์หรือความสำเร็จของการดำเนินงาน

1 จากผลการดำเนินงานด้านทันตกรรมของชมรมผู้สูงอายุได้รับสนับสนุนยูนิตทำฟันเป็นลำดับขั้นๆ ของอำเภอแม่สอดแต่เป็นเครื่องเก่าจากที่อื่นและต่อมาได้รับยูนิตใหม่ในปีงบประมาณ 2559 และมีทีมทันตแพทย์พร้อมทีมงานมาให้บริการเดือนละ 2 ครั้งในวันพฤหัสบดีที่ 2 และ 3 ของเดือนให้บริการอุดถอนและขูดหินน้ำลาย ซึ่งผู้ที่ต้องการรับบริการสามารถจองคิวไว้ล่วงหน้าพร้อมเบอร์โทรศัพท์ทำให้ประชาชนมีการเข้าถึงบริการทางทันตกรรมมากขึ้น

2 จากวิวัฒนาการในการดูแลสุขภาพในช่องปากของผู้สูงอายุคณะกรรมการได้ช่วยกันคิดค้นนวัตกรรมเพื่อดูแลช่องปากของผู้สูงอายุและคนในชุมชนจึงได้นวัตกรรม ผงขัดสีฟัน สีสหายสบายช่องปาก และ ไม้ไธ่ฟัน

3 สุขภาพฟันและช่องปากผู้สูงอายุดีขึ้นทั้งจากการใช้ภูมิปัญญาของผู้สูงวัยควบคู่ไปกับวิวัฒนาการสมัยใหม่

ปัจจัยของความสำเร็จในการดำเนินงานและความภาคภูมิใจ

1 ชมรมเข้มแข็งเท่าประธานและคณะกรรมการของชมรมทำงานหนักจริงจังมีจิตอาสาเสียสละทั้งกายใจและทุนทรัพย์

2 คณะกรรมการชมรมมองการณ์ไกลจัดให้มีคณะกรรมการที่มีอายุน้อยและผู้นำชุมชนทุกฝ่ายเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ

3 มีการประสานงานที่เก่งรอบด้าน

4 มีพี่เลี้ยงที่ดูแลจากหลายภาคส่วนโดยมีจุดเริ่มต้นจากรพ.สต. บ้านแม่กาษา

5 สมาชิกชมรมมีความรัก สามัคคี รวมพลัง มีความผูกพันกันอย่างเหนียวแน่น

ข้อเสนอแนะหรือทิศทางการพัฒนางานต่อไปในอนาคต

1 ควรมีการพัฒนาต่อยอดนวัตกรรมในการดูแลสุขภาพช่องปากและเผยแพร่ให้ใช้อย่างแพร่หลายในชุมชน ทั้งในเด็กและผู้ใหญ่ เพิ่มโน้ตสารเคมีและให้ผู้สูงอายุได้เกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง ทำให้มีพลังในการใช้ชีวิตที่มีคุณค่าไม่เป็นภาระของสังคม แต่เป็นคลังปัญญาของชุมชนทำให้ผู้สูงอายุมีชีวิตยืนยาวอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข

2 ใช้นวัตกรรมเป็นสื่อการสอนตามโครงการปฐยา ตรวจฟันหลานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและในโรงเรียน

3 ควรมีการทำและใช้ในการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันในการประชุมผู้สูงอายุทุกเดือน

นวัตกรรม

นวัตกรรมผงขัดฟัน สีสหายสบายปาก และ แปรงฟันไม้ไผ่ถูกฟัน

วัตถุประสงค์

เพื่อใช้เป็นทางเลือกในการทำความสะดวกฟันและช่องปากของผู้สูงอายุจากภูมิปัญญาของผู้สูงอายุซึ่งผลิตจากธรรมชาติมีความปลอดภัยและไม่มีสารเคมี

อุปกรณ์

- 1 ถ่านไม้สักจำนวน 1 ถ้วย
- 2 ขี้เถ้าไม้สักจำนวน 1 ถ้วย
- 3 ดอกอัญชัน
- 4 ผลมะกรูด
- 5 ขวดแก้ว
- 6 ถุงพลาสติกใส
- 7 ตะแกรงละเอียด
- 8 มีด 1 อัน
- 9 ถ้วยขนาดเล็ก 4 ใบ
- 10 น้ำสะอาด 1 แก้ว
- 11 ซ้อนชาหรือซ้อนแกงตามทีสะดวก
- 12 ถุงพลาสติกใสขนาด 5 คนตั่งนี้

วิธีการดำเนิน

- 1 ประชุมกลุ่มเพื่อจัดทำนวัตกรรม
- 2 ชี้แจงรายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับการจัดทำนวัตกรรม
- 3 ออกแบบนวัตกรรม
- 4 วางแผนการทำนวัตกรรม

ขั้นตอนการ

- 1 จัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการทำนวัตกรรม
- 2 ชี้แจงการใช้นวัตกรรมแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม
- 3 จัดทำนวัตกรรม

วิธีการทำนวัตกรรม

- 1 นำถ่านไม้สักมาบดให้ละเอียด แล้วร่อนด้วยตะแกรงเก็บไว้
- 2 ขี้เถ้าไม้สัคนำมาร่อนตะแกรงให้ละเอียด
- 3 น้ำดอกอัญชันมาคั้นกับน้ำสะอาด

- 4 นำมะกรูดมาผ่าแล้วคั้นเอาน้ำ
- 5 นำส่วนผสมทั้งสี่ผสมกันด้วยอัตราส่วน 1:1:1:1
- 6 นำผงขัดฟันไปถูฟันโดยใช้ไม้หรือแปรงก็ได้

การประเมินผล

- 1 การสังเกตและสอบถามผู้เข้าร่วมในการทดลองใช้นวัตกรรม
- 2 แบบประเมินนวัตกรรมของกลุ่มเป้าหมายในการใช้นวัตกรรม

การนำนวัตกรรมไปใช้

ในวันประชุมประจำเดือนของผู้สูงอายุทุกวันที่ 15 ของเดือนหลังจากทำกิจกรรมต่างๆเสร็จแล้ว ให้ผู้สูงอายุขัดฟันด้วยผงขัดฟันแล้วใช้ไหมรื้อถูฟันทำความสะอาดฟันจนหมด 4 ของดอกลิ้นจี่ล้างออก

ผลลัพธ์

ผู้สูงอายุฟันสะอาดและกลิ่นปากหอมด้วยกลิ่นมะกรูดและมีความรู้สึกสดชื่นในช่องปาก

การขยายผลในชุมชน

จากการเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงพบว่าปัญหาที่แผลในปาก เหงือกบวม ปากมีกลิ่นเหม็นได้รับยาแก้แสบทั้งชนิดทานและทา รวมทั้งใช้น้ำยาบ้วนปากเป็นประจำอาการก็ไม่ดีขึ้น หลังจากใช้นวัตกรรมของชมรมผู้สูงอายุ จึงได้เล่าให้มารดาของผู้ป่วยมารดาจึงอยากทดลองใช้ดูซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างการใช้

การประเมินผล

โดยการสอบถามผู้ป่วยและมารดาพบว่า ทางผู้ป่วยและมารดาพึงพอใจมากบอกว่ารู้สึกปากและฟันสะอาดขึ้น 1 สัปดาห์ สัปดาห์และ สัปดาห์ที่ได้ตรวจช่องปากพบว่า แผลในปากลดลงเหงือกลดการบวมแดงลง

สรุปแบบประเมินความพึงพอใจนวัตกรรมผงขัดฟันสี่สหายสบายช่องปาก และแปรงฟันไม้รื้อถูฟัน

ข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็น

- 1 ชอบแปรงฟันและผงขัดฟันปากมีกลิ่นหอมสดชื่นดี
- 2 ฟันสะอาดไม่มีกลิ่นปากเลย
- 3 ทำความสะอาดฟันได้ดีมาก
- 4 วิธีทำผงขัดฟันก็ไม่ยุ่งยากทำง่าย

ผลสรุปความพึงพอใจต่อนวัตกรรม

จากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจโดยมีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 84 คน พบว่า มีระดับความพึงพอใจโดยรวม ร้อยละ 93.578

เขต 2
จังหวัดสุโขทัย
นางอุดม ทองอยู่

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 5 ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
อายุ 54 ปีระยะเวลาเป็น อสม 16 ปี อาชีพเกษตรกรกรรม การศึกษาประถมศึกษาปีที่ 7 สถานภาพสมรส

การพัฒนาตนเอง

ประวัติการฝึกอบรมการศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาศักยภาพตนเอง

- ปี 2550 ผ่านการอบรมโครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านรุ่นที่ 2
- ปี 2552 การอบรมโครงการทันตสุขภาพผู้ป่วยเบาหวานและการสร้างคำ
- ปี 2555 ทหารการอบรมการพัฒนาชุมชนเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน
- ปี 2553 ผ่านการอบรมทางด้านสาธารณสุขจากเทศบาลเมืองศรีสัชนาลัย
- ปี 2555 ผ่านการอบรมหลักสูตรการปฐมพยาบาลเบื้องต้น
- ปี 2558 ผ่านการอบรมพัฒนาศักยภาพและฟื้นฟูสม อบรมประชาคมหมู่บ้านโครงการ sml ระดับหมู่บ้าน
- ปี 2559 ผ่านการอบรมการจัดทำแผนสุขภาพตำบล 5 กลุ่มวัย การอบรมหลักสูตรอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวและอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุทั่วไป
- ปี 2560 ผ่านการอบรมโครงการชุมชนทำทรายร่วมใจพิชิตวัณโรค การอบรมโครงการพัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชนด้านการดูแลสุขภาพช่องปาก

มนุษยสัมพันธ์และสัมพันธภาพที่ดี

- เป็นคณะกรรมการหมู่บ้านด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม
- เป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในตำแหน่งการติดตามใช้งบประมาณ
- เป็นกรรมการกองทุนปุ๋ยอินทรีย์ระดับหมู่บ้าน
- เต็มคณะกรรมการศูนย์การศึกษาครอบครัวและการศึกษาตามอัธยาศัยระดับตำบล

ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านบ้านท่าชัยหมู่ 5 ตำบลท่าชัยมีโรงเรียนขยายโอกาส 1 แห่งคือโรงเรียนไชยาวิทยาจำนวนหลังคาเรือน 283 หลังคาเรือนประชากรรวม 904 คน เพศชาย 440 คน 404 10 คน คนโดยคนโดยลักษณะพื้นที่การอยู่อาศัยเป็นแบบชุมชนกึ่งเมือง มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 16 คน

สถานการณ์สุขภาพของชุมชน

กิจกรรมและผลสำเร็จของการดำเนินงานของชมรมสร้างสุขภาพในแต่ละกลุ่ม

1 กลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 0 ถึง 72 เดือนจำนวน 56 คน

- ประเมินภาวะโภชนาการทุก 3 เดือน
- ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเด็กทั้งไลน์กลุ่มและรายบุคคลในเรื่องการเลี้ยงดูและเรื่องวัคซีนเด็ก
- มีการรณรงค์การรับวัคซีนในเด็กเล็กทุกคนปีละ 2 ครั้ง

2 กลุ่มเยาวชน 10 ถึง 14 ปี

- เป้าหมาย 68 คน
- กิจกรรมส่งเสริมให้มีการออกกำลังกายทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด รณรงค์ทำความสะอาดในหมู่บ้านป้องกันควบคุมโรค ให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาและเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น

3 กลุ่มแม่บ้าน เป้าหมาย 112 คน

- กลุ่มแม่บ้านกิจกรรมสมัครสมาชิกกลุ่มแม่บ้านและชมรมสร้างสุขภาพ ร่วมกิจกรรมของชมรม ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีต่อหลานญาติและพี่น้อง มีกลุ่มแม่บ้านในหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้านเป็นสมาชิกชมรมสร้างสุขภาพและร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

4 สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป เป้าหมาย 152 คน

- กิจกรรมร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุ ออกกำลังกายรำไม้พลอง ซี่จักรยาน ปฏิบัติธรรม

5 กลุ่มข้าราชการ เป้าหมาย 78 คน

- กิจกรรมส่งเสริมการจัดกิจกรรมของชมรมในด้านต่างๆ ส่งเสริมกิจกรรมของชมรมสร้างสุขภาพ ร่วมเป็นแกนนำต่อต้านยาเสพติด สนับสนุนหมู่บ้านสีขาว

ผลการดำเนินงานด้านสาธารณสุขมูลฐานชุมชนหมู่ 5 บ้านท่าชัย

การศึกษา

- บทบาทของอสมในงานสุศึกษา การให้ความรู้ทางหอกระจายข่าว การเคาะประตูบ้านและรณรงค์ตามโอกาสงานต่างๆ
- จัดหาน้ำสะอาดและการสุขาภิบาล มีน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคตลอดปี

การควบคุมโรคติดต่อประจำถิ่น

- โรคไข้เลือดออก ให้ความรู้ทางหอกระจายข่าวสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เคาะประตูบ้านโดยอสม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง รณรงค์ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย 3 เดือนต่อครั้ง
- โรคอุจจาระร่วง รณรงค์กินร้อนช้อนกลางล้างมือและรับประทานอาหารสุกใหม่ ให้ความรู้ทางหอกระจายข่าวสถานีวิทยุชุมชนและเคาะประตูบ้าน
- โรคมือเท้าปาก รูปสำรวจและให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการเฝ้าระวังการติดต่อของโรค
- โรคตาแดง ให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนในการสังเกตอาการป่วยการป้องกันตนเองและลดการแพร่กระจายเชื้อ
- โรคฉี่หนูโรค ติดตามการกินยาของผู้ป่วย คัดกรองกลุ่มเสี่ยงด้วยแบบคัดกรองวัณโรค

การสร้างเสริมภูมิคุ้มกัน

1 มีการประสานงานกับทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในการติดตามกลุ่มเป้าหมายให้ได้รับวัคซีนครบ เพื่อการป้องกันโรคที่สามารถป้องกันได้ด้วยวัคซีน

2 ติดตามสมาชิกในชุมชนกรณีขาดนัดฉีดวัคซีน เช่น วัคซีนโรคพิษสุนัขบ้า

การอนามัยแม่และเด็กและการวางแผนครอบครัว

แนะนำหญิงตั้งครรภ์รับการตรวจครรภ์ตามเกณฑ์หรือติดตามหญิงตั้งครรภ์รายใหม่ให้เข้ารับการฝากครรภ์ก่อน 12 สัปดาห์ แนะนำการวางแผนครอบครัวแก่คนในชุมชน

การดูแลด้านสุขภาพจิตใจในชุมชน

- 1 คัดกรองภาวะซึมเศร้าและภาวะฆ่าตัวตายแก่ผู้มีภาวะเสี่ยง
- 2 ให้ความรู้ด้านสุขภาพจิตแก่คนในชุมชน
- 3 จัดระบบเฝ้าระวังและติดตามให้คำปรึกษา
- 4 ติดตามและประสานงานกับโรงพยาบาลกรณีคนไข้จิตเวชขาดยาหรือไม่สามารถควบคุมตนเอง

งานทันตสาธารณสุข

- 1 อสม แนะนำความรู้พื้นฐานในการดูแลช่องปากให้กับประชาชนในชุมชน
- 2 ปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการให้บริการด้านทันตกรรมใน โรงเรียน

การป้องกันและควบคุมโรคเอดส์

- 1 ให้ความรู้ทางหอกระจายข่าว เสียงตามสายที่ประชุมหมู่บ้าน
- 2 แจกถุงยางอนามัยและแนะนำการใช้แก่ประชาชนทั่วไป

การคุ้มครองผู้บริโภค

- 1 ร่วมสำรวจร้านขายของชำแผงลอยร้านอาหารพร้อมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
- 2 เก็บตัวอย่างอาหารในชุมชนส่งตรวจหาสารปนเปื้อน
- 3 แนะนำการอุปโภคบริโภคและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพต่างๆแก่ชาวบ้าน
- 4 ร่วมรณรงค์คัดกรองหาสารเคมีการเกษตรตกค้างในกระแสเลือดร่วมกับรพ. สต.

การป้องกันและควบคุมอุบัติเหตุ อุบัติภัย และโรคไม่ติดต่อ

- 1 รณรงค์การใช้รถใช้ถนนอย่างถูกต้องแก่ประชาชนในชุมชน
- 2 แคนนำในการรณรงค์ป้องกันโรคไม่ติดต่อ
- 3 ร่วมกิจกรรมกวดขันวินัยจราจรร่วมกับชุมชนในการตั้งจุดสกัด

การป้องกันแก้ไขภาวะและสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ

รณรงค์การปลูกป่า ไม่เผาขยะ เป็นตัวอย่างในการคัดแยกขยะก่อนส่งต่อ เพื่อลดปัญหาทางมลภาวะ

เป็นพิษและลดภาวะโลกร้อน

ความสามารถและทักษะในการพัฒนาชุมชนแบบผสมผสาน

- 1 การนำปุ๋ยชีวภาพมาใช้ในชุมชนลดการใช้สารเคมี
- 2 การเป็นแกนนำในการรณรงค์ปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ลดภาระค่าใช้จ่ายและลดการใช้สารเคมี

สถานการณ์เกี่ยวกับทันตสุขภาพของประชาชนในพื้นที่

ในปี 2560 อสมแกนนำทันตสุขภาพได้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ทันตสุขภาพคัดกรองภาวะช่องปากของแต่ละกลุ่มวัยในเขตหมู่ 5 บ้านท่าชัยตำบลท่าชัยโดยมีผลการคัดกรองดังนี้

- กลุ่มผู้ป่วยหญิงตั้งครรภ์จำนวน 5 คน ได้รับการตรวจสุขภาพทั้งหมด พบจำนวนฟันผุ 2 คน เหงือกอักเสบ 3 คน ต้องถอนฟัน 1 คน
- กลุ่มผู้ป่วยเด็กเล็กอายุ 0-5 ปีจำนวน 29 คน ได้รับการตรวจสุขภาพ 18 คน พบฟันผุ 12 คน
- กลุ่มผู้ป่วยเด็กโตและวัยรุ่นอายุ 6-24 ปี จำนวนผู้ป่วย 171 คนได้รับการตรวจสุขภาพ 98 คน พบฟันผุ 35 คน เหงือกอักเสบ 48 คน ต้องถอนฟัน 16 คน
- กลุ่มผู้ป่วยผู้ใหญ่อายุ 25 ถึง 59 ปีจำนวน 436 คน ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก 270 คน พบจำนวนฟันผุ 102 คน เหงือกอักเสบ 57 คน คนและต้องถอนฟัน 38 คน
- กลุ่มผู้ป่วยผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 272 คน ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก 211 คน พบฟันผุ 128 คน เหงือกอักเสบ 68 คนและต้องถอนฟัน 54 คน

บทบาทหน้าที่

- 1 ให้คำแนะนำและถ่ายทอดความรู้ในการดูแลสุขภาพช่องปากแก่ประชาชนหญิงตั้งครรภ์ผู้สูงอายุผู้พิการที่ไม่สามารถทำความสะอาดช่องปากตนเองได้
- 2 กิจกรรมเฝ้าระวังฟันผุกับเด็กในชุมชน
- 3 จัดกิจกรรม แลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ
- 4 เก็บน้ำบริโภคน้ำของชุมชนส่งตรวจหาฟลูออไรด์ปีละ 1000
- 5 เสริมสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ

กลวิธีหรือกิจกรรมและกระบวนการขับเคลื่อนงานเพื่อแก้ไขปัญหาด้านทันตสาธารณสุข

การถ่ายทอดความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ แนะนำให้ประชาชนในชุมชนกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองและสมาชิกในครอบครัว และได้รับการดูแลจากอสม

การปฏิบัติตัวของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

- 1 ปฏิบัติตนตามสาขาที่เลือกและเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติงานที่ดี
- 2 เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ
- 3 เป็นผู้พัฒนาโดยประสานงานความร่วมมือกับเครือข่ายต่างๆเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงาน

ดำเนินงาน

- 4 เป็นผู้นำในการดำเนินงานด้านอื่นๆในชุมชนทั้งด้านสาธารณสุขและงานบริการสังคม

กิจกรรมเกี่ยวกับการดำเนินงานทันตสุขภาพในชุมชน

แนะนำให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของสุขภาพช่องปากในทุกกลุ่มช่วงวัยได้แก่หญิงตั้งครรภ์ วัยเรียน วัยเด็ก วัยผู้ใหญ่ วัยนักเรียน และผู้สูงอายุ ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคปริทันต์และการดูแลสุขภาพช่องปาก

ในช่วงของการตั้งครรภ์มีการเปลี่ยนแปลงฮอร์โมนในร่างกายและมีความต้องการอาหารเพิ่มขึ้นทำให้หญิงตั้งครรภ์กินอาหารบ่อยจึงมีโอกาสเกิดเหงือกอักเสบและปริทันต์อักเสบรวมถึงฟันผุได้ง่ายภาวะปริทันต์จากกระตุ้นการหลั่งสารทำให้เม็ดเลือดบีบตัว เลือดไปเลี้ยงทารกน้อยลงทำให้เกิดภาวะคลอดก่อนกำหนดต่างๆได้ หญิงตั้งครรภ์ที่มีฟันผุแล้วไม่ได้รับการรักษาจะทำให้เชื้อฟันผุอยู่ในน้ำลายลูกมีโอกาสได้รับเชื้อทำให้เกิดฟันผุจากน้ำลายแม่ผ่านทางารกินอาหารร่วมกัน

ในช่วงวัยเด็ก เด็กมักมีฟันหลุดหลายซี่จากการเลิกกินอาหารญี่ปุ่นที่ทำจากแป้งและน้ำตาลอีกครั้งอย่างหลีกเลี่ยงการกินผักและน้ำสัตรว์น้ำจะเคี้ยวลำบากทำให้ร่างกายได้รับสารอาหารไม่เพียงพอส่งผลต่อการเจริญเติบโต การเจ็บปวดจากฟันผุจะรบกวนการนอนของเด็กทำให้การหลั่งฮอร์โมนที่ควบคุมการเจริญเติบโตของร่างกายลดลงเด็กที่งัดภาวะขาดสารอาหารเรื้อรังมีน้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์และมีผลกระทบอย่างอื่นตามมาเช่นการกระจายของเชื้อจากฟันผุไปยังอวัยวะข้างเคียงใบหน้าลำคอและหากเชื้อเข้าสู่กระแสเลือดอาจทำให้เกิดการติดเชื้อที่อวัยวะสำคัญเช่นหัวใจและสมองได้

ในวัยผู้ใหญ่มีแรงงานที่พบว่าเชื้อจากฟันผุที่อยู่ในช่องปากหลุดเข้าไปในปอดทำให้เกิดการติดเชื้อที่ปอดเป็นสาเหตุให้เกิดการอุดตันของระบบทางเดินหายใจเชื้อปริทันต์ที่เข้าไปในกระแสเลือดหาเหตุเกาะที่เส้นเลือดบริเวณที่ไหนตัวเนื่องจากมีไขมันสะสมอยู่เกิดการอักเสบมีลิ้มเลือดมะกอกก่อให้เกิดสาเหตุของการอุดตันของเส้นเลือดที่หัวใจหรือสมองได้ในคนไข้ที่เป็นเบาหวานจะมีโอกาสเกิดการติดเชื้อในกระแสเลือดได้

ในวัยผู้สูงอายุ สุขภาพช่องปากมีผลต่อภาวะโภชนาการ จำนวนฟันที่เหลือส่งผลต่อความอยากรับประทานอาหารและความสามารถในการบดเคี้ยว ในทางกลับกันภาวะโภชนาการของผู้สูงอายุก็ส่งผลต่อสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุด้วยเช่น ทำให้โรคปริทันต์รุนแรงและจบลงด้วยการสูญเสียฟัน

- แนะนำการตรวจสุขภาพช่องปากแก่ประชาชนในชุมชน
- สอนการแปรงฟันที่ถูกต้องและเหมาะสมแต่ละกลุ่ม
- แนะนำการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่ใช้กับช่องปากได้อย่างถูกต้อง
- เฝ้าระวังฟันผุในกลุ่มเด็กนักเรียนปฐมวัย
- ประเมินฟันผุในกลุ่มผู้สูงอายุ
- ร่วมสำรวจปริมาณสารฟลูออไรด์ในน้ำเพื่อส่งตรวจ
- รวบรวมรายงานเพื่อวางแผนแก้ไขปัญหาในแต่ละกลุ่มวัยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานและผลสำเร็จที่เกิดขึ้น

- กลุ่มผู้ป่วยหญิงตั้งครรภ์จำนวน 5 คนได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก 5 คนพบจำนวนฟันผุสองคน เหงือกอักเสบ 1 คนและต้องถอนฟัน 1 คน
- กลุ่มเด็กเล็กอายุ 0-5 ปีจำนวน 29 คน ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก 18 คน พบฟันผุ 12 คน

- เด็กโตและวัยรุ่นอายุ 6 ถึง 24 ปีจำนวน 171 คนได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก 98 คั่นพบฟันผุ 35 คนเหงือกอักเสบ 48 คนและต้องถอนฟัน 16 คน
- ผู้ใหญ่อายุ 25 ถึง 59 ปีจำนวน 436 คน ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก 270 คั่นพบฟันผุ 102 คนเหงือกอักเสบ 57 คน และต้องถอนฟัน 38 คน
- ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 272 คนได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก 211 คนฟันผุ 128 คนเหงือกอักเสบ 68 คนและต้องถอนฟัน 54 คน

ข้อมูลจากการตรวจสุขภาพช่องปากในหมู่ 5 ตำบลท่าชัยโดยกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

จุดเด่นของการดำเนินงาน

- 1 การมีส่วนร่วมระหว่างเจ้าหน้าที่ส่วนราชการเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน
- 2 การทำงานแบบเข้าถึงชุมชน
- 3 ร่วมสร้างนวัตกรรมเพื่อประยุกต์ใช้ในชุมชน

ผลงานเด่น

- ปี 2553 ถึงปัจจุบันได้รับคัดเลือกเป็นคณะกรรมการชุมชนระดับหมู่บ้านและเป็นการนำประสานงานกิจกรรมภายในหมู่บ้าน
- ปี 2559 เป็นคณะกรรมการในศูนย์ดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในหมู่บ้าน
- ปี 2560 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัดสุโขทัยสาขาทันตสุขภาพ

ความสามารถพิเศษในสาขาทันตสุขภาพ

- แขนงนำติดโปรเตอร์ติดป้ายติดอุปกรณ์ช่วยชีวิตและประชาสัมพันธ์เรื่องการป้องกันเด็กจมน้ำในชุมชน
- ร่วมทำนวัตกรรม น้ำยาบ้วนปากสมุนไพร เพื่อประยุกต์ใช้ในชุมชน
- แขนงนำในการถ่ายทอดความรู้และการปฏิบัติงานการดูแลสุขภาพช่องปากแก่ประชาชนในชุมชนและสมาชิกอสม

นวัตกรรมทางสุขภาพที่เกิดขึ้น

ในปี 2560 ชมรมอสมตำบลท่าชัยร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลได้เสนอโครงการไปยังกองทุนสุขภาพเมืองศรีสขาลัยในการจัดทำโครงการ น้ำยาบ้วนปากสมุนไพร วัตถุประสงค์

- 1 เพื่อให้สุขภาพช่องปากในกลุ่มผู้สูงอายุมีสุขภาพช่องปากที่ดีขึ้น
- 2 ผู้ที่เข้าร่วมโครงการสามารถทำน้ำยาบ้วนปากใช้ด้วยตนเองได้

กลุ่มเป้าหมาย

แกนนำอสม ในชุมชนหมู่ละ 3 คนและกลุ่มตัวแทนผู้สูงอายุในเขตตำบลท่าชัยรวม 65 คน
ขั้นตอนการทำน้ำยาบ้วนปากด้วยสมุนไพรไทย

- พิมเสน
- กานพลู
- 3ใบสาระแหน่
- อบเชย
- ดอกอัญชัน
- เกลือ

วัสดุอุปกรณ์

1 ผ้าขาวบาง 2 ตะแกรง 3 เครื่องปั่น 4 เชือกป่าน 5 มีด 6 หม้อ และ 7 เต้าแก๊ส
ขั้นตอนการดำเนินงาน

- 1 ห่อกานพลูและอบเชยด้วยผ้าขาวบางระมัดเป็นก้อนเล็กๆ
- 2 นำใบสาระแหน่ปั่นกับน้ำสะอาดเพื่อคั้นน้ำสาระแหน่
- 3 เติมน้ำสะอาดลงไปในหม้อและใส่พิมเสนลงไปพร้อมเกลือและอบเชยและกานพลูและนามสาระแน
- 4 นำหม้อไฟต้มให้เดือดประมาณ 15 ถึง 20 นาที
- 5 ปล่อยให้เย็นพร้อมบรรจุลงขวดเป็นการเสร็จขั้นตอน

ข้อเสนอแนะ

- 1 น้ำยาบ้วนปากควรเก็บหรือรักษาได้นานกว่านี้
- 2 ควรลดความเผ็ดร้อนลง
- 3 ควรมีสีสันให้น่าใช้มากยิ่งขึ้น
- 4 ควรลองนำสมุนไพรชนิดอื่นมาประยุกต์ใช้ในการทำน้ำยาบ้วน

แนวทางการขยายผลหรือความยั่งยืนของการนำ

- 1 ระหว่างเจ้าหน้าที่ส่วนราชการเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน
- 2 กระบวนการพัฒนากระบวนการทำงานระหว่างเจ้าหน้าที่ส่วนราชการเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน
- 3 การสร้างเครือข่ายช่วยทำงานเป็นทีมในกลุ่มอสมในพื้นที่
- 4 การทำงานอย่างตั้งใจมุ่งมั่นเสียสละขยันอดทนมุ่งหวังผลประโยชน์ด้านสุขภาพของคนในชุมชน

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- 1 ได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูลต่างๆ
- 2 ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ
- 3 มีความตั้งใจจริงในการทำงานเพื่อคนในชุมชน
- 4 มีครอบครัวที่อบอุ่นคอยเป็นกำลังใจในการดำเนินงานและ ครอบครัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน
- 5 มีเพื่อนสมาชิกอสมที่สามารถช่วยเหลือและทดแทนงานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เขต 3

จังหวัดนครสวรรค์

นางสาวเยาวลักษณ์ ชำนาญรักษา

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน บ้านหนองใหญ่หมู่ที่ 8 ตำบลพยุหะ อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์

อายุ 39 ปีระยะเวลาเป็นอาสาสมัคร 7 ปี อาชีพ รับจ้าง การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6 สถานภาพสมรส

ตำแหน่งต่างๆในชุมชน

- คณะกรรมการหมู่บ้าน
- คณะกรรมการกองทุนเงินล้านหมู่บ้านหนองใหญ่
- อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านพื้นที่ตำบลพยุหะ
- อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

การพัฒนาศักยภาพด้านสาธารณสุข

- ปี 2555 เป็นผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรอาสาสมัครสาธารณสุข
- ปี 2556 เป็นผู้ผ่านการอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขผู้สูงอายุในชุมชน
- ปี 2557 เป็นผู้ผ่านการอบรมฟื้นฟูศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
- ปี 2560 เป็นผู้ผ่านการอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขด้านทันตสุขภาพ

ผลงานที่ประสบความสำเร็จและสิ่งที่น่าสนใจ

ได้นำความรู้ที่มีไปเผยแพร่ให้กับครอบครัวและชุมชน

สถานการณ์เกี่ยวกับสุขภาพในสาขาทันตสุขภาพ

- ร้อยละหญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก 227 คนผลงาน 160 คน ร้อยละ 70.4 8
- ร้อยละเด็กกลุ่มอายุ 3 ปีมีฟันผุในฟันน้ำนมน้อยกว่า 50% กลุ่มเป้าหมาย 264 คนผลงาน 69 คนร้อยละ 26.1 4
- ร้อยละเด็กกลุ่มอายุ 6-12 ปีปราศจากฟันผุน้อยกว่า 55 เปอร์เซ็นต์ กลุ่มเป้าหมาย 300 คนผลงาน 46 คนหนึ่งร้อยละ 15.3 3
- ร้อยละเด็กอายุ 0 ถึง 2 ปีได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากร้อยละรวมเป้าหมาย 1113 คนผลงาน 503 คนร้อยละ 45.2 0
- ร้อยละเด็กสวนผึ้ง 2 ปีเคลือบหรือทาฟลูออไรด์เฉพาะที่ 30 เปอร์เซ็นต์เป้าหมาย 1113 คนผลงาน 367 คนร้อยละ 32.9 7
- ร้อยละ 0-2 ปีผู้ปกครองรับการฝึกแปรงฟันแบบลงมือปฏิบัติกลุ่มเป้าหมาย 1113 คนผลงาน 90 คนร้อยละ 39.2 7

- ผู้สูงอายุได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากกลุ่มเป้าหมาย 1800 คนผลงาน 1, 68 คนคิดเป็นร้อยละ 50 9.34

กลวิธีกิจกรรมและกระบวนการทำงานในด้านอสมสาขาทันตสุขภาพ

การตรวจสุขภาพช่องปากเมื่อพบปัญหาประสานงานไปยังทีมงานทันตกรรมโรงพยาบาลพะเยาจากนั้นเจ้าหน้าที่ทันตกรรมจะทำการสำรวจและทาฟลูออไรด์แล้วแจ้งผลการตรวจฟันไปยังผู้ปกครองในเด็กที่พบมี ปัญหาฟันผุและส่งต่อเด็กที่พบปัญหาเข้ารับการรักษาต่อที่โรงพยาบาลพะเยาศิริ

ผลงานเด่นและนวัตกรรม

- คลินิก ANC ฝากครรภ์ทุกวันจันทร์
ผลการดำเนินงาน
- ให้ความรู้และแนะนำหญิงตั้งครรภ์เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากรวมทั้งติดตามหญิงตั้งครรภ์มาตรวจสุขภาพช่องปากตามนัด
ปัญหาที่พบ
- หญิงตั้งครรภ์ที่ไม่ได้รับการฝากท้องกับโรงพยาบาลจะไม่ได้รับบริการดูแลสุขภาพช่องปาก และหญิงตั้งครรภ์ที่อายุครรภ์เกิน 6 เดือนมาฝากครรภ์จะไม่ได้รับการบริการทางด้านทันตกรรม
แนวทางการแก้ไขปัญหา
- แนะนำหญิงตั้งครรภ์ให้มารับบริการดูแลสุขภาพในขณะที่ตั้งครรภ์และให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของการดูแลสุขภาพช่องปากระหว่างการตั้งครรภ์

คลินิก Well Baby Clinic วัคซีนเด็กทุกวันพุธ

ผลการดำเนินงานให้ความรู้และแนะนำผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็ก

- ติดตามเด็กมาตรวจสุขภาพช่องปากและเคลือบฟลูออไรด์
- แนะนำการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์
- สร้างความตระหนักให้ผู้ปกครองในการเลือกอาหาร
ปัญหาที่พบ
- ผู้ปกครองขาดความตระหนักในการดูแลสุขภาพช่องปากและฟันของเด็ก
- ผู้ปกครองปล่อยให้เด็กมีนิสัยการดื่มนมแล้วหลับคาขวดนม
- เด็กส่วนใหญ่ชอบรับประทานอาหารรสชาติหวาน
แนวทางการแก้ไขปัญหา
- ให้คำแนะนำผู้ปกครองในการดูแลบุตรหลานและเน้นย้ำให้ผู้ปกครองพาบุตรมาเคลือบฟลูออไรด์

คลินิกเบาหวานทุกวันพฤหัสบดี

ผลการดำเนินงาน

- ให้ความรู้และให้คำแนะนำทางด้านสุขภาพช่องปากและฟันให้กับผู้ป่วยเบาหวานในคลินิก รวมถึงแนะนำการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์เคี้ยวและย่อยง่าย

ปัญหาที่พบ

- การเคี้ยวหมากและการสูบบุหรี่ การดูแลฟันปลอมไม่ถูกวิธีและเหงือกอักเสบ
- แนวทางการแก้ไขปัญหา
- ให้คำแนะนำเบื้องต้นในการดูแลรักษาสุขภาพช่องปากและฟัน แนะนำให้ไปพบทันตแพทย์ทุกๆ 6 เดือน

ศูนย์เด็กเล็ก

ผลการดำเนินงาน

- ให้ความรู้ผู้ปกครองในการดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน
- ส่งเสริมให้เด็กรักการแปรงฟัน
- ส่งเสริมให้คุณครูศูนย์เด็กเล็กมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กมากขึ้น

ปัญหาที่พบ

- ผู้ปกครองไม่ค่อยมีความตระหนักในการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก
- คุณครูประจำศูนย์เด็กเล็กไม่เพียงพอในการดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึง
- 45 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนเด็กในศูนย์เด็กเล็กฟันผุ

แนวทางการแก้ไขปัญหา

- จัดอบรมให้ความรู้เรื่องโรคในช่องปากฟันผุให้แก่ผู้ปกครองเด็ก ส่งต่อให้ผู้ปกครองพาบุตรหลานมาทำฟันที่โรงพยาบาล

นวัตกรรมการดูแลสุขภาพ

แบบตรวจสภาวะช่องปากเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

โอกาสพัฒนา

- จัดทำโครงการในศูนย์เด็กเล็กเรื่องโรคฟันผุและการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กและขยายไปยังชุมชน
- จัดทำระบบส่งต่อเด็กที่พบปัญหาในช่องปากไปยังโรงพยาบาล
- ขยายโอกาสให้ความรู้ทางด้านทันตสุขภาพไปยังทุกกลุ่มวัยโดยผ่านองค์กรท้องถิ่น
- ให้ความรู้ผ่านเสียงตามสายของหมู่บ้าน

เขต 3

จังหวัดกำแพงเพชร

นางดวงเดือน สาลี

หมู่ 4 บ้านปางลับแล ตำบลสักงาม อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ประวัติ อายุ 45 ปี เป็นสมาชิกอสม. ตั้งแต่ปีพ.ศ 2541 รวมระยะเวลาเป็น อสม 19 ปี อาชีพ
เกษตรกร การศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย สถานภาพ สมรส

คติการทำงาน

ทำงานสิ่งใดต้องตั้งใจทำคนคว้า หากความรู้ย่อมเสมอและต้องทำให้สำเร็จ

ประสบการณ์ในงานด้านการสร้างสุขภาพ

ได้ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการตรวจสอบปนเปื้อนในอาหาร

ได้ผ่านการอบรมโครงการแกนนำผู้นำการออกกำลังกาย

ผ่านการอบรมโครงการแกนนำครอบครัวอบอุ่นในชุมชน

ผ่านการอบรมหลักสูตรการตรวจมะเร็งเต้านมด้วยตนเอง

ผ่านการอบรมโครงการเตรียมความพร้อมป้องกันไข้หวัดนก

ผ่านการอบรมหลักสูตรพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุข

ผ่านการอบรมโครงการคนกำแพงเพชรไร้พุงปี 2553

ผ่านการอบรมโครงการศึกษาความพร้อมในการพัฒนาสุขภาพของแกนนำชุมชน

ผ่านการอบรมโครงการพัฒนาศักยภาพอสมในงานอนามัยแม่และเด็ก

ภาพการอบรมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดทำ และการใช้แผนที่ยุทธศาสตร์ 2553

ผ่านการอบรมโครงการค่ายพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขปี 2553

ผ่านการอบรมโครงการชุมชนร่วมใจป้องกันการฆ่าตัวตาย

ผ่านการอบรมโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพปี 2555

อาสาสมัครสาธารณสุขเชี่ยวชาญด้านส่งเสริมทันตสุขภาพ ปี 2560

ตำแหน่งทางสังคม

ปี 2543 ถึง 2560 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตำแหน่งเลขา

ปี 2543 ถึง 2560 คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้าน ตำแหน่งเหรัญญิก

ปี 2550 ถึง 2560 คณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวของตำบลสักงามอาสาพัฒนาความมั่นคงของ
มนุษย์ประจำหมู่บ้าน อาสาพัฒนาชุมชนประจำหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านสาธารณสุขและสุขภาพ

ปี 2550 ถึง 2560 คณะกรรมการเครือข่ายสร้างสุขภาพระดับอำเภอ

คณะกรรมการชมรมอาสาสมัครสาธารณสุข

ปี 2541 ถึง 2560 คณะกรรมการชมรมอาสาสมัครสาธารณสุข ของรพสต.หนองน้ำขุ่น

ปี 2541 ถึง 2560 เหรัญญิกการชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขของรพสต.หนองน้ำขุ่น

ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

หมู่บ้านปางลับแล หมู่ที่ 4 อำเภอสักงาม จังหวัดกำแพงเพชร ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ
ประกอบอาชีพด้านการเกษตร จำนวนประชากรชาย 649 คน หญิง 530 คน รวมทั้งหมด 1179 คน
หลังคาเรือน 438 หลังคาเรือน

สถานการณ์ทันตสุขภาพ

หญิงตั้งครรภ์ รายใหม่ 4 คน ตรวจสอบสุขภาพช่องปากทั้งหมด พบฟันผุ 1 คน เหงือกอักเสบ 4 คน เด็ก 9 ถึง 36 เดือนที่มารับวัคซีน ได้รับการตรวจช่องปากทั้งหมดพบมีปัญหาฟันผุ 6 คน 25 ที่โรงเรียนบ้านปางลับแล อนุบาลและประถมศึกษา

เด็กอนุบาล 11 คน ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากทั้งหมดพบมีฟันผุ 4 คน ไม่พบเด็กที่เป็นโรคเหงือกอักเสบเด็กชั้นปอ 1 ถึงปอ 6 ได้รับการตรวจช่องปากทั้งหมด 35 คน พบมีฟันผุ 6 คนได้รับการอุดแล้ว 6 คนไม่พบเด็กเป็นโรคเหงือกอักเสบ

ผู้สูงอายุ ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก 170 คน แปรงฟันก่อนนอน 112 คน มีฟันแท้ใช้งานได้ 20 ซี่ ขึ้นไป 158 คน พบเหงือกอักเสบและปริทันต์ 56 คน มีการสบฟันแท้และแก้ 4 คู่สบขึ้นไป 149 คน

แรงบันดาลใจ

เนื่องจากโรคทางช่องปากเกิดจากพฤติกรรม การดูแลสุขภาพช่องปากของมนุษย์ที่ไม่ถูกต้องจึงทำให้เกิดโรคในช่องปากและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากประชาชนขาดความสนใจตนเอง และรู้ไม่เท่าทันโลก บางครั้งถ้าโลกกลุกลามจนไม่สามารถหลุดได้ ต้องถอนทำให้เกิดปัญหาตามมาเช่น ไม่มีฟันเคี้ยวอาหาร รูปหน้าผิด เปลี่ยนไป การรักษามีค่าใช้จ่ายสูง ทั้งนี้ จึงมีการให้ความรู้ ในการป้องกันโรคและตระหนักเห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองและบุคคลในครอบครัวได้

กลวิธี กิจกรรม กิจกรรมกิจกรรมและกระบวนการทำงาน

จากสภาพปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพในหมู่บ้าน พบปัญหาและอุปสรรคดังนี้
ปัญหาที่พบ

- พบเด็ก 9 - 36 เดือน มีฟันผุเพิ่มขึ้น
- เด็ก 9 ถึง 36 เดือนไม่ได้แปรงฟันก่อนนอน
- หญิงมีครรภ์ขาดความรู้ หญิงมีครรภ์ขาดความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพช่องปาก
- หญิงมีครรภ์ไม่มาตามเวลานัด
- ประชาชน ให้ความสนใจ ช่องปากน้อย
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำขนมมารับประทานที่ศูนย์และยังมีบางคนที่ยังดื่มนมจากขวด

แนวทางการแก้ไข

- จัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากและสาธิตการแปรงฟันที่ถูกวิธี
- สสำรวจสุขภาพช่องปากในเด็กและเคลือบฟลูออไรด์วานิช
- ตรวจสอบสุขภาพช่องปากหญิงมีครรภ์รายใหม่ทุกรายและโทรแจ้งเตือนป้องกันการลืมของคนไข้
- ตรวจสอบสุขภาพช่องปากศูนย์พัฒนาเด็กและเคลือบฟลูออไรด์วานิช
- ตรวจสอบสุขภาพช่องปากเด็กอนุบาลและประถม ถ้าพบก็จะมีการให้บริการรักษาทางทันตกรรมและเคลือบหลุมร่องฟัน
- ติดตามเยี่ยมบ้านโดยอสม และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเดือนละ 1 ครั้ง
- ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านสาธารณสุขผ่านหอกระจาย และวิทยุชุมชนทุกวันศุกร์
- มีแกนนำด้านการส่งเสริมทันตสุขภาพประจำคุ้ม

แนวทางในการตรวจคัดกรองและประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดฟันผุในคลินิกสุขภาพดี

เด็กที่มารับบริการได้รับการตรวจคัดกรองและสอบถามพฤติกรรมต่างๆ ประเมินความเสี่ยงต่อฟันผุให้คำแนะนำและการดูแลสุขภาพช่องปากที่ถูกวิธีถ้ามีความเสี่ยงสูงต้องส่งต่อทันตบุคลากร บันทึกการให้บริการแนวทางการตรวจและประเมินสถานะในช่องปากหญิงตั้งครรภ์

ใน ขั้นตอนของการ ครรภ์ครั้งที่ 1 มีการประเมินจากประวัติ' การปวดฟัน เหงือกเลือดออก ฟันโยก การตรวจช่องปาก และสอบถามพฤติกรรมการแปรงฟันและการใช้ไหมขัดฟัน จากนั้นประเมินสภาพผู้รับบริการ ไม่มีปัญหาในช่องปากสามารถให้คำแนะนำในการดูแลสุขภาพช่องปากได้เลย ในกรณี ที่มีปัญหาในช่องปาก ให้คำแนะนำการดูแลสุขภาพช่องปากและส่งต่อทันตบุคลากร ลงบันทึกการให้บริการแนวทางการตรวจฟันเด็กในคลินิกเด็กดี

- อายุ 6 เดือน เจ้าหน้าที่หรือไม่เปิดอีนฟีปากเด็กตรวจดูการขึ้นของฟันบริเวณฟันหน้า แนะนำให้ลูกและเช็ดลิ้นป้องกันการเกิดฝ้าขาวในปาก แนะนำให้แม่หาของเล่นที่ทำจากยางเหนียว นุ่มหรือแปรงสีฟันขนนุ่มสะอาดให้เด็กกัดเล่น
- อายุ 9 เดือน ฟันหน้าขึ้น 2-4 ซี่ แนะนำให้แม่เช็ดฟันดีเริ่มแปรงฟันให้ลูก เน้นบริเวณโคนฟันหน้า
- อายุ 18 เดือนฟันกรามน้ำนมเริ่มขึ้น หม้อแปรงสีฟันอันแรกและแนะนำหน้าแปรงฟันให้เด็ก พบคนฟันหน้ามีรอยขาวขุ่นแสดงว่าฟันกำลังเริ่มผุ เน้นให้แม่แปรงฟันยาสีฟัน ผสมฟลูออไรด์
- อายุ 2-4 ปี เพราะผิวฟันเป็นรอยขูดขาว เน้นให้ลูกบ้วนๆด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ พบฟันผุเป็นรู แนะนำให้พาเด็กไปอุดฟัน
- อายุ 5-6 ปี แนะนำให้พาเด็กไปเคลือบร่องฟัน

การปฏิบัติงานทันตสุขภาพหญิงมีครรภ์

- 1 ชักประวัติ
- 2 ตรวจช่องปาก
- 3 ให้คำแนะนำการดูแลสุขภาพช่องปากระหว่างตั้งครรภ์
- 4 ต้อง ในผู้ที่มีอนามัยช่องปากไม่ดี และมีฟันผุที่ยังไม่ได้รับการรักษาหรือมีโรคปริทันต์

การตรวจสุขภาพหญิงมีครรภ์ ต้องได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากเมื่อเริ่มตั้งครรภ์

การปฏิบัติงานทันตสุขภาพ 9 - 36 เดือน

- 1 ให้ความรู้แก่ผู้เลี้ยงดูเด็ก เพื่อสุขภาพช่องปากเด็ก และแจกแปรงสีฟัน
- 2 ชักประวัติและตรวจสุขภาพช่องปากเด็ก
- 3 ประเมินความเสี่ยงต่อโรคฟันผุ
- 4 เคลือบฟลูออไรด์วานิชให้แก่เด็กที่มีฟันไม่ผุ

โดยมีเกณฑ์พิจารณาจากสภาพช่องปากที่ตรวจพบ พฤติกรรมของผู้เลี้ยงดูเด็ก และสุขภาพทั่วไปของเด็ก เพื่อให้การให้บริการที่เหมาะสม

การปฏิบัติงานทันตสุขภาพ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- 1 ให้ความรู้แก่ครูพี่เลี้ยงและผู้ปกครองเพื่อดูแลสุขภาพช่องปากและแจกแปรงสีฟันให้แก่เด็กทุกคน
- 2 ชักประวัติและตรวจสุขภาพช่องปากเด็ก
- 3 ประเมินความเสี่ยงต่อโรคฟันผุ
- 4 เคลือบฟลูออไรด์วานิชให้แก่เด็กที่มีฟันไม่ผุ

การปฏิบัติงานทันตสุขภาพเด็กอนุบาลและประถมศึกษา

- 1 ให้ความรู้แก่ครูและผู้ปกครองและนักเรียนเพื่อดูแลสุขภาพช่องปากและแจกแปรงสีฟันให้แก่เด็กทุกคน
- 2 ชักประวัติและตรวจสุขภาพช่องปากเด็กนักเรียน
- 3 นักเรียนที่พบโรคในช่องปากจะได้รับบริการทันตกรรม
- 4 เคลือบหลุมร่องฟันนักเรียนชั้นป.หนึ่ง ที่มีฟันกรามแท้ซี่แรกไม่ผุ

กิจกรรมของอสมสาขางานส่งเสริมทันตสุขภาพ

1 งานพัฒนาข้อมูล

- มีทะเบียนเด็กอายุ 0-5 ปี ปีและอยากเป็นรายกลุ่มอายุ 9 เดือน 1 ปี 18 เดือน 2 ปี 3 ปี 5 ปี
- มีทะเบียนเด็กรายกลุ่มอายุ ที่มีฟันไม่ผุและมีฟันผุกี่คน
- มีทะเบียนรายงานการแปรงฟันของผู้ปกครองที่แปรงฟันให้เด็ก

2 งานร่วมบริการ

- ตรวจฟันเด็ก ผู้สูงอายุ
- สอน สาธิตการแปรงฟัน
- ตรวจสอบการมีกร มีแปรงสีฟัน
- คัดกรองเด็ก 0-5 ปีโดยใช้แบบคัดกรองที่จังหวัดจัดทำให้
- ทันตสุขภาพ ให้คำแนะนำเบื้องต้นเกี่ยวกับการส่งเสริมทันตสุขภาพป้องกันโรคในช่องปาก
- ติดตามเยี่ยมบ้านตามกลุ่มเป้าหมาย

3 การ การมีส่วนร่วมของชุมชน

- สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในงานทันตสาธารณสุข ประสานงานกับชุมชนและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

4 งานบริการพื้นฐานในคลินิกทันตกรรม

- แนะนำขั้นตอนการรับบริการทางทันตกรรม

กิจกรรมของอสมเกี่ยวกับสาขางานส่งเสริมทันตสุขภาพ

การพัฒนาคน

- 1 ให้คำแนะนำในการดูแลสุขภาพช่องปาก
- 2 ตรวจได้ว่าผุหรือไม่

- 3 คัดกรองเด็ก 0-5 ปีตามแบบคัดกรอง 10 ข้อแล้วแนะนำหรือส่งต่อ
- 4 แนะนำการรับการรักษาทางทันตกรรม

การบริหารจัดการ

- จัดทำสื่อความรู้ที่เข้าใจง่าย

ผลการดำเนินงาน

- ปี 2560 นักเรียน 20คน ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากทั้งหมด นักเรียนที่มีฟันผุ 9 คนในเด็กอนุบาล
- ปี 2560 เด็กประถมศึกษา 42 คนได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากทั้งหมดพบนักเรียนที่มีฟันผุ 1 คน
- ปี 2560 หญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากจำนวน 4 คนมีฟันผุ 1 คนเหงือกอักเสบ 3 คนได้รับการอุดฟัน 1 คนได้รับการขูดหินปูน 3 คน
- ปี 2560 เด็ก 9 ถึง 36 เดือนได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากทั้งหมด 20 คน ค้นพบพบฟันผุ 6 คน ได้รับการเคลือบฟลูออไรด์วานิช 20 คน

กิจกรรมเด่นในโรงเรียน

- โครงการรณรงค์แปรงฟันหลังอาหารกลางวันในเด็กอนุบาลและเด็กประถมศึกษา
- โรงเรียนเครือข่ายเด็กไทยฟันดี
- เป็นโรงเรียน 7 มหัศจรรย์เด็กไทยฟันดี
- เป็นโรงเรียนปลอดขนมหวานและน้ำอัดลม
- โครงการแปรงฟันตอนเช้าและหลังอาหารกลางวัน

จุดเด่นในการดำเนินงาน

- 1 เป็นอาสาสมัครที่เป็นผู้บริการสุขภาพแก่ประชาชน
- 2 เป็นผู้ที่ชาวบ้านยอมรับศรัทธา
- 3 เป็นผู้ที่มีความตั้งใจปฏิบัติงาน
- 4 เป็นผู้มีความกระตือรือร้น
- 5 เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ชุมชน
- 6 เป็นผู้นำที่มีความสามารถและความรู้
- 7 เป็นตัวแทนของอสมที่ประสานงานกับองค์กรต่างๆ

เป้าหมายในการดำเนินงานปี 2560

- 1 เด็กอนุบาลและเด็กประถมแปรงฟันหลังอาหารกลางวันทุกวันและแปรงฟันก่อนนอนทุกวัน
- 2 เด็กอนุบาลและเด็กประถมได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก

- 3 เด็กชั้นปอหนึ่งที่มีฟันกรามแท้ซี่แรกไม่ผู้ได้รับการเคลือบหลุมร่องฟัน
- 4 ประชาชนมีความรู้เรื่องดูแลสุขภาพช่องปาก
- 5 อัตราการเกิดโรคฟันผุ ลดน้อยลง
- 6 หญิงมีครรภ์ได้รับความรู้และได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก

นวัตกรรมสุขภาพ Model ฟัน

โมเดลฟันกะลามะพร้าว เนื่องจากประชาชนยังแปรงฟันกันไม่ถูกวิธีอสมจึงช่วยกันคิดค้นนวัตกรรม โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านและทรัพยากรในชุมชน นั่นคือกะลามะพร้าวโดยในชุมชนผลิตเป็นสินค้าโอท็อป เพื่อใช้เป็นอุปกรณ์ในการช่วยสอนแปรงฟันให้แก่ประชาชน งบประมาณ 200 บาท ผู้ที่ใช้นวัตกรรมมีความพึงพอใจ 100% ประโยชน์ของนวัตกรรมสามารถใช้เป็นสื่อการสอนแปรงฟันที่ถูกวิธี ประหยัดค่าใช้จ่าย นำวัสดุในหมู่บ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์ สร้างรายได้ให้กับชุมชน

ปัจจัยที่ประสบผลสำเร็จ

1 ทีมสุขภาพเข้มแข็ง

2 ประชาชนผู้ป่วยและญาติให้ความร่วมมือ

3 เกิดภูมิปัญญาชาวบ้านที่คิดค้นสิ่งประดิษฐ์โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน และเกิดประโยชน์จริงกับคนไข้

แนวทางการขยายผลหรือความยั่งยืนของการดำเนินงาน

แบ่งการดูแลรับผิดชอบที่ชัดเจน มีกิจกรรมกลุ่มที่ต่อเนื่อง มีแผนงานโครงการเป็นของชุมชน ได้รับความร่วมมือระหว่าง คนและองค์กรต่างๆ ผู้นำชุมชน สนับสนุน เห็นความสำคัญของงานควบคุมโรคไม่ติดต่อ ทำให้งานดำเนินต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

เขต 3

จังหวัดชัยนาท

อสม.บึงอระ ปานสมบุญ

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านบ้านท่าทรายหมู่ 1 ตำบลบางหลวงอำเภอสรรพยาจังหวัดชัยนาท
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านอ้อย
อายุ 55 ปี ระยะเวลาเป็นอสม. 8 ปี การศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ อาชีพรับจ้าง สถานภาพ โสด

การดำรงตำแหน่งในระดับชุมชน

- เป็นประธานชมรม ยิ้มสวยสดใสวัยผู้สูงอายุ
- เป็นประชาสัมพันธ์ของชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขระดับสถานีอนามัย
- เป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- เป็นเลขากองทุนป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ
- เป็นเลขากองทุนป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก
- เป็นเลขาชมรมช่วยเหลือผู้สูงอายุคนพิการในหมู่บ้านเป็นรองประธานชมรมสร้างสุขภาพ
- เป็นเลขากองทุนสวัสดิการ
- เป็นอาสาสมัครดูแลผู้พิการ
- เป็นเลขาโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจนบัญชีรายรับรายจ่าย

ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

368 หลังคาเรือนประชากร 1348 คน อสม 28 คนรับผิดชอบ 1 คนต่อ 12-13 หลังคาเรือน
ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจักสานรับจ้างค้าขายและรับราชการ

สถานการณ์สุขภาพ

กลุ่มวัยที่ได้รับการตรวจทันตสุขภาพและได้รับการรักษาและส่งต่อ
กลุ่มแม่และเด็กจำนวน 41 คนได้รับการตรวจฟันปีละ 2 ครั้งที่ 11 คนได้รับการรักษาและส่งต่อ 15 คน
กลุ่มวัยเรียนจำนวน 74 คนได้รับการตรวจฟันปีละ 2 ครั้ง 74 คนได้รับการรักษาและส่งต่อ 38 คน
กลุ่มวัยรุ่นหรือนักศึกษาจำนวน 81 คนได้รับการตรวจฟันปีละ 2 ครั้ง 8 11 คนได้รับการรักษาและส่งต่อ 32
กลุ่มวัยทำงาน 289 ควรได้รับการตรวจฟันปีละ 2 ครั้ง 189 ควรได้รับการรักษาและส่งต่อ 98
กลุ่มวัยผู้สูงอายุจำนวน 373 คนได้รับการตรวจฟันปีละ 2 ครั้ง 312 คนได้รับการรักษาและส่งต่อ 220 คนกลุ่ม
วัยผู้พิการจำนวน 5 คนได้รับการตรวจฟันปีละ 2 ครั้ง 5 คนได้รับการรักษาและส่งต่อ 3 คน

กิจกรรมและกระบวนการทำงาน

กลุ่มวัยแม่และเด็กมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากในหญิงตั้งครรภ์และเด็ก 0-5 ปีใน
ชุมชนและสถานีอนามัยวันวิเศษและวันตรวจครรภ์ที่สถานีอนามัยร่วมกับ ทีมอสมตรวจสุขภาพช่องปากและมี
สมุดบันทึกการนับฟันให้กับหญิงตั้งครรภ์และเด็ก 0-5 ปีให้ผู้ปกครองสามารถตรวจให้เด็กได้ ทาฟลูออไรด์ว่า
นิชป้องกันโรคฟันผุในเด็กทุกวันพุธสัปดาห์ที่ 2 ของเดือนห่างกัน 3 เดือนต่อครั้งเผยแพร่ความรู้นวัตกรรมการ

ทำนํ้ายาบ้วนปากหยุดโรคฟันผุให้กับผู้ปกครองเด็ก

กลุ่มเด็กวัยเรียนให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากการแปรงฟันแปรงลิ้นและการรับประทานอาหารที่เสี่ยงต่อสุขภาพโรคฟันผุร่วมตรวจสอบสุขภาพและตรวจสุขภาพช่องปากของเด็กนักเรียนประจำเมื่อปิดภาคเรียนรู้ทอมเผยแพร่ความรู้นวัตกรรมการทำนํ้ายาบ้วนปากหยุดโรคฟันผุให้แก่ผู้ปกครองเด็กทำงานร่วมรณรงค์กับครูในโครงการเด็กไทยฟันดีและเครือข่ายเด็กไทยไม่กินหวานในโรงเรียนวัดโพธิ์บุคค

กลุ่มวัยรุ่นที่นักศึกษาให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากการแปรงฟันการรับประทานอาหารที่เสี่ยงต่อสุขภาพโรคฟันผุร่วมตรวจสอบสุขภาพและตรวจสุขภาพช่องปากเด็กนักเรียนประจำปีเมื่อปิดภาคเรียนทุกทอมที่โรงเรียนเผยแพร่ความรู้นวัตกรรมการทำกล่องแปรงฟัน หยุดโรคฟันผุและเม็ดสีย้อมฟัน

กลุ่มวัยทำงานให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากแปรงฟันแปรงในการรับประทานอาหารที่เสี่ยงต่อการเกิดฟันผุคัดกรองกลุ่มเสี่ยงในโรคเรื้อรังและตรวจสุขภาพช่องปากวันคลินิกเบาหวานเผยแพร่ความรู้นวัตกรรมการทำกล่องแปรงฟัน หยุดโรคฟันผุและเม็ดสีย้อมฟัน

กลุ่มวัยผู้สูงอายุจัดกิจกรรมผู้สูงอายุโดยมีการตรวจสุขภาพซึ่งนำหน้าหน้าวัดส่วนสูงวัดความดันโลหิตตรวจสุขภาพช่องปากฟันเหงือกและลิ้นแผลมุมปากให้ความรู้และสาธิตการทำนํ้ายาบ้วนปากหยุดโรคฟันผุการรับประทานอาหารและแปรงฟันอย่างถูกวิธีการนับและตรวจฟันด้วยตนเองการออกกำลังกายและสันทนาการในชมรมผู้สูงอายุการรับประทานอาหารร่วมกันการจัดกิจกรรมจับคู่แปรงฟันโดยแปรงจะมีหมายที่ชมรมคนละ 1 ด้ามและยาสีฟัน 1 ครั่งเป็นของตนเองถ้าพวกผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพช่องปากจะส่งต่อและโรงพยาบาลสรรพยาเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพทันตกรรม

กลุ่มผู้พิการจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านทุกๆเดือนเดือนละ 2 วันร่วมกับทีมเครือข่ายโครงการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวตรวจสุขภาพซึ่งนำหน้าหน้าวัดส่วนสูงรอบเอววัดความดันโลหิตสูงตรวจสุขภาพช่องปากฟันเหงือกและลิ้นแผลมุมปากบันทึกในสมุดฉบับวันสำหรับผู้พิการให้ความรู้การแปรงฟันและแปรงฟันให้กับผู้สูงอายุติดเตียงญาติผู้ดูแลสาธิตการทำกล่องแปรงฟันหยุดโรคฟันผุและเม็ดสีย้อมฟันนํ้ายาบ้วนปากหยุดโรคฟันผุการรับประทานอาหารการแปรงฟันอย่างถูกวิธีให้กับผู้สูงอายุอายุและญาติที่ดูแลร่วมกับทีมอสมการออกกำลังกาย และสันทนาการในชมรมผู้พิการถ้าพบผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพช่องปากจะส่งต่อรพ. สต. และโรงพยาบาลสรรพยาเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพทันตกรรม

ผลงานที่ภาคภูมิใจในงานส่งเสริมสุขภาพด้านทันตสุขภาพ

นวัตกรรมกล่องแปรงฟันหยุดโรคฟันผุในผู้สูงอายุติดเตียงติดบ้าน

วัสดุอุปกรณ์

- แปรงสีฟัน 2 ด้าม
- ยาสีฟัน 1 หลอด
- ถังมือยาว
- ขามรูปไตหรือขันนํ้า
- ลูกยางดูดนํ้าลายสปริงขนาด 5ml 1 อัน
- ผ้าก๊อซ
- สำล็ก้อนหรือไม้ฟันสำล็ก
- ผ้าขนหนู
- เทปกาวยึดกระดาษ 1 ม้วน

- แผ่นพับความรู้การแปลความและการดูแลสุขภาพช่องปากในผู้สูงอายุ

ขั้นตอนการใช้นวัตกรรม

อสม.เยี่ยมบ้านดูแลผู้สูงอายุติดเตียงและผู้พิการจำนวน 9 คนเดือนหลักสี่ล้างทุกคนจะมีนวัตกรรมและสมุดนักฟันโดยได้รับงบประมาณจากกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลบางหลวง

ผลการดำเนินงานและผลสำเร็จ

นวัตกรรมกล่องแปรงฟันหยุดโรคฟันผุในผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียงมีฟันผุน้อยลงญาติและผู้ดูแลมีความรู้และปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้องสามารถถ่ายทอดนวัตกรรมไปในชุมชนผู้สูงอายุอื่นเกิดทีมเครือข่ายคนรักฟัน

สิ่งที่ประชาชนและชุมชนได้รับ

คนในชุมชนเกิดความเข้มแข็งมีความสามัคคีผู้สูงอายุมีความรู้และสุขภาพช่องปากดีส่งผลต่อจิตใจและร่างกายเพื่อลดอันตรายและเกิดปัญหาสุขภาพเสื่อมโทรมจากภาวะแทรกซ้อนที่เกิดจากโรคช่องปากด้วยนวัตกรรมในผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียงและกลุ่มคนพิเศษครอบครัวและชุมชนอบอุ่น

ประโยชน์ที่ได้รับ

นวัตกรรมกล่องแปรงฟันผู้สูงอายุติดบ้านและติดเตียงมีฟันผุน้อยลงญาติและผู้ดูแลมีความรู้และปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องสามารถถ่ายทอดนวัตกรรมไปในชมรมผู้สูงอายุอื่นๆเกิดที่เครือข่ายชมรมยิ้มสวยสดใสวัยผู้สูงอายุเกิดบุคคลต้นแบบที่ใช้นวัตกรรมคือนางอกทองคำอายุ 86 ปีผู้สูงอายุติดเตียงใช้ควบคู่กับสมุดคัดฟันในกลุ่มผู้สูงอายุทำให้มีความรู้ในเรื่องของการดูแลสุขภาพช่องปากและฟันมากขึ้นผู้สูงอายุที่มีปัญหาทันตกรรมสามารถเคี้ยวอาหารได้และและมิกลิ้นปากน้อยลงประชาชนสามารถนำไปทำใช้เองในชีวิตประจำวันได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตใจและร่างกายดี

อนาคตจะทำอะไรเพิ่มและจะทำอย่างไร

ขยายผลงานให้เป็นเครือข่ายชมรมยิ้มสวยสดใสวัยผู้สูงอายุหมู่ 1 บ้านท่าทรายในพื้นที่ตำบลบางหลวงทั้งหมด 7 หมู่บ้านและ 7 หมู่บ้านในตำบลสรรพยาพร้อมทั้งขยายเครือข่ายชมรมยิ้มสวยสดใสในผู้สูงอายุให้เด็กนักเรียนร่วมด้วยต่อไป

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

งานทุกอย่างในพื้นที่ที่จะสำเร็จได้ต้องมีการทำงานเป็นทีมมีการสร้างเครือข่ายไปในทุกภาคส่วนหรือทุกกลุ่มของพื้นที่ไม่ใช่เฉพาะกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

เขต 3 จังหวัดพิจิตร

นางสาวแสง วงศ์สุวรรณ

อสม. หมู่ 10 ตำบลบึงนาราง อำเภอบึงนาราง

อายุ 37 ปี ระยะเวลาเป็นอสม 8 ปี อาชีพรับจ้าง การศึกษา จบ มัธยมศึกษาปีที่ 3 สถานภาพ สมรส

คติในการใช้ชีวิต พุ่เม เท เสียสละเพื่อสุขภาพประชาชน

ตำแหน่งอื่นๆในหมู่บ้าน

- ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านดงไทรจังหวัดพิจิตร
- เลขานุการชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขตำบลบึงนาราง
- รองประธานชมรมคุ้มครองผู้บริโภค
- อาสาสมัครดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ
- แกนนำจิตอาสา
- กรรมการด้านควบคุมและป้องกันโรคติดต่อ
- กรรมการด้านควบคุมและป้องกันโรคไม่ติดต่อ
- กรรมการชมรมผู้สูงอายุ

กิจกรรมสาธารณะในชุมชน

- เยี่ยมผู้สูงอายุผู้ด้อยโอกาส
- เข้าร่วมออกหน่วยแพทย์เคลื่อนที่และออกเยี่ยมบ้านเมื่อเกิดเหตุอุทกภัย
- กิจกรรมชมรมจิตอาสาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
- จิตอาสาในกิจกรรมประเพณีต่างๆในชุมชน
- ให้ความช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ เมื่อออกปฏิบัติงานในพื้นที่

ข้อมูลทั่วไปตำบล บึงนาราง

จำนวน 299 หลังคาเรือน ชาย 559 คน หญิง 554 คน รวม 1113 คน

ข้อมูลการสาธารณสุขมูลฐาน

- อสมจำนวน 150 คน
- ชมรมอสม 1 ชมรม
- ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานประจำหมู่บ้านและให้บริการปฐมพยาบาลเบื้องต้นจำนวน 10 แห่ง

สถานการณ์ทันตสุขภาพ

จากการดำเนินงานด้านต่างๆปี 2557 ถึง 2559 พบว่าปัญหาด้านสุขภาพภาพช่องปากและฟัน

รายงานการติดตามการประกวดคัดเลือก อสม.ดีเด่น สาขาทันตสุขภาพ ระดับภาคเหนือ ปี 2561

สามารถ แยกตามกลุ่มผู้รับบริการ ดังนี้

- 1 กลุ่มเด็ก 6 ปีคือการได้รับการเคลือบหลุมร่องฟันแท้เฉลี่ยปี 2557 ถึง 2559 ร้อยละ 22.7 7 ซึ่งยังไม่ถึงร้อยละ 50 ของการได้รับการบริการ
- 2 กลุ่มอายุ 15-59 ปี ได้รับการบริการทันตกรรมร้อยละ 17.7 9 และในแต่ละปีงบประมาณมีการเข้ารับบริการที่คงที่ แสดงว่ากลุ่ม 15-59 ปียังได้รับการไม่ถึงร้อยละ 50
- 3 กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้สูงอายุพบปัญหาผู้สูงอายุมีฟันแท้ใช้งานไม่น้อยกว่า 20 ซี่ มีฟันหลังใช้งานไม่เหมาะสมและมีฟันแท้ใช้งานได้น้อยกว่า 20 ซี่และฟันหลังใช้งานไม่น้อยกว่า 4 คู่สบลดลง

กลวิธีและกระบวนการดำเนินงาน

- แต่งตั้งคณะทำงาน
- การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับงานทันตสุขภาพ
- จัดประชุมคณะทำงานเพื่อวางแผนให้สอดคล้องกับนโยบาย
- ดำเนินการตามแผนและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านทันตสุขภาพ และจ่ายส่วนหมู่บ้านให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
- ติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
- วิเคราะห์ผลการดำเนินงานทุกขั้นตอนรวมทั้งสำรวจปัญหาและอุปสรรค
- ประชุมคณะกรรมการเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่พบ
- รายงานผลการดำเนินงานและนำเสนอข้อมูล

กลยุทธ์การดำเนิน

การขับเคลื่อนในระดับตำบล ในนามคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตตำบลดำเนินการครอบคลุมทั้ง 5 มิติ ในการค้นหา ศึกษาเหตุแห่งปัญหา 5 มิติทำให้สามารถกำหนดเป้าหมายหรือแนวทางแก้ไขแต่ละมิติได้อย่างถูกต้องด้านเศรษฐกิจด้านสังคมด้านการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสุขภาพ

การดำเนินงานทันตสุขภาพ ตามกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มหญิงตั้งครรภ์และเด็กแรกเกิด

- 1 ค้นหาและแนะนำ ผู้หญิงตั้งครรภ์ที่ยังไม่ได้เข้ารับบริการส่งเสริมสุขภาพ เข้ารับบริการ
- 2 ค้นหาและแนะนำคุณแม่ลายใหม่ด้านโภชนาการสำหรับเด็กแรกเกิดให้เข้ารับบริการ
- 3 เยี่ยมบ้านตรวจสุขภาพช่องปากและฟัน
- 4 ฝึกทักษะผู้ปกครองแปรงฟันเด็ก
- 5 ให้คำแนะนำการดูแลสุขภาพช่องปากและโภชนาการ

กลุ่มเด็กก่อนวัยเรียน

- 1 จัดกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพ
 - 2 สนับสนุนจัดหาแปรงสีฟัน ที่มีคุณภาพให้เด็กใช้
 - 3 ผู้ดูแลเด็กมีความรู้ และทักษะการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก และสื่อสารให้คำแนะนำกับผู้ปกครอง
- กลุ่มเด็กวัยเรียน

กลุ่มวัยทำงาน

- 1 การประชาสัมพันธ์และรณรงค์สร้างกระแสในชุมชน
- 2 การสร้างเสริมสุขภาพช่องปากวัยทำงานเพื่อเข้าสู่ผู้สูงวัยที่มีคุณภาพ

กลุ่มผู้สูงอายุ

- 1 แก้ไขปัญหาการสูญเสียฟันอย่างต่อเนื่อง

การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมกับชุมชน

- 1 การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครทันตสุขภาพ
- 2 การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนได้แก่การจัดทำแผนสุขภาพร่วมกับชุมชนเป็นต้น
- 3 การสื่อสารประชาสัมพันธ์ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากและฟันภายในชุมชน
- 4 ส่งเสริมให้มีร้านค้าในชุมชนจำหน่ายแปรงสีฟันสำหรับเด็กเล็กที่มีคุณภาพตามมาตรฐานกรมอนามัย

ผลการดำเนินงานทันตสุขภาพงบประมาณ 2560

- หญิงตั้งครรภ์ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากและได้รับการบริการทันตกรรมในปี 2560 เพิ่มขึ้นจากปี 2559
- เด็กแรกเกิดได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากและได้รับการบริการทันตกรรมเพิ่มขึ้นจากปี 2559 และมีฟันผุในฟันน้ำนมลดลงจากปี 2559
- เด็กก่อนวัยเรียนได้ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากและได้รับการบริการทันตกรรมเพิ่มขึ้นและเด็ก 3 ปีมีฟันผุในฟันน้ำนมลดลงจากปี 2559
- กลุ่มเด็กวัยเรียนพบว่าเด็ก 6 ปีได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากและได้รับการบริการทันตกรรมเพิ่มขึ้นจากปี 2559 เด็ก 9 ปีมีฟันผุในฟันแท้ลดลงจากปี 2559 และเด็ก 12 ปีมีฟันผุในฟันแท้ลดลงจากปี 2559 และฟันดีไม่มีผุเพิ่มขึ้นจากปี 2559
- กลุ่มวัยทำงานประชาชนกลุ่ม 15-59 ปีได้รับการบริการทันตกรรมเพิ่มขึ้นจากปี 2559
- กลุ่มผู้สูงอายุพบว่าผู้สูงอายุได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากและฟันแท้ใช้งานไม่น้อยกว่า 20 ซี่เพิ่มขึ้นจากปี 2559

นวัตกรรมจากการดำเนินงานทันตสุขภาพ

1 นวัตกรรมเชิงกระบวนการทำ 20 มีผลกระทบ 80

เน้นหนักในกลุ่มผลิตตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัย เนื่องจากเป็นช่วงเริ่มแรกของการฟังกาสุขภาพช่องปากและฟันอันส่งผลให้อายุคาดต่อไปในวัยทำงานและวัยสูงอายุมีอุปนิสัยหรือพฤติกรรมที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน

2 นวัตกรรมเชิงสิ่งประดิษฐ์ ไหมกาบกล้วย

คือไหมขัดฟันที่ทำจากกาบกล้วยโดยการชุบจนได้กับกล้วยเป็นเส้นบางๆ ต้มในน้ำเดือดผสมเกลือเป็นเวลา 50 นาทีปล่อยให้แห้งห่อด้วยกระดาษขาวติดแถบ autoclave เพื่อนึ่งฆ่าเชื้อ

ประโยชน์ พบพาสะดวกเมื่อต้องการใช้งาน ลดปัญหากลิ่นปากคราบขี้ฟันรวมทั้งเศษอาหารที่ติดตาม

ชอกฟันอันส่งผลให้ฟันผุหรือเกิดปัญหาเกี่ยวกับช่องปากและฟัน

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงาน

- 1 มีคณะทำงานที่เข้มแข็งสามัคคีและการทำงานเป็นทีม
- 2 ภาชมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
- 3 การได้รับความรู้ การได้รับความสนับสนุนด้านความรู้งบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ
- 4 มีโอกาสได้ร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับงานทันตสุขภาพทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้สิ่งที่ดีจากเครือข่าย

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

- 1 ปัญหาด้านสุขภาพช่องปากและฟันเป็นปัญหาที่ไม่รุนแรงและไม่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันมากทำให้ประชาชนยังไม่ค่อยตระหนักในการดูแลสุขภาพช่องปาก
- 2 นอก นอกจากปัจจัยด้านพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากและฟันแล้วยังมีปัจจัยอื่นที่ส่งผลให้ประชาชนขาดการดูแลสุขภาพช่องปากและฟันเช่นปัญหาด้านการเดินทางเพื่อมารับบริการปัญหาด้านเศรษฐกิจในครอบครัว เป็นต้น

แนวทางการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะ

- 1 คั้นข้อมูลประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่องในการชี้ให้เห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน
- 2 จัดเก็บข้อมูลหรือสำรวจปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ขาดการดูแลสุขภาพช่องปากและฟันพร้อมหาแนวทางแก้ไขปัญหาปัจจัยดังกล่าวหรือเสริมในส่วนที่ประชาชนต้องการในการดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน

การพัฒนาในอนาคต

ขยายเครือข่ายในการดำเนินงานทันตสุขภาพมากขึ้นในระดับหมู่บ้านตำบลอำเภอและจังหวัดเพื่อให้เกิดการส่งเสริมและดูแลสุขภาพช่องปากและฟันขยายวงกว้างขึ้นพัฒนาข้อมูลข่าวสารและนวัตกรรมในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากและฟันองค์กรต่างๆในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและป้องกันปัญหาด้านทันตสุขภาพ

องค์ความรู้จากการดำเนินงาน

การดำเนินงานด้านทันตสุขภาพในพื้นที่พบว่าประชาชนส่วนมากยังไม่เห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพช่องปากและฟันเนื่องจากโรคเกี่ยวกับช่องปากและฟันไม่มีความรุนแรงและยังสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้ปกติแต่หารู้ไม่ว่าปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลในช่วงวัยสูงอายุและยังเกิดปัจจัยอื่นๆตามมามากนั้น การแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพช่องปากและฟันอาจต้องเก็บข้อมูลถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการดูแลสุขภาพช่องปากและฟันเพื่อใช้ในการวางแผนแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุดอาสาสมัครทันตสุขภาพมีการดำเนินงานหลักในด้านทันตสุขภาพคือการส่งเสริมและป้องกันปัญหาด้านสุขภาพช่องปากและฟันโดยนัยเทพประชาชนสามารถดูแลตนเองได้รวมทั้งส่งเสริมให้บุคคลในครอบครัวหันมาดูแลสุขภาพช่องปากและฟันเสริมในส่วนที่ขาดและให้ความรู้ในการดูแลป้องกันโรคและคำแนะนำในการรับบริการที่สถานบริการสาธารณสุขและการสร้างเครือข่าย

เผื่อระวังปัญหาด้านทัศนสุขภาพแต่การดำเนินงานของอาสาสมัครทัศนสุขภาพเป็นการดำเนินงานด้านสุขภาพเพียงหนึ่งเดียวจึงต้องมีภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานเพื่อเชื่อมโยงให้ครบทุกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพในกระบวนการวางแผนการดำเนินงานจึงต้องมีการคืนข้อมูลและประชุมร่วมกับภาคีในเครือข่ายระดับตำบลได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลผู้นำชุมชนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและกลุ่มต่างๆเพื่อวางแผนการดำเนินงานให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนรวมทั้งการติดต่อประสานงานระหว่างภาคีเครือข่ายก็เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานราบรื่นและสำเร็จไปได้ด้วยดีตามวัตถุประสงค์ฯการทำงานเป็นทีมที่พร้อมด้วยความสามัคคีการลงมือทำงานจริงทำงานโดยไม่อ้างผลตอบแทนมีใจรักที่จะทำงานเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมมีความใฝ่รู้ที่จะพัฒนาตนเองพัฒนาทีมงานและการมีเครือข่ายสนับสนุนที่ดีเหล่านี้คือปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การดำเนินงานมีความสำเร็จเป็นที่ประจักษ์แก่ชุมชนโดยนี่ยังถึงสุขภาพของ มันเป็นหลักเมื่อประชาชนในหมู่บ้านได้เห็นผลงานโดยประจักษ์แล้วการเข้ามามีส่วนร่วมและการไปให้ถึงเป้าหมายที่จะทำให้ประชาชนมีสุขภาพดีคงอยู่ไม่ไกล

เขต 3
จังหวัดอุทัยธานี
นางวิไล ไม้สนธิ์

อสม. หมู่ที่ 2 บ้านหินไก่อีเชีย ตำบลทุ่งโพ อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี

อายุ 44 ปี ระยะเวลาเป็นอสม 9 ปี อาชีพ ค้าขาย การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6 สถานภาพ สมรส

ข้อมูลทั่วไปของตำบลทุ่งโพ

รพ.สต ทุ่งโพมีทั้งหมด 9 หมู่บ้าน ประชากรทั้งสิ้น 5363 คน จำนวนหลังคาเรือน 1,194 หลัง

ข้อมูลทั่วไปหมู่ที่ 2

จำนวนหลังคาเรือน 124 หลังคาเรือนประชากรทั้งหมด 363 รายชาย 169 รายหญิง 194 ราย หญิงตั้งครรภ์ 2 ราย รายหญิงละ รายนำ จำนวนประชากร 1 ถึง 4 ปี 22 ราย จำนวนประชากร 6-12 ปี 42 ราย จำนวนประชากรอายุมากกว่า 6 ปี 333 ราย จำนวนประชากร 10-24 ปี 77 ราย จำนวนประชากร 13-15 ปี 39 รายประชากร ประชากรหญิงอายุ 15 ถึง 44 ปีแต่งงานอยู่กินกับสามีจำนวน 3 ราย ประชากรหญิงอายุมากกว่า 35 ปีจำนวน 106 ราย ประชากรอายุมากกว่า 40 ปีจำนวน 172 ราย อายุมากกว่า 60 ปีจำนวน 66 ราย

ข้อมูลกลุ่มวัยของตำบลทุ่งโพ

- กลุ่มสตรีและเด็กปฐมวัย 0-6 ปีจำนวน 172 คน
- กลุ่มวัยเรียนและวัยรุ่น 7 ถึง 18 ปีจำนวน 1786 คน
- กลุ่มวัยทำงาน 19 ถึง 60 ปีจำนวน 4627 คน
- กลุ่มวัยสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 884 คน
- กลุ่มผู้พิการจำนวน 242 คน

ข้อมูลสถานะสุขภาพของตำบลทุ่งโพ

- โรคความดันโลหิตสูงจำนวน 535 คน
- โรคเบาหวานจำนวน 280 คน
- อ้วนจำนวน 18 คน
- โรคมะเร็งจำนวน 18 คน
- ผู้ป่วยติดเตียงจำนวน 18 คน

ข้อมูลสภาวะช่องปาก

- 1 กลุ่มหญิงตั้งครรภ์จำนวน 15 คนปัญหาที่พบฟันผุ 12 คนมีหินปูน 13 คน
- 2 กลุ่มเด็กปฐมวัยจำนวน 105 คนปัญหาที่พบฟันผุจำนวน 8 คนมีการอุดฟันจำนวน 8 คน
- 3 กลุ่มเด็กปฐมวัยจำนวน 67 คนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปัญหาที่พบฟันผุ 27 คนได้รับการอุดฟัน 27 คนได้รับการถอนฟัน 7 คน
- 4 กลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 884 คนปัญหาที่พบฟันผุจำนวน 580 คนได้รับการอุดฟัน 380 คนและถอนฟัน 465 คนมีหินปูนจำนวน 652 คนได้รับการขูดหินปูนทั้งหมด

5 กลุ่มผู้พิการจำนวน 242 คน
 พบปัญหาฟันผุ 52 คนได้รับการอุดฟัน 47 คนและถอนฟัน 5 คน
 มีหินปูนจำนวน 22 คนได้รับการขูดหินปูนทั้งหมด

องค์กรเครือข่ายหรือภาคีเครือข่ายของตำบลทุ่งโพ

- กลุ่มสตรี
- อาสาสมัครเยาวชน
- ชมรมออกกำลังกาย
- ชมรมสตรีนมแม่
- ชมรมกลุ่มคุ้มครองผู้ปริโภค
- ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขจำนวน 151 คน
- ชมรมคนรักพระ
- ชมรมวัฒนธรรมไทย
- ชมรมผู้สูงอายุ

สรุปการวิเคราะห์ชุมชนหรือสถานการณ์ปัญหาชุมชน

หมู่ที่ 2 บ้านหินไก่เขียวมีจำนวนหลังคาเรือน 124 หลังประชากรรวม 363 คนประกอบอาชีพทางเกษตรเป็นส่วนใหญ่องลงมามีอาชีพรับจ้างมีเด็กอายุ 0-5 ปีจำนวน 22 คนหญิงมีครรภ์จำนวน 2 คนมีผู้สูงอายุ 66 คนผู้พิการ 7 คนผู้ป่วยความดันโลหิตสูง 13 คนผู้ป่วยเบาหวาน 22 คน

สถานะทางสุขภาพในรอบปีที่ผ่านมาพบว่าจากการตรวจสุขภาพช่องปากในพื้นที่รพ. สตทุ่งโพธิ์ พบว่ากลุ่มผู้สูงอายุมีปัญหาเรื่องฟันผุสูงจำนวน 23 คนฟันผุที่ต้องถอนจำนวน 5 คนและคันทูที่ต้องอุดจำนวน 18 คนผู้สูงอายุมีคราบหินปูนจำนวน 47 คนซึ่งนับว่าเป็นปัญหาสำคัญของผู้สูงอายุในชุมชนที่ต้องช่วยกันแก้ไข

สาเหตุของปัญหาฟันผุในผู้สูงอายุจากการสอบถามพูดคุยและสัมภาษณ์รายบุคคล

- 1 ขาดความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากเช่นแปรงฟันผิดวิธี
- 2 มีพฤติกรรมการกินอาหารที่ไม่เหมาะสมเช่นกินของแข็งกินหมากกินขนมหวาน
- 3 มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มเหล้า
- 4 มีโรคประจำตัวและการใช้ยาเช่นโรคเบาหวานการใช้ยาที่มีสารสเตียรอยด์

กลวิธีกิจกรรมที่ดำเนินงาน

- 1 ขึ้นข้อมูลเรื่องปัญหาช่องปากของผู้สูงอายุให้ชุมชนทราบในเวทีประชุมหมู่บ้าน
- 2 ประชุมวางแผนแก้ไขปัญหาร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
- 3 ดำเนินงานตามแผนดังต่อไปนี้

- 1 เขียนโครงการ
- 2 พัฒนาศักยภาพอาสาสมัครด้านทันตสุขภาพระยะเวลา 1 วัน
- 3 จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เรื่องสุขภาพช่องปากฟันดีชีวิตสดใสในชุมชน
- 4 ติดตามเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุและให้คำแนะนำรายบุคคลที่บ้าน
- 5 สร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลสุขภาพช่องปากได้ระดับหนึ่งเช่นแปรงฟันถูกต้องสุขภาพช่องปากดีแข็งแรงโดยให้เป็นบุคคลต้นแบบและให้คำยกย่องชื่นชมในที่สาธารณะชน

ผลการดำเนินงาน

ช่วงเดือนมกราคม 2560 ถึงเดือนกันยายน 2560

ระดับตำบลจำนวนผู้สูงอายุ 884 คน

ก่อนดำเนินงานตรวจ 813 คนพบฟันผุ 580 คนมีหินปูน 652 คนหลังดำเนินงาน 850 คนพบฟันผุ 435 คน มีหินปูน 350 คน

ระดับหมู่บ้านจำนวนผู้สูงอายุ 66 คน

ก่อนดำเนินงานพบฟันผุ 23 คนหินปูน 47 คน หลังดำเนินงานพบฟันผุ 10 คนมีหินปูน 28 คน

ผลงานเชิงประจักษ์

- 1 ผู้สูงอายุมีความรู้ที่ ถูกต้องในเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปาก
- 2 ผู้สูงอายุสามารถแปรงฟันได้อย่างถูกวิธี
- 3 ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมด้านการบริโภคอาหารที่ถูกต้อง
- 4 ผู้สูงอายุสามารถลด ละ เลิก บุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้

นวัตกรรมแห่งความสำเร็จ

กระเช้า ฟันสวย ยิ้มสวย รวยสุข ในกระเช้าประกอบไปด้วย ชุดอุปกรณ์แปรงฟัน ไหมขัดฟัน ผ้าก๊อซ และคู่มือการดูแลสุขภาพช่องปาก
ประโยชน์การนำไปใช้

ใช้ในการออกติดตามเยี่ยมบ้าน เป็นอุปกรณ์สาธิตในการดูแลสุขภาพช่องปากของทุกกลุ่มวัย ให้ความรู้สาธิตและฝึกปฏิบัติ จากนั้นประเมินผลโดยการพูดคุยซักถามและสาธิตย้อนหลัง

จุดเด่นของการดำเนินงาน

- 1 อสมมีการพัฒนาตนเองในเรื่องความรู้โดยมีศูนย์เรียนรู้ในชุมชน
- 2 อสมต้องลงมือปฏิบัติจริงโดยมีศูนย์เรียนรู้และอุปกรณ์สาธิตสู่การปฏิบัติ
- 3 อสมต้องเป็นต้นแบบที่ดีต่อประชาชน
- 4 อสมต้องมีความรับผิดชอบ มีความจริงใจ มีความเสียสละในการปฏิบัติงาน
- 5 อสมต้องประสานงานและทำงานเป็นทีม มีความสามัคคี มีทิศทาง มีเป้าหมายเดียวกัน

แนวทางการขยายผลให้เกิดความยั่งยืน

- 1 การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้สุขภาพช่องปากให้ครบทุกหมู่บ้าน
- 2 พัฒนาความรู้อสมเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากให้ครอบคลุม
- 3 มีการสร้างแรงจูงใจให้กับประชาชนโดยการประกวดเพื่อกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันในด้านพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- 1 ประชาชนมีความตระหนักเรื่องสุขภาพ
- 2 ท้องถิ่นให้การสนับสนุนเรื่องงบประมาณต่อเนื่อง
- 3 การทำงานเป็นทีม
- 4 อสมมีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีใจอาสา และมีความเสียสละ